

Patronate și Sindicate în România

Cuprins

Prefața autorului

I. Scurtă introducere. Contextul general.

II. Evoluții în domeniul mișcării sindicale

III. Câteva puncte de reflecție despre dialogul social și negocierile la nivel de ramură

IV. Coordonate generale la nivel de ramură

Prefața autorului

Lucrarea de față se dorește a fi un prim instrument de lucru pentru cei interesați de funcționarea dialogului social la nivel de ramură din România.

În această privință, există încă prea puține repere credibile și obiective, la care să poată apela publicul larg sau actorii sociali care vin în contact cu numeroasele aspecte ale relațiilor industriale din diferite sectoare și încearcă să înțeleagă mecanismele de funcționare ale dialogului social.

O asemenea penurie de informații nu poate fi acoperită printr-o simplă lucrare, oricât de elaborată și documentată ar fi aceasta. Conștienți fiind de aceste impedimente, lucrarea de față nu poate pretinde că acoperă, nici măcar sumar, toate sau cele mai importante aspecte ale relațiilor industriale sectoriale din România. Intenția noastră a fost aceea de a oferi un prim reper pentru a desțeleni acest domeniu, având ca obiective:

- prezentarea câtorva informații de bază privind situația economică generală a ramurilor din economie, forța de muncă, principalii parteneri sociali activi, negocierile colective și alte aspecte legate de relațiile industriale;
- oferirea unor puncte de pornire pentru o mai bună cunoaștere și înțelegere a modului de funcționare a dialogului social la nivel de ramură, venind astfel mai ales în sprijinul observatorilor sau actorilor mai puțin familiarizați cu acest domeniu;
- stimularea, în continuare, a realizării unor noi studii și cercetări, pentru o cunoaștere mai aprofundată a problematicii dialogului social în general, și a celui la nivel sectorial în special;
- oferirea unor puncte de reflecție pentru partenerii sociali, stimularea inițiativei acestora pentru îmbunătățirea și perfecționarea relațiilor industriale la nivel de ramură, creșterea eficienței acestora, în paralel cu o mai mare transparență și deschidere, în interesul tuturor salariaților, angajatorilor și al publicului larg.

Prin urmare, lucrarea de față se adresează unui public extrem de divers:

- este vorba, mai întâi, de persoane din afara mecanismului relațiilor industriale, care nu sunt implicate efectiv în dialogul social, dar care, prin natura profesiei lor, au nevoie de o mai bună cunoaștere a acestui domeniu;
- în al doilea rând, publicul vizat îl reprezintă însăși partenerii sociali,

care sunt primii chemați să dezvolte și să perfecționeze pe mai departe relațiile industriale;

- în al treilea rând, lucrarea se adresează și mediului academic, dorindu-se a fi, în același timp, un instrument pentru o mai bună cunoaștere și un stimulent pentru aprofundarea cercetărilor viitoare din acest domeniu;
- în al patrulea rând, speranța noastră este că informațiile oferite prezintă interes, din multe puncte de vedere, pentru publicul larg.

Pentru o mai corectă apreciere a datelor prezentate, ne considerăm obligați să facem câteva precizări de ordin metodologic. În primul rând, alegerea ramurilor care au fost analizate a reprezentat un compromis nedorit, dar necesar. Nedorit, deoarece ideal ar fi fost să putem acoperi în detaliu totalitatea ramurilor din structura economiei naționale. Motivația pentru care ne-am oprit însă la doar 22 de ramuri a fost multiplă. Mai întâi, majoritatea datelor statistice oficiale disponibile nu sunt suficient de detaliate pe ramuri pentru a ne permite acest lucru. În plus, ne-am dorit o abordare unitară și cât mai standardizată, mai precis prezentarea aceluiași set de indicatori pentru fiecare ramură, lucru care, totuși, nu a fost în întregime posibil nici în condițiile în care au fost alese doar 22 de ramuri. Aceasta deoarece statistica oficială fie nu oferă informațiile standard - alese de noi ca fiind relevante și minim necesare - privind unele ramuri (spre exemplu, în ramura Mass media), fie le oferă parțial sau într-o formă care nu permite agregarea lor conform criteriilor prestabilite (cum este cazul activităților cuprinse la categoriile "Alte ramuri ale industriei prelucrătoare" sau "Alte ramuri ale economiei naționale").

De asemenea, trebuie adăugat că nici informațiile legate de partenerii sociali și relațiile industriale nu au fost ușor de găsit. În acest scop, am apelat la o multitudine de surse de informare, pornind, în primul rând, de la contacte directe și interviuri cu principalele organizații sindicale și patronale de la nivel național și, pe alocuri, chiar de la nivel sectorial și cu reprezentanții Ministerului Muncii, Solidarității Sociale și Familiei, MMSSF, trecând prim monitorizarea, pe o perioadă îndelungată, a presei naționale, navigarea pe internet, până la investigarea diferitelor publicații de specialitate din literatură apărute până în prezent.

Pe cât posibil, datele prezentate pentru fiecare ramură acoperă, de o manieră standardizată, următoarele aspecte:

- PIB,
- Companii,
- Imobilizări corporale,

- Investiții,
- Productivitatea muncii,
- Salarii, cost salarial,
- Resurse umane,
- Accidente de muncă,
- Sindicate,
- Patronate,
- Dialog social, conflicte colective de muncă.

În cazul datelor statistice uzuale (PIB, număr de companii, imobilizări corporale, populație ocupată, număr de salariați etc.), sursa de informare o reprezintă diferitele publicații ale Institutului Național de Statistică (Anuarul Statistic, Buletinele Statistice Lunare, etc.). Informațiile privind accidentele de muncă și conflictele de muncă se bazează pe datele publicate de MMSSF, sau furnizate special pentru acest proiect.

Majoritatea indicatorilor sunt rezultatul prelucrărilor proprii, folosind metodele de calcul statistic atestate științific: indici, evoluții absolute, transformări ale indicatorilor valorici din monedă națională în EUR, pe baza cursului de schimb mediu anual/lunar publicat de Banca Națională a României etc.

Productivitatea muncii a fost calculată prin raportarea PIB (transformat în EUR conform cursului de schimb ROL/EUR) la numărul de salariați, respectiv la populația ocupată.

Datele referitoare la rata de sindicalizare sunt rezultatul sondajului efectuat în România de către Organizația Internațională a Muncii, în parteneriat cu patru confederații sindicale, în perioada Decembrie 2001–Februarie 2002, asupra a 1293 de persoane.

Conflictele colective de muncă sau conflictele de interese se referă la întreruperile temporare ale lucrului, declanșate, în general, în scopuri revendicative, sau pentru normalizarea raporturilor de muncă dintre angajator, pe de o parte, și salariați, pe de altă parte. Greva constituie o încetare colectivă și voluntară a lucrului. Aceasta poate fi declarată numai pentru apărarea intereselor profesionale, cu caracter economic și social ale salariaților și dacă, în prealabil, au fost epuizate toate posibilitățile de soluționare a conflictului colectiv de muncă prin procedurile de conciliere prevăzute de lege.

Suntem conștienți că, în forma sa actuală, lucrarea de față prezintă încă imperfecțiuni și va trebui completată și îmbunătățită în multe privințe pe viitor. Datele oferite, inclusiv cele legate de partenerii sociali, nu pot fi considerate ca exhaustive și, în eventualitatea că informații prețioase nu ne-au

parvenit în timp util, apelăm, pe această cale, la înțelegerea acelor organizații sectoriale care nu se regăsesc sau se regăsesc incomplet în studiul nostru. Cerându-ne scuze pentru eventualele omisiuni sau erori, menționăm că nu am putut face mai mult decât de a apela la bunăvoința confederațiilor sindicale și patronale de la nivel național în a ne furniza informații cât mai fidele privind componența și rolul membrilor proprii. Pledăm însă pentru idea că un astfel de studiu, chiar imperfect, este preferabil unei lipse totale de informare și asigurăm, pe această cale, pe toți cei interesați, de disponibilitatea noastră de a răspunde pozitiv, și pe viitor, la orice sugestii și completări.

În acest context, doresc să adresez cele mai alese mulțumiri pentru sprijinul acordat acestui proiect dificil tuturor reprezentanților sindicatelor, patronatelor și MMSSF care au înțeles importanța sa și au depus, alături de autor, un efort considerabil pentru prezentarea cât mai obiectivă a aspectelor implicate. Îi asigur pe această cale că aportul domniilor lor a fost apreciat ca fiind cu atât mai valoros cu cât timpul lor disponibil a fost mai sărac, având în vedere complexele activități pe care le implică parteneriatul social.

De asemenea, mulțumirile mele se îndreaptă către Fundația Friedrich Ebert și reprezentanții săi din România, care mai întâi și-au dovedit curajul de a iniția acest proiect, iar apoi au avut tăria de a nu renunța la el, l-au sprijinit și au manifestat multă înțelegere pentru greutățile întâmpinate pe parcurs de autor.

Abrevieri

ACPR – Alianța Confederațiilor Patronale din România

ARACO – Asociația Română a Antreprenorilor de Construcții

BNS – Blocul Național Sindical

Cartel Alfa – Confederația Națională Sindicală Cartel Alfa

CNIPMMR – Consiliul Național al Întreprinderilor Private Mici și Mijlocii din România

CNPR – Confederația Națională a Patronatelor din România

CNS Meridian – Confederația Sindicală Națională Meridian

CNSLR Frăția – Confederația Națională a Sindicatelor Libere din România Frăția

CONPIROM – Confederația Națională a Patronatelor din Industria României

CoNPR – Consiliul Național al Patronilor din România

CPISC – Confederația Patronatelor din Industrie, Servicii și Comerț

CSDR – Confederația Sindicatelor Democratice din România

PNR – Patronatul Național Român

PR – Patronatul Român

UGIR – Uniunea Generală a Industriașilor din România

UGIR 1903 – Uniunea Generală a Industriașilor din România 1903

UNPR – Uniunea Națională a Patronatului Român

Scurtă introducere.

Contextul general

Perioada ultimilor 15 ani a constituit un prilej de multiple frământări pentru dialogul social din România, într-un context general, economic și social, care poate fi caracterizat, din multe puncte de vedere, ca neprielnic pentru dezvoltarea unor relații industriale stabile și eficiente.

Atât organizațiile sindicale, cât și cele patronale, au fost nevoite să se organizeze și să își urmărească interesele pe fondul unui declin economic considerabil, vertiginos pe alocuri.

Cu toată creșterea economică manifestată de la începutul acestui secol, în anul 2003 produsul intern brut al României încă mai avea de recuperat 1,5 procente pentru a atinge, în termeni reali, valoarea din anul 1990, iar numărul de salariați din economie mai reprezenta doar 56,3% din nivelul inițial (vezi Tabelul nr. 1). Este adevărat însă că nu toate ramurile au prezentat aceeași tendință descendentă privind evoluția PIB sau a numărului de salariați, constatându-se și situații în care, pe ansamblul perioadei, unul sau ambii indicatori au înregistrat dinamici ascendente.

Astfel, creșteri ale PIB de 50 de procente sau mai mult au fost atinse în intervalul analizat în ramurile Celuloză, hârtie, edituri și reproducerea înregistrărilor pe suporturi (+71,5%), Industrie alimentară, băuturi, tutun (+54,6%), Energie, gaze, apă și Intermedieri financiare (ambele cu câte aproximativ 50%). Creșteri ale PIB în jurul a 10%-40% se consemnează de asemenea în Învățământ, Construcții, Administrație publică, Sănătate și asistență socială.

La polul opus, ramurile cele mai afectate de declin economic au fost, în ordine, Industria extractivă (în care PIB s-a redus cu -77,4%), Mașini și echipamente (-68,7%), Metalurgie și produse din Metal (-51,2%), Mașini și aparate electrice și electronice (-34,2%). Niveluri ale PIB cu 6-16 procente mai mici decât în 1990 au înregistrat Transporturile și comunicațiile, Prelucrarea lemnului, Comerțul, hotelurile și restaurantele și Agricultură.

În ce privește evoluția numerică a salariaților, doar în cazul a patru ramuri efectivul angajaților din anul 2003 a fost mai mare decât cel consemnat în 1990; este vorba de Administrație publică (unde numărul angajaților a crescut cu 90%), Intermedieri financiare (creștere cu aproximativ 80%), Energie, gaze, apă (+9,4%) și Învățământ (+6%). În toate celelalte ramuri însă, intensitatea reducerilor de personal a fost considerabilă, depășind, de regulă, una sau chiar două treimi din nivelul inițial.

Tabelul nr. 1
Evoluția PIB și a numărului de salariați în perioada 1990-2003,
pe ramuri ale economiei

Nr. Crt	Ramura	Indice pentru perioada 1990-2003 (procente)	
		PIB	Număr de salariați
1	Agricultură, piscicultură, pescuit	83,9	20,3
2	Energie, gaze, apă	150,2	109,4
3	Industrie extractivă	22,6	47,9
4	Metalurgie și produse din metal	48,8	44,8
5	Chimie, procesarea petrolului, cauciuc și mase plastice	108,2	36,4
6	Mașini și echipamente	31,3	22,9
7	Mașini și aparate electrice și electronice (inclusiv tehnică de calcul, aparatură medicală și echipamente de comunicații)	65,8	39,4
8	Mijloace de transport	107,1	34,3
9	Industria alimentară, băuturi, tutun	154,6	62,6
10	Industria textilă, a confecțiilor, pielăriei și încălțăminte	109,9	61,2
11	Prelucrarea lemnului	92,6	83,0
12	Celuloză, hârtie, edituri și reproducerea înregistrărilor pe suporturi	171,5	63,8
13	Construcții	133,1	46,2
14	Comerț, hoteluri și restaurante	87,9	95,2
15	Transporturi și comunicații	93,8	47,5
16	Intermedieri financiare	149,6	178,9
17	Administrație publică	120,6	190,0
18	Învățământ	137,1	106,0
19	Sănătate și asistență socială	115,5	99,1
	Total economie	98,5	56,3

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor INS.

Practic, în cei 15 ani care s-au scurs după 1990, chiar în condițiile în care rata de sindicalizare s-ar fi menținut constantă, frontul de lucru al mișcării sindicale – înțelegând prin aceasta numărul potențial de membri și totodată de susținători – s-a redus la aproape jumătate. Cu excepția celor patru ramuri citate anterior

(Administrație publică, Intermedieri financiare, Energie, gaze, apă și Învățământ), unde, ca urmare a creșterii numărului de salariați, sindicatele au avut, cel puțin teoretic, o posibilitate de a se extinde, în celelalte ramuri forța lor numerică a fost nevoită să se diminueze; în nouă ramuri la mai puțin de jumătate, din care în două la mai puțin de o cincime.

Evoluții în domeniul mișcării sindicale

Este evident că astfel de fenomene nu au reprezentat un catalizator pentru maturizarea organizațiilor sindicale, ci dimpotrivă, au stimulat și mai mult mișcările centrifuge.

Pe fondul tranziției de la proprietatea publică la cea privată, statul a jucat în toată această perioadă, și încă mai continuă să joace, un rol cheie pentru dialogul social. Prezența sa, în calitate de garant al gestionării eficiente a proprietății publice, dar și de copartner de dialog social a avut, desigur, și justificări obiective în toată această perioadă. Ulterior însă, pe măsură ce proprietatea privată a câștigat tot mai mult teren, procesul firesc de extindere a dialogului social bipartit (patronat-sindicate) și de restrângere a rolului statului în cadrul relațiilor industriale s-a dovedit mai dificil decât se credea inițial.

La momentul anului 2003, ponderea salariaților care își desfășurau activitatea în sectorul majoritar privat al economiei ajunsese la 63,2%, în timp ce în unele ramuri depășea 70% sau chiar 90%; în aceste condiții, se poate spune că, practic, sunt create deja premisele pentru ca dialogul social bipartit să se poată desfășura în mai multă libertate, cel puțin în anumite sectoare.

În același an, proprietatea majoritar privată oferea de lucru pentru mai mult de 90% din salariații ramurilor: Industria textilă, a confecțiilor, pielăriei și încălțăminte (99%), Prelucrarea lemnului (98,8%), Industria alimentară, băuturi, tutun (89,8%), Comerț, hoteluri și restaurante (96,3%), Celuloză, hârtie, edituri și reproducerea înregistrărilor pe suport (93,3) și Mașini și aparate electrice și electronice, inclusiv tehnică de calcul, aparatură medicală și echipamente de comunicații (92,1%).

Un procentaj al angajaților din sistemul majoritar privat cuprins între 80%-90% se înregistra în cadrul ramurilor: Construcții (85,3%), Metalurgie și produse din metal (83,3%) și Mijloace de transport (80,2%). Peste 70% se mai consemna în Chimie, procesarea petrolului, cauciuc și mase plastice (79,8%), iar peste 50% în Mașini și echipamente (67,4%), Intermedieri financiare (64,3%) și Agricultură, piscicultură, silvicultură (59,2%).

În Transporturi și comunicații ponderea salariaților din sectorul privat se apropia de 40%.

În Energie, gaze, apă și Industrie extractivă statul încă mai era principalul angajator (în proporție de aproape 90%), iar în Sănătate și asistență socială și Învățământ, sectorul privat nu deținea decât ponderi extrem de mici (4,1%, respectiv 1,5%).

Pe fondul privatizărilor deja anunțate din domeniul energetic, al mineritului, transporturilor și comunicațiilor, vor rămâne în scurtă vreme foarte puține sec-

toare în care statul va mai avea un cuvânt de spus în calitate de proprietar, creându-se, din acest punct de vedere cel puțin, bazele pentru ca dialogul social bipartit la nivel sectorial să se poată dezvolta cu mai multă vigoare.

Practic, în următorii ani, statul va mai continua să constituie angajatorul majoritar doar în câteva ramuri: Administrație publică, Învățământ, Sănătate și asistență socială (în acestea trei, cu o pondere covârșitoare) și, în mai mică măsură, în Industria extractivă și Transporturi și comunicații. Aceste cinci ramuri dețineau în 2003 29,1% din totalul salariaților economiei naționale. În mod normal, restul de peste 70% din salariați, alături de patronii lor, vor trebui, treptat, să își reprezinte interesele în cadrul unui dialog social bipartit, urmând ca rolul statului în relațiile industriale specifice respectivelor ramuri să fie mult diminuat.

În mod firesc, astfel de evoluții sunt – sau ar trebui să fie – de natură să incite și partenerii sociali la o mai bună organizare la nivelul ramurilor.

Însă, în multe privințe, restructurarea partenerilor sociali nu a putut ține pasul cu restructurarea economică. Modificarea acționariatului companiilor, restrângerea sau falimentul unor activități, dezvoltarea unui sector al întreprinderilor mici și mijlocii, pătrunderea capitalului străin și a multinaționalelor, apariția unor activități noi, au acționat ca valuri succesive de presiune, modificând în permanență fundația economico-socială pe care partenerii sociali își clădesc propriile lor instituții. În afara acestor transformări, un important vector de schimbare l-a reprezentat adaptarea la criteriile modelului social european, adoptarea unui cadru legal și crearea unor structuri compatibile cu cele din țările membre ale Uniunii Europene.

Fiecare din factorii menționați au dat naștere la noi și noi restricții, au impus schimbări și reșezări în rândul partenerilor sociali, determinând uneori nu doar acutizarea unor diferențe între sindicate, patronate sau guvern, ci și amplificarea competiției interne, între diferitele organizații din aceeași tabără.

Acestor factori perturbatori li se adaugă însă și alții, de ordin psihologic, în strânsă legătură cu cei dintâi. În condițiile în care salariații au constatat că locurile lor de muncă dispar, salariile lor se deteriorează în termeni reali, iar lupta sindicală nu reușește să stăvilească astfel de tendințe, apetitul pentru sindicalism al celor care și-au menținut locul de muncă s-a redus și el.

Mai mult, în acest context, era inevitabil ca mișcarea naturală pentru atragerea de noi membri să dea naștere și la o concurență mai mare între organizații, inclusiv prin încercări de a modifica afilierea deja existente ale organizațiilor de pe nivelele inferioare.

Tabelul nr. 2

Indicatori privind sindicatele și dialogul social în unele ramuri ale economiei naționale

	Ramuri	Pondere în total salariați 2003 (%)	Ponderea salariaților din sectorul majoritar privat 2003 (%)	Rata de sindicalizare 2002 (%)	Număr Federații sindicale 2005	din care, Uniuni / Centrale / Alianțe	Număr Federații patronale 2005	Existența unui contract colectiv de muncă la nivel de ramură 2005
1	Agricultură, piscicultură, silvicultură	3,4	59,2	37% în agricultură, 27% în silvicultură	11	1	13	DA
2	Energie, gaze, apă	3,5	10,2	61%	13	2	3	DA
3	Industrie extractivă	3,0	10,4	85%	4		2	DA
4	Metalurgie și produse din metal	3,5	83,3	83% (pe ansamblul industriei grele)	10	1	2	DA
5	Chimie, procesarea petrolului, cauciuc și mase plastice	2,4	79,8	76%	4		6	DA
6	Mașini și echipamente	3,0	67,4	83% (pe ansamblul industriei grele)	8		4	DA ^a
7	Mașini și aparate electrice și electronice	1,9	92,1	83% (pe ansamblul industriei grele)	5		8	DA
8	Mijloace de transport	2,6	80,2	83% (pe ansamblul industriei grele)	9	1	1	DA ^a
9	Industria alimentară, băuturi, tutun	3,6	98,8	50% (pe ansamblul industriei ușoare)	4		15	DA

	Ramuri	Pondere în total salariați 2003 (%)	Ponderea salariaților din sectorul majoritar privat 2003 (%)	Rata de sindicalizare 2002 (%)	Număr Federații sindicale 2005	din care, Uniuni / Centrale / Alianțe	Număr Federații patronale 2005	Existența unui contract colectiv de muncă la nivel de ramură 2005
10	Industria textilă, a confecțiilor, pielăriei și încălțămintei	10,7	99,0	50% (pe ansamblul industriei ușoare)	8	1	5	DA ^b
11	Prelucrarea lemnului	1,7	98,8	...	2		2	DA
12	Celuloza, hârtie, edituri și reproducerea înregistrărilor pe suport	1,0	93,3	...	2		7	DA ^c
13	Construcții	7,1	85,3	40%	8		5	DA
14	Comerț, hoteluri și restaurante	14,6	96,3	30%	6		10	DA ^d
15	Transporturi și comunicații	7,5	39,6	57% (numai în transporturi)	28	1	11	DA ^e
16	Intermedieri financiare	1,5	64,3	...	3			NU ^f
17	Administrație publică	3,3	...	30%	23	1	3	NU ^g
18	Învățământ	8,5	1,5	...	7		1	DA
19	Sănătate și asistență socială	6,8	4,1	61%	10	1	9	DA

Sursa: Prelucrări proprii după date MMSSF și INS.

Note:

- Comaniile din ramurile Mașini și echipamente și Mijloace de transport au participat la semnarea contractului colectiv de muncă pentru ramura „Construcții de mașini”.
- Doar în ramura Pielărie și încălțămintă.
- Doar în ramura Celuloză și hârtie.
- Doar în ramura Comerț.
- Doar în ramura Transporturi.
- Există un contract colectiv de muncă la nivel de grupuri de companii, dar este valabil doar în sistemul caselor de ajutor economic reciproc.
- Nu există un contract colectiv de muncă unic pe întreaga ramură, dar sunt încheiate contracte colective pe diverse subsisteme (de ex. unul pentru MMSSF, un altul pentru gospodăria comunală locală și transportul local, un acord cadru la nivel național pentru funcționarii publici etc.).

Cu o rată de sindicalizare a salariaților de 44% în 2002, comparativ cu aproximativ 90% la începutul anilor '90, se poate spune ca aria de extindere a sindicatelor s-a restrâns nu doar la aproximativ jumătate, cât ar indica evoluția numerică a salariaților, ci la un sfert din valoarea inițială.

La nivelul diferitelor ramuri, există însă deosebiri notabile din acest punct de vedere (vezi Tabelul nr. 2).

Astfel, în anul 2002, rata de sindicalizare se menținea în industria extractivă la un nivel ridicat (85%), această ramură situându-se pe prima poziție la acest indicator. Un nivel apropiat se înregistra și pe ansamblul industriei grele (83%). Pe locurile următoare se situau ramurile Chimie, procesarea petrolului, cauciuc și mase plastice (76%), Energie, gaze, apă și Sănătate și asistență socială (61%), Transporturi (57%), Industria ușoară (50%), Agricultură (37%), Administrație publică și Comerț, hoteluri și restaurante (30%) și Silvicultură (27%).

În ramura Comerț, hoteluri și restaurante, care deține cea mai mare pondere în totalul salariaților din economia națională (14,6%) se înregistra una din cele mai mici rate de sindicalizare (30%), deși aici activează 6 federații sindicale.

Cel mai mare număr de federații sindicale se constată în ramura Transporturi și comunicații: 28. Dintre acestea, doar una reprezintă o centrală sindicală, având în componență trei federații.

Administrația publică, care deține o pondere de 3,3% în totalul salariaților din economie, numără nu mai puțin de 23 de federații, dintre care doar una reprezintă o structură de tip uniune/centrală/alianță. Peste 10 federații în aceeași ramură mai întâlnim în Energie, gaze, apă, Agricultură, piscicultură, pescuit, Metalurgie și produse din metal și Sănătate și asistență socială.

În alte șapte ramuri numărul federațiilor sindicale este cuprins între 5 și 9 (este vorba de Mijloace de transport, Mașini și echipamente, Industria textilă, a confecțiilor, pielăriei și încălțăminte, Construcții, Învățământ, Comerț, hoteluri și restaurante, și Mașini și aparate electrice și electronice, inclusiv tehnică de calcul, aparatură medicală și echipamente de comunicații) și doar în cazul a șase ramuri acesta coboară mai jos de 5 (respectiv Industrie extractivă, Chimie, procesarea petrolului, cauciuc și mase plastice, Industrie alimentară, băuturi, tutun, Intermedieri financiare, Prelucrarea lemnului și Celuloză, hârtie, edituri și reproducerea înregistrărilor pe suport). Există suficiente exemple de federații care activează în aceeași ramură și sunt afiliate la aceeași confederație sindicală reprezentativă la nivel național, dar nu au format o alianță/centrală/uniune pentru a dialoga în mod unitar în cazul negocierilor colective. Chiar cele câteva (mai precis 9) suprastructuri de tip uniune/alianță/centrală existente pe ansamblul celor 19 ramuri investigate nu reunesc, de regulă, decât o parte din federațiile care au aceeași afiliere națională.

Pot fi însă date și exemple la polul opus, de ramuri în care federații înregimentate la confederații naționale diferite au reușit să creeze o alianță comună pentru a-și susține mai bine interesele în cadrul dialogului social. Este cazul Federației MEDIASIND din ramura Mass media, care reunește patru federații cu afilieri naționale diferite (Meridian, CNSLR Frăția și CSDR).

Există, desigur, și alte explicații pentru numărul relativ mare de federații sectoriale, unele dintre ele de natură obiectivă.

În anumite cazuri, federațiile nu se gândesc încă la fuziuni/alianțe, întrucât sunt specializate pe subdomenii de sine stătătoare din cadrul aceleiași ramuri; practic acestea nu se suprapun între ele ca domeniu de activitate (astfel de exemple sunt relativ numeroase: federațiile din Administrația publică, structurate mai ales pe criterii profesionale sau pe subdomenii distincte; federațiile din ramura Transporturi și comunicații, unde se constată o specializare mai ridicată, justificată de altfel, având în vedere separarea dintre transporturi, pe de o parte, și comunicații, pe de alta, dar și diferite alte delimitări în cadrul fiecăreia dintre cele două; federațiile din Agricultură, unde delimitarea se face pe diferite tipuri de culturi și/sau activități agricole, din Energie, gaze, apă, etc.).

Un număr mic de federații nu înseamnă automat o organizare mai eficientă a sindicatelor. (De exemplu, în ramura Intermedieri financiare au fost identificate trei federații, însă nu s-a negociat, până în prezent, nici un contract colectiv de muncă la nivel de ramură).

Tot astfel, mai multe federații nu înseamnă neapărat lipsă de coeziune în apărarea drepturilor salariaților. Spre exemplu, în Învățământ, federațiile existente au demonstrat, cu prilejul ultimei greve, că pot să prezinte o platformă unitară și să hotărască, de comun acord, care sunt cele mai adecvate căi de urmat, consultându-se de fiecare dată și adoptând deciziile de comun acord.

Reflecțiile noastre nu încearcă neapărat să demonstreze că unificarea federațiilor la nivelul fiecărei ramuri într-una singură ar fi cea mai bună cale și singura de urmat. Această optică, de altfel, ar încălca principiul liberei asocieri, fără de care orice mișcare sindicală sau de altă natură s-ar îndepărta periculos de mult de la menirea sa. Este clar însă că, în multe cazuri, interesele salariaților ar avea doar de câștigat dacă s-ar reuși o mai bună coordonare între federații la nivel de ramură, ca de altfel la orice alt nivel. Chiar în cazul în care fiecare din partenerii sociali ar avea toată bunăvoința necesară pentru a se ajunge la o gândire comună și ar depune orice efort în acest sens, este greu de imaginat că o conlucrare în timp real - pentru a face față tuturor provocărilor externe și interne, adaptându-se din mers la o lume într-o continuă schimbare - ar putea să funcționeze între 10, 20 sau 28 de organizații, indiferent de ce domeniu sau tip de organizație am

discuta.

Federațiile patronale de ramură sunt la rândul lor relativ numeroase. Trebuie menționat că, în general, mișcarea patronală din România este mai puțin structurată pe sectoare, asocierile dintre diferite organizații patronale ținând mai puțin seama de domeniul în care acestea își desfășoară activitatea. Multe confederații patronale reprezentative la nivel național au o structură organizatorică calată mai degrabă pe criteriul regional, și mai puțin pe cel sectorial. Astfel, în unele ramuri, contractele colective de muncă la nivel de ramură au fost negociate și semnate, din partea patronatelor, direct de către confederații patronale reprezentative la nivel național, neexistând structuri autonome la nivel de sector (ex. Sănătate și asistență socială, Mass media).

Fără a avea suficiente argumente pentru a desprinde anumite legități clare, stabile, care să poată explica de ce totuși ramurile se deosebesc atât de mult între ele ca număr de federații, se poate spune că, atât în ce privește structurile sindicale cât și pe cele patronale, acest număr nu ține seama de ponderea respectivei ramuri în totalul salariaților din economia națională. Spre exemplu, 14,6% din salariații României (care activează în Comerț, hoteluri și restaurante) au de ales să se înscrie în 6 federații la nivel de ramură, în timp ce alte 3,4 procente din salariați (dacă ne referim la cei din Agricultură) pot alege între 11 federații; 3,5% din salariați (cei din Energie, gaze, apă) pot fi reprezentați de una din cele 13 organizații sindicale ale ramurii, iar alte 3,3 procente (din Administrație publică) sunt potențiali membri a 23 de astfel de organizații etc.

Este însă de remarcat ca un fapt pozitiv că, în ciuda oricăror neajunsuri, în aproape toate ramurile analizate s-a reușit încheierea unor contracte colective de muncă. Conform structurii pe ramuri prezentate în Tabelul nr. 2, singurele excepții sunt Administrația publică, unde însă sunt în vigoare contracte colective (fie pe criterii profesionale, ca în cazul acordului cadru încheiat de funcționarii publici, fie pe criterii organizatorice, ca în cazul angajaților din subordinea MMSSF, fie în funcție de specificul domeniului de activitate, ca în cazul salariaților din gospodărie comunală, locativă și transporturi locale) și Intermedieri financiare, care rămâne practic singura ramură unde nu au fost încheiate contracte colective de muncă la nivele superioare celui de companie.

În realitate, acestei din urmă ramuri i se adaugă însă și altele, având în vedere că, de fapt, salariații din industria textilă și confecții, cei din comunicații, din edituri și reproducerea înregistrărilor pe suport și din domeniul hotelier nu sunt protejați printr-un contract colectiv de muncă valabil la nivelul întregii subdiviziuni din economia națională în care lucrează (vezi și notele la Tabelul nr. 2). În total, excluzând domeniile de activitate ce intră la categoria altor ramuri ale

industrii prelucrătoare sau ale economiei naționale, aproximativ 650 de mii de salariați nu sunt acoperiți de un contract colectiv de muncă la nivel de ramură, reprezentând, ca pondere la nivelul întregii țări, 14,2%.

Ca un aspect favorabil în ce privește dialogul social, numărul conflictelor colective de muncă este în sensibilă scădere, comparativ cu perioada de început a anilor '90. Dacă în anul 1993, pe ansamblul economiei, s-au înregistrat 324 conflicte de muncă, în 2003 numărul acestora a fost de 121, iar în 2004 doar 79.

Tabelul nr. 3

Conflicte colective de muncă în unele ramuri ale economiei naționale

Nr. Crt.	Ramura	1993	2003	2004	
		Nr. Conflicte	Nr. Conflicte	Nr. Conflicte	Ponderea salariaților din companiile respective în cadrul ramurii
1	Agricultură, piscicultură, pescuit	17	1	2	0,9
2	Energie, gaze, apă	10	5	6	24,3
3	Industrie extractivă	8	0	2	20,6
4	Metalurgie și produse din metal	13	14	7	21,1
5	Chimie, procesarea petrolului, cauciuc și mase plastice	0	0	9	9,6
6	Mașini și echipamente	54	0	10	8,8
7	Mașini și aparate electrice și electronice (inclusiv tehnica de calcul, aparatura medicală și echipamente de comunicații)	7	24	3	2,3
8	Mijloace de transport	0	7	3	1,3
9	Industria alimentară, băuturi, tutun	18	6	3	0,4
10	Industria textilă, a confecțiilor, pielăriei și încălțămintei	23	6	6	1,0
11	Prelucrarea lemnului	0	5	2	1,4
12	Celuloză, hârtie, edituri și reproducerea înregistrărilor pe suport	0	1	0	0
13	Construcții	6	2	3	2,2
14	Comerț, hoteluri și restaurante	4	1	2	0,05
15	Transporturi și comunicații	55	4	11	28,5
16	Intermedieri financiare	0	2	0	0
17	Administrație publică	31	3	1	0,4
18	Învățământ	9	0	2	1,6
19	Sănătate și asistență socială	8	15	0	0

Nr. Crt.	Ramura	1993	2003	2004	
		Nr. Conflicte	Nr. Conflicte	Nr. Conflicte	Pondere salariaților din companiile respective în cadrul ramurii
	Total economie	324	121	79	5,0

Sursa: Prelucrări proprii după date MMSSF.

Referitor la anul 2004, cele mai multe conflicte colective de muncă au fost consemnate în Transporturi și comunicații (11, cu 6 mai multe comparativ cu anul anterior, dar cu 44 mai puține față de 1993), Mașini și echipamente (10, comparativ cu nici un conflict în 2003, dar cu 54 în 1993), Chimie, procesarea petrolului, cauciuc și mase plastice (9, dar fără nici un conflict consemnat în 2003 sau 1993), Metalurgie și produse din metal (7, comparativ cu 14 în 2003 și 13 în 1993), Energie, gaze, apă (6, comparativ cu 5, respectiv 10) și Industria Textilă, a confecțiilor, pielăriei și încălțămintei (6, comparativ cu 6, respectiv 23).

Celelalte ramuri au consemnat în 2003 doar câte 3 conflicte colective de muncă sau mai puțin, iar în trei ramuri (Celuloză, hârtie și reproducerea înregistrărilor pe suport, Intermedieri financiare și Sănătate și asistență socială) nu s-a înregistrat nici un conflict colectiv de muncă.

Un alt element notabil este că gradul de extindere al acestor conflicte la nivelul ramurii a fost relativ scăzut. Salariații din companiile respective au reprezentat între 20%-30% din totalul unei ramuri doar în patru cazuri: Transporturi și comunicații, Energie, gaze, apă, Metalurgie și produse din metal și Industrie extractivă. În rest, procentajul celor implicați a fost mai mic de 10%, chiar sub 3% în 9 cazuri.

Câteva puncte de reflecție despre dialogul social și negocierile la nivelul ramurilor

Din multitudinea de probleme a căror rezolvare depinde, în mare măsură, de eficacitatea cu care este condus dialogul social la nivel de ramură, ne vom opri în continuare doar asupra a două aspecte, și anume accidentele de muncă și negocierile salariale.

În anul 2004 au fost accidentați la locul de muncă 5543 de salariați, cu 1000 mai puțin decât în 1999. Rata accidentelor de muncă la o mie de salariați s-a diminuat în ultimii cinci ani de la 1,37‰ în 1999 la 1,21‰ în 2004.

Chiar dacă în perioada amintită situația a înregistrat o îmbunătățire considerabilă, ramura cu pericolozitatea cea mai ridicată din acest punct de vedere continuă să fie industria extractivă, atât în ce privește numărul accidentaților (848 persoane în anul 2004 și 1763 în anul 1999), cât și ca rată la o mie de salariați (6,24‰ în 2004, respectiv 11,45‰ în 1999).

Ca număr absolut de accidentați, următoarele locuri sunt deținute de ramura Construcții (643 persoane în 2004, în creștere cu 22 de persoane față de 1999), Metalurgie și produse din metal (520 persoane în 2004, în scădere de la 619 persoane în 1999), Prelucrarea lemnului (317 cazuri în 2004, față de numai 176 în 1999), Comerț, hoteluri și restaurante (280, respectiv 119 cazuri), Industria textilă, a confecțiilor, pielăriei și încălțămintei (274, respectiv 232) etc.

Din punct de vedere al ratei accidentelor la o mie de salariați, exceptând Industria extractivă, doar în alte trei ramuri valorile consemnate ale respectivului indicator depășeau 2‰ în 2004, și anume în Prelucrarea lemnului (4,17‰, comparativ cu 2,32‰ în 1999), Metalurgie și produse din metal (3,21‰, comparativ cu 3,19‰ cu cinci ani în urmă) și Chimie, procesarea petrolului, cauciuc și mase plastice (2,07‰, comparativ cu 1,72‰). Alte opt ramuri consemnau în același an valori cuprinse între 1‰-2‰, în timp ce în restul celor șapte ramuri rămase frecvența accidentelor de muncă era mult mai redusă (sub 0,56‰).

Dacă pe ansamblul țării se poate spune că riscul producerii unor accidente de

muncă s-a diminuat în intervalul 1999–2000, o mare parte din motivație revine scăderii semnificative a incidenței accidentelor din Industria extractivă (cu 915 cazuri, respectiv cu 5,21 promile). Însă, în aceeași perioadă, în 11 ramuri au fost raportate mai multe accidente, iar rata lor la o mie de salariați a crescut în 13 ramuri (vezi Tabelele nr. 4 și 5). Cele mai semnificative creșteri ale numărului accidentelor se constată în Comerț, hoteluri și restaurante (161 de cazuri în plus, respectiv 0,24 promile), Prelucrarea lemnului (141 de cazuri în plus, respectiv 1,86 promile), Industria textilă (42 de cazuri în plus, dar în condițiile unei rate constante), Construcții și Sănătate și asistență socială (cu câte 22 de cazuri în plus).

Practic, în aceste ramuri riscul producerii accidentelor de muncă s-a accentuat, fiind necesare măsuri mult mai coerente, din partea tuturor actorilor implicați, pentru reducerea riscurilor și a gradului de periculozitate a muncii, precum și pentru întărirea și respectarea normelor de protecție.

Tabelul nr. 4

Ierarhia ramurilor din punct de vedere al numărului accidentelor de muncă (1999 și 2004)

Locul în ierarhie	1999		2004		Număr accidentați
	Ramura	Număr accidentați	Locul în ierarhie	Ramura	
1	Industrie extractivă	1763	1	Industrie extractivă	848
2	Construcții	621	2	Construcții	643
3	Metalurgie și produse din metal	619	3	Metalurgie și produse din metal	520
4	Agricultură, piscicultură, pescuit	370	4	Prelucrarea lemnului	317
5	Transporturi și comunicații	346	5	Comerț, hoteluri și restaurante	280
6	Mijloace de transport	344	6	Industria textilă, a confecțiilor, pielăriei și încălțăminte	274
7	Mașini și echipamente	299	7	Mijloace de transport	237
8	Industria alimentară, băuturi, tutun	245	8	Chimie, procesarea petrolului, cauciuc și mase plastice	228
9	Chimie, procesarea petrolului, cauciuc și mase plastice	244	9	Agricultură, piscicultură, pescuit	226
10	Industria textilă, a confecțiilor, pielăriei și încălțăminte	232	10	Industria alimentară, băuturi, tutun	223
11	Energie, gaze, apă	178	11	Mașini și echipamente	216
12	Prelucrarea lemnului	176	12	Energie, gaze, apă	193
13	Comerț, hoteluri și restaurante	119	13	Mașini și aparate electrice și electronice (inclusiv tehnică de calcul, aparatură medicală și echipamente de comunicații)	104
14	Mașini și aparate electrice și electronice (inclusiv tehnică de calcul, aparatură medicală și echipamente de comunicații)	88	14	Transporturi și comunicații	96
15	Celuloză, hârtie, edituri și reproducerea înregistrărilor pe suporturi	61	15	Celuloză, hârtie, edituri și reproducerea înregistrărilor pe suporturi	75
16	Administrație publică	55	16	Sănătate și asistență socială	58
17	Sănătate și asistență socială	36	17	Administrație publică	51
18	Învățământ	14	18	Învățământ	23
19	Intermedieri financiare	9	19	Intermedieri financiare	18

Sursa: Calule proprii, pe baza datelor MMSSF și a Anuarului Statistic al României, INS.

Tabelul nr. 5

Ierarhia ramurilor din punct de vedere al numărului de accidente de muncă ce revin la 1000 de salariați (1999 și 2004)

Locul în ierarhie	1999		2004		Rata accidentelor de muncă ‰
	Ramura	Rata accidentelor de muncă ‰	Locul în ierarhie	Ramura	
1	Industrie extractivă	11,45	1	Industrie extractivă	6,24
2	Metalurgie și produse din metal	3,19	2	Prelucrarea lemnului	4,17
3	Mijloace de transport	2,36	3	Metalurgie și produse din metal	3,21
4	Prelucrarea lemnului	2,32	4	Chimie, procesarea petrolului, cauciuc și mase plastice	2,07
5	Construcții	2,01	5	Mijloace de transport	1,99
6	Chimie, procesarea petrolului, cauciuc și mase plastice	1,72	6	Construcții	1,98
7	Mașini și echipamente	1,64	7	Celuloză, hârtie, edituri și reproducerea înregistrărilor pe suporturi	1,70
8	Celuloză, hârtie, edituri și reproducerea înregistrărilor pe suporturi	1,61	8	Mașini și echipamente	1,55
9	Agricultură, piscicultură, pescuit	1,54	9	Agricultură, piscicultură, pescuit	1,46
10	Industria alimentară, băuturi, tutun	1,28	10	Industria alimentară, băuturi, tutun	1,34
11	Mașini și aparate electrice și electronice (inclusiv tehnică de calcul, aparatură medicală și echipamente de comunicații)	1,19	11	Energie, gaze, apă	1,20
12	Energie, gaze, apă	1,01	12	Mașini și aparate electrice și electronice (inclusiv tehnică de calcul, aparatură medicală și echipamente de comunicații)	1,20
13	Transporturi și comunicații	0,93	13	Industria textilă, a confecțiilor, pielăriei și încălțămintei	0,56
14	Industria textilă, a confecțiilor, pielăriei și încălțămintei	0,56	14	Comerț, hoteluri și restaurante	0,42
15	Administrație publică	0,39	15	Administrație publică	0,34
16	Comerț, hoteluri și restaurante	0,18	16	Transporturi și comunicații	0,28
17	Intermedieri financiare	0,13	17	Intermedieri financiare	0,26
18	Sănătate și asistență socială	0,13	18	Sănătate și asistență socială	0,19
19	Învățământ	0,03	19	Învățământ	0,06

Sursa: Calcule proprii, pe baza datelor MIMSSF și a Anuarului Statistic al României, INS.

Pe întreg parcursul ultimilor 15 ani, revendicările salariale au reprezentat principala motivație a declanșării conflictelor colective de muncă. În anul 2003 de exemplu, mai bine de jumătate din conflictele declanșate au pornit de la neînțelegeri privind salariile.

Pentru a discuta însă despre salarii, nu putem face abstracție de productivitatea muncii. Având în vedere nevoia de a evidenția, în termeni cât mai comparabili, aspectele legate de valorile productivității muncii și costului salarial, atât între diferitele ramuri cât și în timp¹, dar și din dorința de a face cât mai accesibile pentru cititor analizele ulterioare, am apelat la exprimarea tuturor indicatorilor în moneda europeană². O altă explicație necesară are în vedere că, în observațiile care vor urma am fost nevoiți să facem abstracție de sectorul primar al economiei (agricultură, silvicultură, piscicultură), întrucât aici cea mai mare parte a producției este realizată nu în companii care folosesc munca salariată (salariații reprezintă doar 5,4% din totalul celor ocupați), iar calcularea productivității muncii prin raportarea produsului intern brut al sectorului la numărul de salariați ne-ar fi condus la interpretări eronate.

Așadar, chiar ținând seama de toate precauțiile ce se impun conform observațiilor anterioare, se poate constata că ierarhia ramurilor neagricole ale economiei naționale din punct de vedere al productivității muncii (valoarea adăugată brută ce revine pe un salariat) a suferit modificări importante după anul 1990 (Tabelul nr. 6).

În 2002, ultimul an pentru care au fost disponibile date pentru toate ramurile, pe primul loc s-a situat Industria alimentară, băuturi, tutun, unde un salariat realiza în decurs de un an o valoare nou creată de 19276 EUR, iar pe ultimul loc se poziționa Industria textilă, a confecțiilor, pielăriei și încălțămintei, unde plusul de valoare creat de un salariat reprezenta numai 2759 EUR. O productivitate anuală de peste 10000 EUR pe un salariat se înregistra în șapte ramuri, în celelalte 11 fiind vorba de valori sub acest barem. Totuși, se remarcă o situație mult mai bună comparativ cu anul 1990, când doar în două ramuri ale economiei se reușea

1 Când este vorba de evoluția în timp a oricăror indicatori valorici (PIB, salarii etc.) ritmurile reale calculate în monedă națională diferă mult de cele care rezultă folosind alte valute, ca urmare a evoluției extrem de sinuoase a cursului de schimb leu/valută străină.

În plus, pentru o mai mare acuratețe a comparațiilor în timp, s-ar fi convenit aplicarea unui coeficient care să țină seama de inflația care a afectat în această perioadă inclusiv moneda europeană. Ne simțim datori să prevenim cititorul că nu s-a operat o astfel de corecție.

Cu toate aceste inconveniente, s-a preferat exprimarea în EUR a indicatorilor valorici PIB, productivitate și cost salarial, întrucât publicul larg în general, și cel românesc în special este deja obișnuit cu ea și o apreciază ca fiind mai sugestivă.

2 Pentru anul 1990, s-au folosit coeficienți de transformare, conform cursurilor de schimb ale EUR în raport cu leul.

performanța de a se depăși un nivel al productivității muncii de 10000 EUR (la acel moment, era vorba de Intermedieri financiare și Administrație Publică). Cu excepția a două ramuri (Celuloză, hârtie, edituri și reproducerea înregistrărilor pe suporturi, respectiv Comerț, hoteluri și restaurante) care nu și-au modificat locul în ierarhie, toate celelalte ramuri au suferit fie urcări, fie coborâri, dar în condițiile în care regula a reprezentat-o creșterea productivității muncii, în fiecare ramură. Singura excepție o reprezintă Intermedierea financiară, unde, în intervalul 1990-2002, productivitatea muncii s-a diminuat (de la 22238 EUR/salariat la 17085 EUR/salariat).

Tabelul nr. 6
Ierarhia ramurilor neagricole din punct de vedere al nivelului productivității muncii (VAB pe un salariat pe an), în anii 1990 și 2002

1990			2002		
Locul în ierarhie	Ramura	EUR/salariat	Locul în ierarhie	Ramura	EUR/salariat
1	Intermedieri financiare	22.238	1	Industria alimentară, băuturi, tutun	19.276
2	Administrație publică	10.882	2	Intermedieri financiare	17.085
3	Industria alimentară, băuturi, tutun	8.316	3	Transporturi și comunicații	13.488
4	Mașini și aparate electrice și electronice (inclusiv tehnică de calcul, aparatură medicală și echipamente de comunicații)	4.928	4	Administrație publică	12.634
5	Industrie extractivă	3.792	5	Chimie, procesarea petrolului, cauciuc și mase plastice	11.607
6	Celuloză, hârtie, edituri și reproducerea înregistrărilor pe suporturi	3.695	6	Celuloză, hârtie, edituri și reproducerea înregistrărilor pe suporturi	10.860
7	Metalurgie și produse din metal	3.491	7	Energie, gaze, apă	10.110
8	Mașini și echipamente	3.129	8	Construcții	9.373
9	Comerț, hoteluri și restaurante	2.756	9	Comerț, hoteluri și restaurante	8.158
10	Prelucrarea lemnului	2.712	10	Industrie extractivă	7.631
11	Chimie, procesarea petrolului, cauciuc și mase plastice	2.665	11	Mașini și aparate electrice și electronice (inclusiv tehnică de calcul, aparatură medicală și echipamente de comunicații)	7.456

1990			2002		
Locul în ierarhie	Ramura	EUR/salariat	Locul în ierarhie	Ramura	EUR/salariat
12	Industria textilă, a confecțiilor, pielăriei și încălțăminte	2.630	12	Prelucrarea lemnului	6.207
13	Transporturi și comunicații	2.485	13	Metalurgie și produse din metal	5.994
14	Construcții	2.380	14	Mijloace de transport	5.972
15	Învățământ	2.207	15	Mașini și echipamente	4.453
16	Sănătate și asistența socială	2.006	16	Învățământ	3.454
17	Mijloace de transport	1.669	17	Sănătate și asistența socială	3.045
18	Energie, gaze, apă	1.348	18	Industria textilă, a confecțiilor, pielăriei și încălțăminte	2.759

Sursa: Prelucrări proprii după date INS

Remarcăm de asemenea că, în decursul aceleiași perioade, are loc o echilibrare între ramuri din punct de vedere al valorilor înregistrate de productivitatea muncii. Astfel, raportul dintre cea mai mare și respectiv cea mai mică productivitate a unei ramuri era în 1990 de 16,5/1 (Intermedieri financiare pe prima poziție, respectiv Energie, gaze, apă pe ultima), în timp ce în 2002 amplitudinea decalajelor coborâse la mai puțin de 7/1 (cu un maxim în Industria alimentară, băuturi, tutun și un minim în Industria textilă, a confecțiilor, pielăriei și încălțăminte). Evident că și în ce privește costul salarial³ economia națională a consemnat modificări importante în decursul celor 12 ani (Tabelul nr. 7).

3 În ce privește costul salarial, în cele ce urmează, vom avea în vedere valoarea sa medie anuală exprimată în EUR/salariat, din dorința de a facilita comparațiile cu productivitatea muncii.

Tabelul nr. 7

**Ierarhia ramurilor neagricole din punct de vedere al costului
salarial anual, în anii 1990 și 2002**

1990			2002		
Locul în ierarhie	Ramura	Cost salarial (EUR/salariat pe an)	Locul în ierarhie	Ramura	Cost salarial (EUR/salariat pe an)
1	Industrie extractivă	2.574	1	Intermedieri financiare	8.745
2	Energie, gaze, apă	2.307	2	Industrie extractivă	5.256
3	Administrație publică	2.203	3	Energie, gaze, apă	4.659
4	Construcții	2.179	4	Transporturi și comunicații	4.433
5	Transporturi și comunicații	2.132	5	Chimie, procesarea petrolului, cauciuc și mase plastice	4.191
6	Mijloace de transport	2.055	6	Mijloace de transport	3.642
7	Chimie, procesarea petrolului, cauciuc și mase plastice	2.042	7	Metalurgie și produse din metal	3.447
8	Metalurgie și produse din metal	2.032	8	Celuloză, hârtie, edituri și reproducerea înregistrărilor pe suport	3.224
9	Mașini și echipamente	1.962	9	Mașini și aparate electrice și electronice (inclusiv tehnică de calcul, aparatură medicală și echipamente de comunicații)	3.195
10	Mașini și aparate electrice și electronice (inclusiv tehnică de calcul, aparatură medicală și echipamente de comunicații)	1.920	10	Mașini și echipamente	3.181
11	Celuloză, hârtie, edituri și reproducerea înregistrărilor pe suport	1.912	11	Administrație publică	2.800
12	Învățământ	1.896	12	Învățământ	2.791
13	Sănătate și asistență socială	1.896	13	Sănătate și asistență socială	2.719
14	Intermedieri financiare	1.848	14	Construcții	2.495
15	Industria alimentară, băuturi, tutun	1.781	15	Industria alimentară, băuturi, tutun	2.424

1990			2002		
Locul în ierarhie	Ramura	Cost salarial (EUR/salariat pe an)	Locul în ierarhie	Ramura	Cost salarial (EUR/salariat pe an)
16	Comerț, hoteluri și restaurante	1.692	16	Comerț, hoteluri și restaurante	2.025
17	Industria textilă, a confecțiilor, pielăriei și încălțăminte	1.681	17	Industria textilă, a confecțiilor, pielăriei și încălțăminte	1.829
18	Prelucrarea lemnului	1.580	18	Prelucrarea lemnului	1.539

Sursa: Prelucrări proprii după date INS

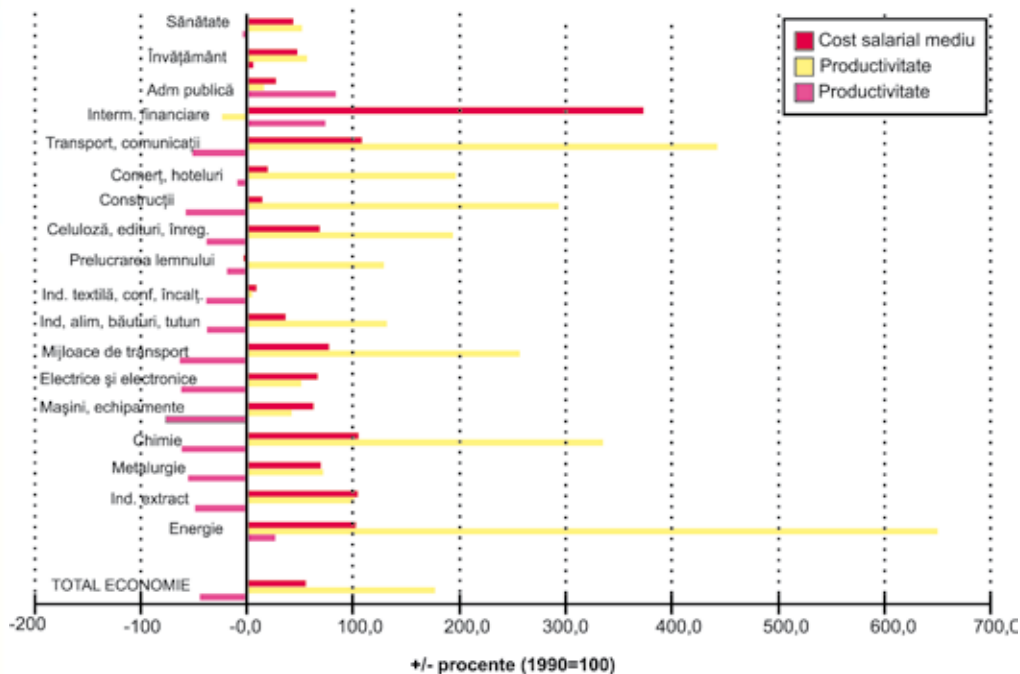
Dacă în 1990 diferențele dintre ramuri în ce privește costul salarial mediu anual erau relativ mici (raportul dintre cel mai mare și cel mai mic cost salarial era de 1,6/1), în 2002 amplitudinea acestora crescuse substanțial (același raport era de 5,7/1).

Cel mai ridicat cost salarial unitar anual se constată în 2002 în ramura Intermedieri financiare (8745 EUR/salariat pe an), la mare distanță de Industria extractivă, a doua clasată (5256 EUR/salariat pe an).

Ca și în cazul productivității muncii, regula generală a reprezentat-o creșterea costului salarial în toate ramurile. Și de această dată însă, există o excepție, și anume Prelucrarea lemnului, unde, exprimat în EUR, costul salarial mediu anual s-a diminuat în cei 12 ani cu 41 EUR.

Practic, în perioada considerată, atât productivitatea muncii, cât și costul salarial au consemnat creșteri importante (Tabelul nr. 8 și Graficul nr. 1).

Graficul nr. 1

În ce privește valoarea adăugată brută ce revine pe un salariat, cea mai accelerată creștere a fost înregistrată în Energie, gaze, apă (de 7,5 ori), Transporturi și comunicații (de peste 5,4 ori), Chimie, procesarea petrolului, cauciuc și mase plastice (de peste 4,3 ori), Construcții (de aproape 4 de ori), Mijloace de transport (de peste 3,5 ori). Mai mult decât o dublare, dar mai puțin de o triplare a productivității muncii s-a produs în aceeași perioadă în Comerț, hoteluri și restaurante (o creștere de peste 2,9 ori), Celuloză, hârtie, edituri și reproducerea înregistrărilor pe suporturi (tot de peste 2,9 ori), Industria alimentară, băuturi, tutun (peste 2,3 ori), Prelucrarea lemnului (peste 2,2 ori) și Industrie extractivă (ceva mai mult decât o dublare). Făcând abstracție de excepția amintită anterior, cele mai mici ritmuri de creștere a productivității muncii au fost cele din Administrație publică (un spor de numai +16,1%) și Industria textilă, a confecțiilor, pielăriei și încălțăminte (+4,9%).

Tabelul nr. 8
Ierarhia ramurilor neagricole din punct de vedere al evoluției
productivității muncii (VAB/salariat pe an) și costului salarial mediu anual, în
perioada 1990-2002 (+/- procente, 1990 = 100)

Ritmul de creștere a productivității medii anuale a muncii			Ritmul de creștere a costului salarial mediu anual		
Locul în ierarhie	Ramura	(+/- %, 1990=100)	Locul în ierarhie	Ramura	(+/- %, 1990=100)
1	Energie, gaze, apă	650,0	1	Intermedieri financiare	373,1
2	Transporturi și comunicații	442,7	2	Transporturi și comunicații	108,0
3	Chimie, procesarea petrolului, cauciuc și mase plastice	335,5	3	Chimie, procesarea petrolului, cauciuc și mase plastice	105,2
4	Construcții	293,8	4	Industria extractivă	104,2
5	Mijloace de transport	257,8	5	Energie, gaze, apă	101,9
6	Comerț, hoteluri și restaurante	196,0	6	Mijloace de transport	77,2
7	Celuloză, hârtie, edituri și reproducerea înregistrărilor pe suport	193,9	7	Metalurgie și produse din metal	69,7
8	Industria alimentară, băuturi, tutun	131,8	8	Celuloză, hârtie, edituri și reproducerea înregistrărilor pe suport	68,6
9	Prelucrarea lemnului	128,8	9	Mașini și aparate electrice și electronice (inclusiv tehnică de calcul, aparatură medicală și echipamente de comunicații)	66,4
10	Industria extractivă	101,2	10	Mașini și echipamente	62,1
11	Metalurgie și produse din metal	71,7	11	Învățământ	47,2
12	Învățământ	56,5	12	Sănătate și asistență socială	43,4
13	Sănătate și asistență socială	51,8	13	Industria alimentară, băuturi, tutun	36,1
14	Mașini și aparate electrice și electronice (inclusiv tehnică de calcul, aparatură medicală și echipamente de comunicații)	51,3	14	Administrație publică	27,1

Ritmul de creștere a productivității medii anuale a muncii			Ritmul de creștere a costului salarial mediu anual		
Locul în ierarhie	Ramura	(+/- %, 1990=100)	Locul în ierarhie	Ramura	(+/- %, 1990=100)
15	Mașini și echipamente	42,3	15	Comerț, hoteluri și restaurante	19,7
16	Administrație publică	16,1	16	Construcții	14,5
17	Industria textilă, a confecțiilor, pielăriei și încălțămintei	4,9	17	Industria textilă, a confecțiilor, pielăriei și încălțămintei	8,8
18	Intermedieri financiare	-23,2	18	Prelucrarea lemnului	-2,6

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor INS.

Nota: Așa cum s-a menționat deja anterior, toate prelucrările nu au în vedere prețurile naționale, ci pornesc de la transformarea în EUR, conform cursurilor de schimb medii anuale calculate de BNR.

În ce privește costul salarial mediu anual, ritmul de creștere a fost net inferior, chiar dacă sensul s-a menținut același. Pe primul loc la creșteri ale costului cu forța de muncă s-a situat ramura Intermedieri Financiare (o sporire de peste 3,7 ori), deși la capitolul productivitate aici s-a consemnat un declin (singurul de altfel) de -23,2%.

Ceva mai mult decât o dublare a costului salarial exprimat în EUR s-a înregistrat în alte patru ramuri (Transporturi și comunicații, Chimie, procesarea petrolului, cauciuc și mase plastice, Industrie extractivă și Energie, gaze, apă). În celelalte 13 ramuri ritmurile de creștere nu au depășit 78%, în cinci cazuri situându-se chiar sub 30%.

Este evident că, în aceste condiții, a fost, în general, respectat principiul conform căruia creșterile salariale nu trebuie să le depășească pe cele ale productivității muncii. Mai concret, coeficientul de devansare al indicelui de evoluție al costului salarial de către indicele productivității muncii a fost supraunitar (sau egal cu 1) în 14 din cele 18 ramuri analizate (Tabelul nr. 9). O încălcare a principiului amintit (și, deci, un coeficient subunitar) s-a înregistrat totuși în 4 ramuri: Mașini și aparate electrice și electronice, inclusiv tehnică de calcul, aparatură medicală și echipamente de comunicații, Mașini și echipamente (ambele cu un coeficient de 0,9), Administrație publică (0,6) și Intermedieri financiare (0,2).

Tabelul nr. 9
Coeficientul de devansare al indicelui de creștere al costului salarial de către
indicele de creștere a productivității muncii, în ramurile neagricole, în perioada
1990–2002

Locul în ierarhie	Ramura	Coeficient
1	Energie, gaze, apă	3,7
2	Construcții	3,4
3	Transporturi și comunicații	2,6
4	Comerț, hoteluri și restaurante	2,5
5	Prelucrarea lemnului	2,3
6	Chimie, procesarea petrolului, cauciuc și mase plastice	2,1
7	Mijloace de transport	2,0
8	Celuloză, hârtie, edituri și reproducerea înregistrărilor pe suporturi	1,7
9	Industria alimentară, băuturi, tutun	1,7
10	Învățământ	1,1
11	Sănătate și asistență socială	1,1
12	Metalurgie și produse din metal	1,0
13	Industria extractivă	1,0
14	Industria textilă, a confecțiilor, pielăriei și încălțăminte	1,0
15	Mașini și aparate electrice și electronice (inclusiv tehnică de calcul, aparatură medicală și echipamente de comunicații)	0,9
16	Mașini și echipamente	0,9
17	Administrație publică	0,6
18	Intermedieri financiare	0,2

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor INS.

Principala concluzie care se desprinde din aceste analize este aceea că evoluția costului salarial nu a fost neapărat fundamentată pe dinamica productivității muncii, producându-se de fapt o ruptură între cei doi indicatori, astfel încât fiecare evoluează după reguli proprii și nu ține seama de celălalt. În unele ramuri, în care creșterile de productivitate ar fi justificat salarii mai mari, remunerarea forței de muncă a fost mai bine ținută în frâu, și invers. Ca un

argument în plus la această afirmație, remarcăm că, în anul 2002, ierarhia ramurilor din punct de vedere al costului salarial nu se suprapune deloc pe cea structurată în funcție de nivelul productivității muncii (Tabelul nr. 10).

Tabelul nr. 10
Ierarhia ramurilor neagricole în funcție de nivelul productivității muncii și al costului salarial mediu anual (anul 2002)

Nr. crt.	Ramura	Locul ramurii în ierarhie (maxim = 1) din punct de vedere al:		Diferențe de rang
		Costului salarial mediu	Productivității muncii	
1	Industria alimentară, băuturi, tutun	15	1	14
2	Industrie extractivă	2	10	-8
3	Mijloace de transport	6	14	-8
4	Administrație publică	11	4	7
5	Comerț, hoteluri și restaurante	16	9	7
6	Construcții	14	8	6
7	Metalurgie și produse din metal	7	13	-6
8	Prelucrarea lemnului	18	12	6
9	Mașini și echipamente	10	15	-5
10	Energie, gaze, apă	3	7	-4
11	Învățământ	12	16	-4
12	Sănătate și asistență socială	13	17	-4
13	Celuloză, hârtie, edituri și reproducerea înregistrărilor pe suport	8	6	2
14	Mașini și aparate electrice și electronice (inclusiv tehnică de calcul, aparatură medicală și echipamente de comunicații)	9	11	-2
15	Industria textilă, a confecțiilor, pielăriei și încălțămintei	17	18	-1
16	Intermedieri financiare	1	2	-1
17	Transporturi și comunicații	4	3	1
18	Chimie, procesarea petrolului, cauciuc și mase plastice	5	5	0
Suma absolută a diferențelor de rang				86
Media diferențelor de rang				4,8

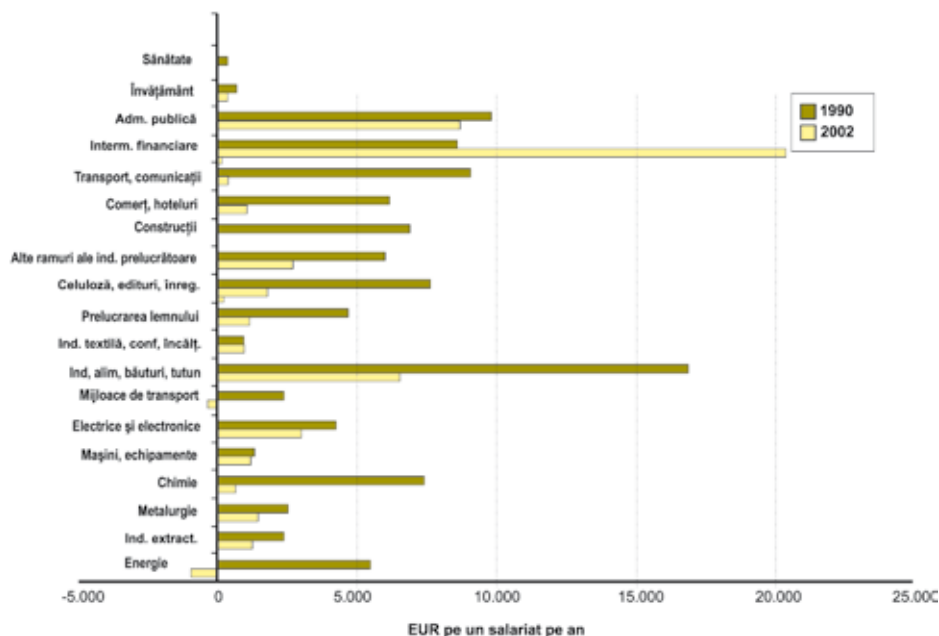
Sursa: Calcule proprii pe baza datelor INS.

Cea mai mare diferență de ranguri este de 14 poziții, în cazul Industriei alimentare, băuturi și tutun (care ocupă locul 15 din punct de vedere al costului salarial mediu, și locul 1 ca nivel al productivității muncii). Încă alte șase ramuri sunt poziționate mai prost în ce privește salariile decât le-ar fi dat voie locul pe care îl dețin în ierarhia creată pe criteriul productivității muncii: Administrație publică, Comerț, hoteluri și restaurante, Construcții, Prelucrarea lemnului, Celuloză, hârtie, edituri și reproducerea înregistrărilor pe suport și Transporturi și comunicații.

O situație inversă întâlnim în cazul a 11 ramuri, care sunt mai bine poziționate în ce privește nivelul salariilor decât din punctul de vedere al productivității muncii. O singură ramură reușește să dețină același loc în ambele ierarhii, și anume Chimie, procesarea petrolului, cauciuc și mase plastice (locul 5).

O observație de asemenea importantă, în condițiile salariilor relativ mici din România, este aceea că, în intervalul 1990-2002, marja teoretică de negociere a salariilor (diferența dintre productivitate și cost salarial) s-a mărit în majoritatea ramurilor (Tabelul nr. 11, Graficul nr. 2). Cu alte cuvinte, ca urmare a creșterilor de productivitate, însoțite de creșteri comparativ mai mici ale salariilor, patronii și angajații lor au astăzi la dispoziție, cel puțin teoretic, o plajă mai mare pe care pot negocia creșterile viitoare de salarii.

Grafic nr. 2
Marja teoretică de negociere a salariilor în ramurile neagricole (productivitate minus cost salarial) în anii 1990 și 2002

Tabelul nr. 11

Ierarhia ramurilor neagricole în funcție de marja teoretică de negociere a salariilor (productivitate minus cost salarial) în anii 1990 și 2002

1990			2002		
Locul în ierarhie	Ramura	Marja de negociere (EUR)	Locul în ierarhie	Ramura	Marja de negociere (EUR)
1	Intermedieri financiare	20.389	1	Industria alimentară, băuturi, tutun	16.853
2	Administrație publică	8.679	2	Administrație publică	9.835
3	Industria alimentară, băuturi, tutun	6.534	3	Transporturi și comunicații	9.055
4	Mașini și aparate electrice și electronice (inclusiv tehnică de calcul, aparatură medicală și echipamente de comunicații)	3.007	4	Intermedieri financiare	8.340
5	Celuloza, hârtie, edituri și reproducerea înregistrărilor pe suport	1.783	5	Celuloza, hârtie, edituri și reproducerea înregistrărilor pe suport	7.636
6	Metalurgie și produse din metal	1.460	6	Chimie, procesarea petrolului, cauciuc și mase plastice	7.416
7	Industrie extractivă	1.218	7	Construcții	6.878
8	Mașini și echipamente	1.167	8	Comerț, hoteluri și restaurante	6.132
9	Prelucrarea lemnului	1.132	9	Energie, gaze, apă	5.451
10	Comerț, hoteluri și restaurante	1.064	10	Prelucrarea lemnului	4.668
11	Industria textilă, a confecțiilor, pielăriei și încălțăminte	949	11	Mașini și aparate electrice și electronice (inclusiv tehnică de calcul, aparatură medicală și echipamente de comunicații)	4.262
12	Chimie, procesarea petrolului, cauciuc și mase plastice	623	12	Metalurgie și produse din metal	2.546
13	Transporturi și comunicații	354	13	Industrie extractivă	2.375
14	Învățământ	311	14	Mijloace de transport	2.331
15	Construcții	201	15	Mașini și echipamente	1.271

1990			2002		
Locul în ierarhie	Ramura	Marja de negociere (EUR)	Locul în ierarhie	Ramura	Marja de negociere (EUR)
16	Sănătate și asistență socială	109	16	Industria textilă, a confecțiilor, pielăriei și încălțăminte	931
17	Mijloace de transport	-386	17	Învățământ	663
18	Energie, gaze, apă	-959	18	Sănătate și asistență socială	326

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor INS.

Pentru a nu desprinde însă concluzii în mod mecanic, simplist, se cuvine să facem câteva precizări, extrem de necesare. În primul rând, statistica națională calculează valoarea adăugată brută (indicatorul care a stat la baza măsurătorilor noastre) în prețuri de bază (inclusiv subvențiile pe produse și exclusiv impozitele pe produs și taxa pe valoare adăugată), ceea ce creează unele distorsiuni de apreciere. În al doilea rând, de la un sector la altul sau de la o întreprindere la alta valoarea adăugată brută este grevată și de alte elemente, în forme și dimensiuni variabile, care pot induce efecte de amplitudini considerabile (dobânzi și rate la credite, penalități, amenzi, clienți rău platnici etc.). Mai mult decât atât, ar fi total greșit să se considere că diferența dintre productivitate și cost salarial ar reprezenta exclusiv câștigul net efectiv însușit de patron, fie și numai pentru motivul că ea reprezintă principala sursă pentru investiții și dezvoltarea producției, în lipsa căroră orice activitate economică este sortită dispariției ca urmare a competiției de pe piață, iar locurile de muncă sunt în aceeași măsură amenințate.

De aceea, se poate spune că valorile prezentate în Tabelul nr. 11 nu exprimă în mod fidel și exact care este cu adevărat marja pe baza căreia se pot eventual negocia viitoarele creșteri salariale. Pentru a se ajunge la astfel de măsurători, partenerii sociali de la fiecare nivel în parte ar trebui să se așeze la masa negocierilor cu toate datele problemei bine puse la punct, urmând ca, într-o primă fază, să măsoare cu acuratețe pe ce plajă se pot efectua negocierile, iar apoi să își formuleze fiecare propriile lor poziții, pe baza intereselor specifice și a unor argumente solide.

Pe lângă aceste observații, în ce privește învățământul, sănătatea și celelalte servicii publice, marja de negociere depinde de fapt de veniturile pe care statul

le poate alocă unui domeniu sau altul. Pentru ca în aceste sectoare să poată fi acordate creșteri salariale, este nevoie ca mai întâi încasările din impozite și taxe ale statului să sporească.

Cu rezervele menționate anterior, se constată că, în anul 2002, cei mai dezavantajați erau salariații din Sănătate și asistență socială, Învățământ și Industria textilă, a confecțiilor, pielăriei și încălțămintei, unde, cel puțin teoretic, diferența dintre productivitate și cost salarial ar fi permis cele mai mici creșteri salariale (mai puțin de 1000 EUR pe an). În cazul primelor două ramuri principala explicație rezidă, de fapt, în bugetul redus pe care finanțele publice îl pot oferi celor două sectoare. În ce privește industria textilă, confecțiile, pielăria și încălțămintea, ramură care activează în sistemul concurențial al pieței, motivul îl reprezintă producția în lohn, care face ca industria respectivă să lucreze, practic, numai pentru salarii. De altfel, în acest domeniu se pare că deja s-a ajuns la un moment de cotitură, întrucât concurența altor țări cu salarii și mai mici decât cele din România face ca sistemul comenzilor în lohn să migreze spre est, iar în prezent industria textilă să se confrunte cu probleme dificile.

Pe poziția următoare, în ordine ascendentă, se situează ramura Mașini și echipamente, cu o marjă teoretică de negociere sub 2000 EUR (1271 EUR pe an). În acest caz, avem de-a face cu una din ramurile cele mai afectate de declin economic, care în 2002 mai realiza doar 31,3% din PIB-ul anului 1990 și unde numărul de salariați se redusese deja cu 77,1%.

Locurile superioare în ierarhie erau ocupate de ramurile Mijloace de transport, Industrie extractivă și Metalurgie și produse din metal, unde valoarea anuală a marjei teoretice de negociere se situa între 2300-2600 EUR.

În cinci ramuri marja teoretică de negociere era cuprinsă între 4000-7000 EUR (Mașini și aparate electrice, Prelucrarea lemnului, Energie, gaze, apă, Comerț, hoteluri și restaurante și Construcții), iar în alte cinci varia între 7000-10000 EUR (Chimie, procesarea petrolului, cauciuc și mase plastice, Celuloză, hârtie, edituri și reproducerea înregistrărilor pe suporturi, Intermedieri financiare, Transporturi și comunicații și Administrație publică).

Există doar două ramuri în care, în intervalul 1990-2002, marja teoretică de negociere a scăzut: Industria textilă, a confecțiilor, pielăriei și încălțămintei (scădere de -19 EUR), unde producția în lohn atinsese deja vârful maxim și se anunțau semnele declinului, și Intermedieri financiare, care se află pe primul loc în ce privește creșterea costului salarial (de peste 3,7 ori) în perioada considerată,

dar, în același timp, este singura ramură unde are loc un declin al productivității muncii exprimate în EUR (o scădere cu 23,2% a valorii adăugate brute ce revine pe un salariat).

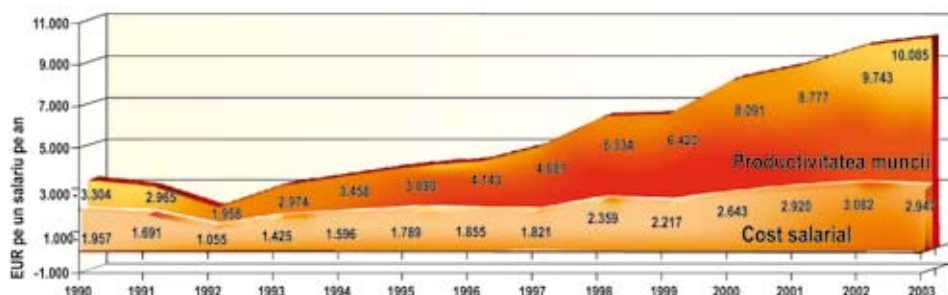
Exceptându-le pe cele două, în toate celelalte ramuri ale economiei naționale marja teoretică de negociere a evoluat în favoarea angajatorilor, care au avut la dispoziție mai mulți bani pentru profit, credite și dezvoltarea producției. Creșterea marjei respective a fost de peste 10000 EUR în Industria alimentară, băuturi, tutun, de peste 8700 EUR în Transporturi și comunicații, fiind cuprinsă între 6000–7000 EUR în trei ramuri (Chimie, procesarea petrolului, cauciuc și mase plastice, Construcții și Energie, gaze, apă), între 5000–6000 EUR în două ramuri (Celuloză, hârtie, edituri și reproducerea înregistrărilor pe suport și Comerț, hoteluri și restaurante), între 2000–4000 EUR în alte două ramuri (Prelucrarea lemnului și Mijloace de transport), între 1000–1300 EUR în patru ramuri (Mașini și aparate electrice și electronice, inclusiv tehnică de calcul, aparatură medicală și echipamente de comunicații, Industrie extractivă, Administrație publică și Metalurgie și produse din metal) și între 100–400 EUR în alte trei ramuri (Învățământ, Sănătate și asistență socială și Mașini și echipamente).

Ca o observație cu caracter general, trebuie să subliniem că datele statistice oficiale nu permit efectuarea unor astfel de analize la nivel de ramuri decât retrospectiv și cu o întârziere destul de mare (doi-trei ani). Este, desigur, foarte posibil ca din anul 2002 până în prezent să fi avut loc schimbări importante în fenomenele prezentate anterior, care să modifice, într-o măsură mai mică sau mai mare, și concluziile noastre. Putem însă să constatăm că, pe ansamblul ramurilor neagricole, diferența dintre productivitatea muncii și costul salarial și-a menținut aceeași tendință de creștere și în 2003 (Graficul nr. 3), cu toate că în acel an negocierile colective au condus la acordarea celei mai mari creșteri a salariului minim negociat prin contractele colective de muncă, din toată perioada ultimilor 15 ani care s-au scurs după 1990 până în prezent. La nivel național, salariul minim din contractul colectiv de muncă a crescut de la 1750000 ROL (56 EUR) în 2002 la 2500000 ROL (67 EUR) în 2003, reprezentând o sporire cu 42,9% în termeni nominali, cu 25,1% în termeni reali, respectiv cu 19,8% dacă avem în vedere valoarea sa exprimată în EUR.

Deși sindicatele au militat în ultimii ani pentru convenirea, de comun acord cu statul și patronatele, a unor criterii clare pe baza cărora să se negocieze creșterile salariale – dintre care, evident, nu poate lipsi productivitatea muncii

– acest deziderat a rămas deocamdată fără răspuns. Având în vedere analizele anterioare, se poate afirma că eșecul acestui demers afectează echilibrul firesc al economiei, știut fiind faptul că remunerarea oricărui factor de producție (deci inclusiv a forței de muncă), dacă nu se face corespunzător contribuției sale la obținerea rezultatelor economice, creează numeroase distorsiuni, care, mai devreme sau mai târziu, vor produce noi și noi dezechilibre în economie și pe plan social.

Graficul nr. 3

În lumina celor prezentate, se face simțită nevoia unei revigorări a dialogului social la nivel de ramură, atât printr-o mai bună organizare a partenerilor sociali – inclusiv prin îmbunătățirea cooperării între diferitele federații, indiferent că e vorba de sindicate sau de patronate – cât și printr-o mai bună cunoaștere și fundamentare din punct de vedere științific a diferitelor teme care fac obiectul negocierilor.

În contextul modificării structurii pe forme de proprietate a economiei naționale, în multe ramuri sunt create deja premisele pentru a se purta negocieri pe baze (exclusiv) bipartite. Însă structurile sindicale și cele patronale par încă prea divizate pentru a formula soluții pe măsura dificultății problemelor actuale ale relațiilor industriale la nivel sectorial. Nici sindicatele, nici patronatele nu dispun de un for autorizat pentru cercetarea și monitorizarea diferitelor teme care cad sub incidența dialogului social la nivel național, și cu atât mai puțin la nivel de ramuri.

Având în vedere observațiile noastre anterioare, este evident că mișcarea sindicală și cea patronală se află într-un moment important al evoluției lor. Mai sunt încă

pași însemnați de străbătut pentru a se atinge echilibrul și maturitatea de care are nevoie dialogul social.

În rândul sindicaliștilor, vor fi necesare noi abordări, cu accent pe identificarea unor priorități și obiective cheie, dintre care, în opinia noastră, nu ar putea lipsi:

- Atragerea în rândul sindicatelor a unei plaje mult mai largi de membri:
 - salariați din companiile mici și mijlocii, care predomină în ramuri precum Comerț, hoteluri și restaurante, alte tipuri de servicii etc.;
 - persoane angajate prin diferite forme atipice de ocupare: contracte de muncă pe perioadă determinată, agenți de muncă temporară, telemuncă, munca cu timp parțial etc.
 - salariați din sucursalele nou înființate ale companiilor multinaționale în România, unde gradul de acces al sindicatelor este încă redus sau chiar în declin, în condițiile în care privatizarea avansează cu pași repezi și ponderea acestui sector este în plină perioadă de creștere.
- Stabilirea unor domenii prioritare, extrem de clare, de acțiune sindicală, care rămân, desigur, la alegerea fiecărei organizații în parte. Din nefericire, lista de pe care ar trebui făcută această selecție nu este deloc scurtă: salarii, securitatea locului de muncă, protecția sănătății la locul de muncă, discriminări de diverse tipuri, protejarea anumitor drepturi specifice, profesionalizarea activității de sindicat, participarea la dialogul social sectorial european etc.
- Constituirea de noi alianțe/centrale/uniuni între diferitele federații ale aceleiași ramuri, inclusiv prin angajarea unor discuții serioase pentru eventuale fuziuni.
- O mai strânsă legătură între nivelele ierarhice, mergând până la efectuarea unor sondaje pentru a afla opinia propriilor membri privind principalele lor doleanțe sau eventuale căi de rezolvare a problemelor.
- O mai mare transparență a mișcării sindicale la nivel de ramură, o mai bună utilizare a diverselor canale pentru promovarea propriilor interese, în pas cu ritmul actual de dezvoltare a societății informaționale la nivel european sau mondial. (Puține federații sectoriale din România au propriul lor site pe internet, sau își pot permite, cu fondurile de care dispun, să îl actualizeze în mod regulat) etc. Este evident că, în fața acestor provocări, mijloacele actuale (financiare, logistice sau de personal) de care dispun federațiile apar ca extrem de limitate. Va

fi nevoie ca, din acest punct de vedere, poziția pe care statul a avut-o până în prezent – aceea de a nu sprijini financiar partenerii sociali – să se modifice. O asemenea schimbare de optică nu va însă ușor de realizat dacă partenerii sociali însăși nu se prezintă în mod unitar cu o solicitare în acest sens.

Obiecțiile pe care puterea le-ar putea formula – anume că nu dorește să fie acuzată că favorizează un anumit partener social – ar putea fi înlăturate în momentul în care, fie sindicatele, fie patronatele dintr-o anumită ramură vor prezenta o cerere comună, prin care solicită sprijin în vederea rezolvării unor probleme specifice: efectuarea unor studii, promovarea în comun a unor interese, crearea unei rețele informaționale în beneficiul tuturor etc.

De altfel, sunt posibile și alte soluții pentru a putea finanța astfel de acțiuni, dar va depinde și de abilitatea partenerilor sociali dacă vor reuși să propună proiecte suficient de viabile pentru a putea avea acces la fonduri puse la dispoziție de diverși donatori, prin Programul PHARE, sau, după aderare, la Fondul Social European.

Coordonate generale la nivelul ramurilor

1. Agricultură, Piscicultură, Pescuit

PIB

5,9 miliarde EUR în 2003 (cu 16,1% mai mic decât în 1990), 7,6 miliarde EUR în 2004.

Pondere în PIB 11,7% în 2003, 13% în 2004.

Creșterea PIB în 2004: +22,2%.

Companii

10.842 agenți economici activi în 2003, din care, în funcție de numărul de salariați:

Agenți economici	Număr de salariați (clase de mărime)			
	0-9	10-49	50-249	250+
Număr	8820	1644	329	49
Pondere în total	81,4%	15,2%	3,0%	0,5%

Imobilizări corporale

2,4 miliarde EUR 2003, reprezentând: 1,3% în total economie
820 EUR / o persoană ocupată.

Investiții

557,5 milioane EUR în 2003, reprezentând 5,9% din total economie (193 EUR pe o persoană ocupată, respectiv 3.597 EUR pe un salariat).

9,1% din totalul investițiilor efectuate în România în perioada 1990-2003.

Productivitatea muncii

2.058 EUR/persoană ocupată în 2003.

Salarii, cost salarial

Cost salarial lunar pe un salariat 190 EUR în 2003.

Salariul mediu net: Aprilie 2005 4.894.670 ROL , respectiv 135 EUR.

Resurse umane

2,9 milioane persoane ocupate în 2003 (cu 256 mii persoane mai puțin decât în 1990)

și

155.000 salariați (din care 71,6% muncitori), în scădere cu -80% față de 1990.

34,8% din Populația ocupată a țării.

3,4% din totalul salariaților.

În sectorul privat al economiei activează 98% din populația ocupată, respectiv 59,2% din salariați, dar predomină fermele de subzistență.

Accidente de muncă

în 2003 2,3‰ (4,2% din totalul accidentelor de muncă din economie).

în 2004 2,1‰ (4,1% din totalul accidentelor de muncă din economie).

Sindicate

Rata de sindicalizare: în agricultură 37% în 2002; în silvicultură 27% în 2002. Ultimul contract colectiv de muncă la nivel de ramură a fost încheiat la data de 21 Septembrie 2004, avându-i ca semnatari, din partea sindicatelor pe:

a) Federația SIND-AGROALIMENT CERES, afiliată la Cartel Alfa

b) Centrala Sindicatelor Lucrătorilor din Agricultură și Alimentație "CERES", care coordonează activitatea federațiilor de ramură afiliate la Cartel Alfa, respectiv:

- Federația Sindicală a Veterinarilor din România, FSVR,
- Federația Sindicatelor "Ceres",
- Federația Sindicatelor din Îmbunătățiri Funciare și Construcții Agricole, FSÎFCA,
- Federația "Agrotera",
- Federația Sindicatelor Lucrătorilor din Mecanizarea Agriculturii, FSLMA
- Federația Sindicatelor Lucrătorilor din Rețeaua de Îmbunătățiri Funciare, FSLRÎF,

c) Federația Sindicală din Îmbunătățiri Funciare și Construcții Agricole, FSÎFCA, afiliată la CSDR

În afara acestora, în ramură mai activează și alte federații:

- **Federația Națională a Sindicatelor din Agricultură Alimentație, Tutun, Domenii și Servicii Conexe, AGROSTAR**, afiliată la Blocul Național Sindical, BNS, și semnată a contractului colectiv de muncă la nivel de grupuri de angajatori, societăți comerciale, stațiuni de cercetare și producție, unități bugetare din domeniul agriculturii
- **Federația AGRO-FRĂȚIA**, afiliată la CNSLR Frăția, iar, pe plan internațional la International Union of Food, Agricultural, Hotel, Restaurant, Catering, Tobacco and Allied Workers' Associations, IUF (înființată în 1991, federația reunește 23 de organizații sindicale, cu aproximativ 6.000 de membri).

Patronate

Conform datelor Ministerului Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale, MAPDR, în 2003 funcționau peste 1.130 asociații interprofesionale și fundații cu specific agricol, din care 324 în domeniul producției agricole vegetale, iar 788 în cel al producției animale.

Organizația patronală care a participat la negocierea contractului colectiv de muncă din anul 2004 este **Federația Patronatelor Agricole din România, FPAR**, afiliată la UGIR 1903.

Cea mai importantă structură patronală în cadrul ramurii este **Confederația Națională Patronală din Agricultură și Industria Alimentară, ROMAGRIA. ROMAGRIA** include, pe lângă FPAR, și **Federația Națională pentru Îmbunătățiri Funciare și Construcții Agricole, FNIFCA**, **Federația Patronală pentru Mecanizare, FPM**, **Federația Patronală Agrotransport, Agrotransport**, precum și o organizație profesională pentru aprovizionarea producătorilor agricoli, o uniune națională a producătorilor agricoli, o ligă a agricultorilor privați și o asociație a crescătorilor de animale.

Pe lângă acestea, mai funcționează:

- **Uniunea Crescătorilor de Păsări din România, UCPR**, afiliată la UGIR 1903,
- **Patronatul Marilor Producători Agricoli din România, PMPA**, organizație care a fost înființată în 2005 la inițiativa a 41 de mari producători agricoli.
- **Asociația Națională Patronală NUTRICOMB**, afiliată la UGIR 1903
- **Patronatul Național al Viei și Vinului, PNW**, afiliat la UGIR 1903
- **Federația Producătorilor Agricoli Particulari din România, AGROROM**, afiliată la CoNPR

- **Uniunea Națională a Producătorilor Agricoli din România, U.N.P.A.R.**, afiliată la CNPR
- **Federația Patronală Agricultură**, afiliată la CONPIROM
- **Sindicatul Agricultorilor Privăți PROPACT**, afiliat la UGIR 1903.

Mai există de asemenea asociații patronale, uniuni, organizații, asociații și societăți, neafiliate la organizațiile patronale reprezentative la nivel național.

Dialog social – conflicte colective de muncă

Principalul for de discuții tripartite pentru probleme specifice sectorului este Comisia de Dialog Social de la Ministerul Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale, MADPR, a cărei activitate constă, de regulă, în dezbaterile proiectelor de legi, hotărâri și alte acte normative inițiate de minister. În ce privește dialogul bipartit, acesta se desfășoară în principal la nivel de companie.

La nivelul ramurii au fost încheiate trei contracte colective de muncă:

- În Martie 2005, a fost încheiat contractul colectiv de muncă la nivel de grupuri de angajatori, societăți comerciale, stațiuni de cercetare și producție, unități bugetare din domeniul agriculturii, la care salariații au fost reprezentați de federația AGROSTAR (123 de companii);
 - În 21 Septembrie 2004, a fost încheiat cel mai recent contract colectiv de muncă la nivelul întregii ramuri agricultură, piscicultură și pescuit (666 companii). Contractul expiră în Septembrie 2005, dar este prelungit cu un an în cazul în care nu este denunțat cu 30 de zile înainte de expirare.
 - În afara acestora, în 2004 a fost negociat și semnat contractul colectiv de muncă la nivelul grupurilor de unități aparținând de Autoritatea Națională Sanitară Veterinară pentru Siguranța Alimentelor; acesta expiră în Noiembrie 2005, dar poate fi prelungit încă un an dacă nu este denunțat de părți.
- Cele trei contracte conțin clauze și prevederi similare și nu prezintă deosebiri majore.

Conflicte colective de muncă:

- 17 în 1993
- 1 în 2003, care a antrenat companii cu un număr de 890 de salariați (0,6% din totalul salariaților ramurii, cu un grad de participare la nivelul companiilor de 44,9%)
- 2 în 2004, care a antrenat companii cu un număr de 1.014 de salariați (0,9% din totalul salariaților ramurii, cu un grad de participare la nivelul companiilor de 81,9%)
- În 2005, Federația AGROSTAR a organizat un marș de protest în capitală și a

înmânat guvernului o listă cu 16 revendicări, solicitând o mai mare deschidere la dialog din partea guvernului. Sindicatele sunt nemulțumite de efectele pe care pachetul de legi privind retrocedarea integrală a vechilor proprietăți (anunțat de guvern) le vor produce asupra locurilor de muncă în agricultură.

2. Energie, Gaze, Apă

PIB

1,6 miliarde EUR în 2002, cu 50,2% mai mare decât în 1990.

Pondere în PIB 3,4% din total economie în 2002 (11,9% din total industrie).

În luna Aprilie 2005, comparativ cu aceeași lună a anului anterior, cifra de afaceri a ramurii a crescut cu 3%.

Companii

453 agenți economici activi în 2003.

Agenți economici	Număr de salariați (clase de mărime)			
	0-9	10-49	50-249	250+
Număr	123	83	135	112
Pondere în total	27,2%	18,3%	29,8%	24,7%

Autoritățile române doresc înființarea la București a unei burse a energiei electrice. La 1 Iulie 2005 piața energiei electrice a fost deschisă în proporție de 83%. Din totalul de opt companii de distribuție a energiei electrice, patru au fost deja privatizate (Electrica Banat, Electrica Dobrogea, ambele către ENEL, Electrica Oltenia – către CEZ, Electrica Moldova – către E.ON).

În curs de privatizare:

- Electrica Muntenia Sud (cea mai mare companie din domeniul distribuției de energie electrică) – termen preconizat Noiembrie 2005,
- Electrica Transilvania Sud,
- Electrica Transilvania Nord și
- Electrica Muntenia Nord.

Totodată, vor fi lansate privatizări pentru complexele energetice Turceni, Rovinari și Craiova, precum și mai multe unități din domeniul energiei hidro. Se estimează că procesul de privatizare va fi finalizat anul viitor, primul vizat fiind cel de la Turceni (pentru toamna acestui an). Complexele Craiova, Turceni și Rovinari sunt societăți energetice integrate, având în componență unități de extracție a cărbunelui și centrale termoelectrice.

În domeniul distribuției de gaze, procesele de privatizare au în vedere:

- Distrigaz Nord – către Ruhrgas-E.ON începută în 2004, finalizată în lunie 2005 (30% din acțiuni)
- Distrigaz Sud – preluat în proporție de 30% de Gaz de France, care urmează să dețină la 51% prin majorarea capitalului social, care va atrage și BERD și IFC.
- Principalul furnizor de energie termică al capitalei, RADET, ar putea fi privatizat.

Conform O.U.G. nr. 31/2004 Electrica S.A. va vinde până la 10% din acțiunile Electrica Banat și Electrica Dobrogea, către Asociațiile Salariaților, dar numai după majorarea de capital ce o va face investitorul strategic ENEL SPA, în așa fel încât acesta să dețină 51%. Estimativ acest lucru va avea loc până la 28 decembrie 2004.

Imobilizări corporale

16,6 miliarde EUR 2003, reprezentând: 9,3% în total economie

120.905 EUR / o persoană ocupată

119.165 EUR / un salariat.

Investiții

831,2 milioane EUR în 2003, reprezentând 8,8% din total economie (6.067 EUR pe o persoană ocupată, respectiv 5.980 EUR pe un salariat)

10,2% din totalul investițiilor efectuate în România în perioada 1990-2003

În domeniul energetic, sunt în curs de derulare 53 proiecte de investiții, însumând 5,6 miliarde EUR, cele mai mari fiind pentru Unitatea 3 Cernavodă (850 milioane EUR), hidrocentrala Tarnița Lăpușești (700 milioane EUR), Conducta de transport gaze Nabuco (600 milioane EUR), Conducta de petrol Constanța-Trieste (peste 400 milioane EUR).

Productivitatea muncii

11.881 EUR/persoană ocupată în 2002.

10.110 EUR/un salariat în 2002.

Salarii, cost salarial

Pondere costului salarial în PIB-ul ramurii 46,1% .

Cost salarial lunar pe un salariat 388 EUR în 2003.

Salariul mediu net: Aprilie 2005 11.292.450 ROL, respectiv 311 EUR.

Resurse umane

137 mii persoane ocupate la sfârșitul anului 2003 (cu 4 mii de persoane peste nivelul din 1990)

și

Numărul mediu de salariați în 2003: 139 mii persoane (din care 73,4% muncitori), în creștere cu 9,4% față de 1990.

1,6% din Populația ocupată a țării.

3% din totalul salariaților.

În 2003, în sectorul privat al economiei activau 10,2% din populația ocupată, respectiv din totalul salariaților.

Accidente de muncă

1,2‰ în 2003 (2,1% din totalul accidentelor de muncă din economie).

1,4‰ în 2004 (3,5% din totalul accidentelor de muncă din economie).

Sindicate

Rata de sindicalizare: 61% în 2002.

- **Uniunea Federativă Sindicală ATLAS**, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivel de ramură, afiliată la CNSLR Frăția și, pe plan internațional, la EMCEF (European Mine, Chemical and Energy Workers Federation). Uniunea totalizează 11 federații membre cu un număr aproximativ de 213.000 membri de sindicat, un sindicat național cu 5.000 de membri și o ligă cu peste 150 de membri. Dintre federațiile membre ale UFS ALTAS care activează în ramura energie, gaze, apă, amintim:
 - **Federația Sindicatelor GAZ ROMÂNIA**, afiliată la CNSLR Frăția, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivel de ramură (federația reunește 120 de organizații sindicale, cu aproximativ 25.000 de membri)
 - **Federația Sindicală Hidroelectrică HIDROSIND**, afiliată la CNSLR Frăția (federația a fost înființată în 2003 și reunește 15 organizații sindicale, cu aproximativ 5.000 de membri)
 - **Federația Sindicală Termoelectrică**, afiliată la CNSLR Frăția (înființată

în 1990, și reunind 24 organizații sindicale, cu aproximativ 10.000 membri)

- **Federația „Energia Mileniului III”**, afiliată la CNSLR Frăția, cu aproximativ 12.000 de membri
- **Federația Sindicală Uniunea pentru Educație și Democrație, FUED (cercetare)**, membră a UFS ATLAS, afiliată la CNSLR Frăția, semnatară a contractului colectiv de muncă din ramura energie, petrol și gaze (aproximativ 780 de membri, salariați din cercetare, proiectare, energie electrică)
- **Uniunea Energeticienilor din România** – uniune sindicală având aproximativ 55.000 de membri și reprezentând 87% din producția, transportul și distribuția de energie din România. Uniunea este formată din următoarele federații sindicale:
 - **Federația Sindicatelor Libere Independente Energetica**, afiliată la BNS, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivel de ramură; înființată în anul 1990, federația reunește 43 de sindicate, având aproximativ 25.000 de membri
 - **Federația Națională a Sindicatelor din Electricitate Univers**, afiliată la BNS, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivel de ramură; înființată în 1990, federația reunește 35 de sindicate, având aproximativ 25.000 de membri
 - **Federația Sindicatelor din GAZ Metan Mediaș**, afiliată la BNS, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivel de ramură (reunește 5 organizații sindicale cu aproximativ 1000 de membri)
 - **Federația Sindicatelor HIDROSIND**, afiliată la CNSLR Frăția
 - **Federația Prestatori Oltenia**, afiliată la BNS
 - **Federația Sindicatelor Independente Apa Nova**, afiliată la BNS.

Patronate

- **Patronatul Român al Gazelor, PRG**, afiliat la UGIR 1903
- **Federația Patronală Energetica**, afiliată la CPISC, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivel de ramură
- **Federația Patronală Petrol și Gaze**, afiliată la CPISC, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivel de ramură.

Dialog social – conflicte colective de muncă

Ultimul contract colectiv de muncă la nivel de ramură datează din anul 2000, și expiră în Februarie 2006.

Conflicte de muncă:

- 10 în 1993
- 5 în 2003, care au antrenat companii cu un număr de 3.341 de salariați (2,4% din totalul salariaților ramurii, cu un grad de participare la nivelul companiilor de 90,3%)
- 6 în 2004, care au antrenat companii cu un număr de 33.440 de salariați (24,3% din totalul salariaților ramurii, cu un grad de participare la nivelul companiilor de 95,8%).

3. Industrie Extractivă

PIB

1,0 miliarde EUR în 2002, cu 77.4% mai mic decât în 1990.

Pondere în PIB 2.1% din total economie în 2002 (7.6% din total industrie).

În primul trimestru al anului 2005, comparativ cu aceeași perioadă a anului anterior, producția industrială a scăzut cu 5,3%.

În luna Aprilie 2005, comparativ cu aceeași lună a anului anterior, cifra de afaceri a ramurii a fost cu -7,3% mai mică.

Companii

502 agenți economici activi în 2003 (132 societăți pe acțiuni, 365 societăți cu răspundere limitată, o societate cooperatistă și încă 4 societăți în alte categorii) Din total, la 25 de companii statul era acționar majoritar, iar la 477 predomina acționariatul privat. Numărul companiilor cu capital integral străin era de 16.

Agenți economici	Număr de salariați (clase de mărime)			
	0-9	10-49	50-249	250+
Număr	316	110	44	32
Pondere în total	62,9%	21,9%	8,8%	6,4%

Întreprinderile cu mai puțin de 250 de salariați dețineau doar 5,7% din totalul angajaților și contribuiau cu 4,1% la cifra de afaceri a ramurii.

Ministerul Economiei și Comerțului, MEC, are în vedere atragerea de investiții

prin privatizarea unor companii miniere sau de extracție a gazelor (Minvest, Moldomin, Cuprumin, SNGN Romgaz). În 2006 numărul unităților care vor fi închise ar putea ajunge la 39.

Resurse umane

125 mii persoane ocupate la sfârșitul anului 2003 (cu 134 mii de persoane mai puțin decât în 1990)

și

Numărul mediu de salariați în 2003: 128 mii persoane (din care 83,6% muncitori), în scădere cu -52,1% față de 1990.

1,5% din Populația ocupată a țării.

2,8% din totalul salariaților.

În 2003, în sectorul privat al economiei activau 10,4% din populația ocupată, respectiv din totalul salariaților.

În sectorul minier, disponibilizările de anul acesta însumează peste 7.600 de persoane și vor continua și în anii următori, când se preconizează a fi disponibilizați 8.000 de mineri.

Accidente de muncă

12,6‰ în 2003, ce mai mare frecvență comparativ cu alte ramuri (22,7% din totalul accidentelor de muncă din economie).

7,3‰ în 2004, ce mai mare frecvență comparativ cu alte ramuri (15,3% din totalul accidentelor de muncă din economie).

Imobilizări corporale

4,6 miliarde EUR 2003, reprezentând: 2,5% în total economie
36.464 EUR / o persoană ocupată
35.610 EUR / un salariat.

Investiții

352,8 milioane EUR în 2003, reprezentând 3,7% din total economie (2.822 EUR pe o persoană ocupată, respectiv 2.756 EUR pe un salariat).

6,5% din totalul investițiilor efectuate în România în perioada 1990-2003.

Productivitatea muncii

8.303 EUR/persoană ocupată în 2002.

7.631 EUR/un salariat în 2002.

Salarii, cost salarial

Ponderea costului salarial în PIB-ul ramurii 68,9%.

Cost salarial lunar pe un salariat 438 EUR în 2003.

Salariul mediu net: Aprilie 2005 11.079.360 ROL , respectiv 305 EUR.

Sindicate

Rata de sindicalizare: 85% în 2002.

- **Federația "Centrala Națională Minieră"**, afiliată la Cartel Alfa, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivelul ramurii industrie minieră și geologie
- **Federația Sindicatelor Miniere a Cuprului din România**, afiliată la CNS Meridian, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivelul ramurii industrie minieră și geologie
- **Liga Sindicatelor Miniere Valea Jiului**, afiliată la CNS Meridian, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivelul ramurii industrie minieră și geologie
- **Federația Sindicatelor "Valea Jiului"**, afiliată la Cartel Alfa, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivelul ramurii industrie minieră și geologie.

Patronate

- **Federația Patronală Petrol și Gaze**, afiliată la CPISC
- **Asociația Patronală Minieră din România, PATROMIN**, afiliată la CPISC, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivelul ramurii industrie minieră și geologie 2004-2007.

Un rol important în restructurarea sectorului minier îl joacă **Agencia Națională pentru Dezvoltarea Zonelor Miniere, ANDZM**, care a fost recent reorganizată.

Dialog social – conflicte colective de muncă

Este în vigoare un Contract colectiv de muncă la nivelul ramurii industrie minieră și geologie 2004-2007, semnat la data de 6 Ianuarie 2004 (402 companii); contractul expiră în ianuarie 2007.

De asemenea, în 2004 a fost negociat separat și semnat un contract colectiv de muncă la nivel de grupuri de unități din domeniul gazelor naturale, care expiră în Septembrie 2005.

Conflicte de muncă:

- 8 în 1993
- 0 în 2003
- 2 în 2004, care au antrenat companii cu un număr de 24.048 de salariați (20,6% din totalul salariaților ramurii, cu un grad de participare la nivelul companiilor de 94,8%).

4. Metalurgie și Produse din Metal

PIB

977 milioane EUR în 2002, cu 51,2% mai mic decât în 1990.

Pondere în PIB 2% din total economie în 2002 (7,2% din total industrie).

În luna Aprilie 2005, comparativ cu aceeași lună a anului anterior, cifra de afaceri a fost cu 1,2% mai mare în metalurgie, respectiv cu 19,5% mai mare în construcții metalice.

Companii

În 1996, în metalurgie funcționau 322 întreprinderi. Primele 5 cumulau 51,2% din totalul cifrei de afaceri a sectorului, respectiv 46,6% din totalul salariaților iar primele 20 dețineau o pondere de 80% în cifra de afaceri și 75,9 în efectivul salariaților.

În același an, în subramura construcții metalice și produse din metal, figurau 2588 întreprinderi. Primele 5 cumulau 11,6% din totalul cifrei de afaceri a sectorului, respectiv 14,9% din totalul salariaților, iar primele 20 dețineau o pondere de 27,5% în cifra de afaceri și 35,8% în efectivul salariaților.

În 2003, în metalurgie funcționau 481 întreprinderi, cu un total de 79,7 mii salariați. Primele 5 cumulau 55,6% din totalul cifrei de afaceri a sectorului, respectiv 50% din totalul salariaților iar primele 20 dețineau o pondere de 82,5% în cifra de afaceri și 76,8 în efectivul salariaților.

În același an, în subramura construcții metalice și produse din metal, figurau 4.545 întreprinderi, cu un total de 90,3 mii salariați. Primele 5 cumulau 7,1% din totalul cifrei de afaceri a sectorului, respectiv 7% din totalul salariaților iar primele 20 dețineau o pondere de 14,4% în cifra de afaceri și 20,3% în efectivul salariaților.

Producția de oțel brut a României este realizată în proporție de 77,4% la combinatul Mittal Steel Galați, pe locurile următoare aflându-se Mechel Târgoviște

cu 6,5%, Mittal Steel Hunedoara cu 6,2%, Combinatul Siderurgic Reșița cu 4,2%, Mechel Câmpia Turzii cu 4% și Donasid Călărași cu 1,6%, restul producătorilor deținând împreună doar 0,1%. În trimestru I al anului 2005, comparativ cu aceeași perioadă a anului anterior, producția de oțel a fost cu 9,1% mai mare, cele mai importante creșteri înregistrându-se la Combinatul Siderurgic Reșița (+96,5%), Mittal Steel Hunedoara (+70,4%), Mechel Târgoviște (+25%) și Mechel Câmpia Turzii (+15,2%).

Resurse umane

Numărul mediu de salariați în 2003: 162 mii persoane (din care 81,5% muncitori), în scădere cu -55,2% față de 1990.

3,5% din totalul salariaților din economie.

În 2003, în sectorul privat al economiei activau 83,3% din totalul salariaților ramurii.

Accidente de muncă

3,8‰ în 2003 (8,4% din totalul accidentelor de muncă din economie).

3,5‰ în 2004 (9,4% din totalul accidentelor de muncă din economie).

Imobilizări corporale

3 miliarde EUR 2003, reprezentând: 1,7% în total economie
18.479 EUR / un salariat.

Investiții

177,8 milioane EUR în 2003, reprezentând 1,9% din total economie (1.097 EUR pe un salariat).

3% din totalul investițiilor efectuate în România în perioada 1990-2003.

Productivitatea muncii

5.994 EUR/un salariat în 2002.

Salarii, cost salarial

Ponderele costului salarial în PIB-ul ramurii 57,5% .

Cost salarial lunar pe un salariat 287 EUR în 2003.

Salariul mediu net: Aprilie 2005 8.109.218 ROL, respectiv 223 EUR.

Sindicate

Pentru industria grea în ansamblul său, rata de sindicalizare a fost de 83% în 2002.

- **Federația Sindicatelor Siderurgiștilor Galați**, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivel de ramură
- **Federația Sindicatelor Libere Metalurgie Neferoasă**, afiliată la CNS Meridian, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivel de ramură
- **Centrala Sindicală Națională "ALFA METAL"**, afiliată la Cartel Alfa, care coordonează activitatea mai multor confederații sindicale ale ramurii, fiecare afiliată la aceeași confederație națională:
 - **Federația Națională A Sindicatelor Solidaritatea Metal**
 - **Federația Națională Sindicală Metarom** (semnatară a contractului colectiv de muncă la nivel de ramură)
 - **Federația Sindicatelor din Siderurgie Galați**
 - **Liga Sindicatelor din Industria Aluminului**
 - **Uniunea de Sindicate „FORUM” Galați (siderurgie)**, afiliată la CNSLR Frăția (federația a fost înființată în 1996 și reunește 7 organizații sindicale, cu 500 de membri)
 - **Federația Sindicatelor Lucrătorilor din Industrie METAL**, afiliată la BNS și semnatară a contractului colectiv de muncă la nivel de ramură¹
 - **Federația Înfrățirea Brașov**, afiliată la BNS, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivelul ramurii construcției de mașini.

Patronate

- **Federația Patronală Metalurgia**, afiliată la **CONPIROM**, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivel de ramură
- **Federația Națională a Metalelor și Pietrelor Prețioase și Semiprețioase, DIAMOND GOLD**, afiliată la UGIR 1903.

Dialog social – conflicte colective de muncă

La nivelul ramurii se încheie contract colectiv de muncă (ultimul 4 August 2004, 245 companii). Contractul expiră în Septembrie 2008.

Este de asemenea în vigoare un contract colectiv de muncă la nivel de grup de unități din metalurgie neferoasă, încheiat în Aprilie 2005 și valabil până în Mai 2006.

Conflicte de muncă:

- 13 în 1993
- 14 în 2003, care au antrenat companii cu un număr de 81.856 de salariați (50,5% din totalul salariaților ramurii, cu un grad de participare la nivelul com-

1 Vezi și ramura mijloace de transport.

paniilor de 48,9%)

- 7 în 2004, care au antrenat companii cu un număr de 31.131 de salariați (21,1% din totalul salariaților ramurii, cu un grad de participare la nivelul companiilor de 77,5%).

5. Chimie, Procesarea Petrolului, Cauciuc și Mase Plastice

PIB

1,4 miliarde EUR în 2002, cu 8,2% mai mare decât în 1990.

Pondere în PIB 2,8% din total economie în 2002 (10% din total industrie).

În luna Aprilie 2005, comparativ cu aceeași lună a anului anterior, cifra de afaceri a fost cu 45,4% mai mare în prelucrarea țițeiului, cocsificarea cărbunelui și tratarea combustibililor nucleari, cu -31,2% mai mică în subramura chimie și produse chimice, respectiv cu 11% mai mare în subramura produse din cauciuc și mase plastice.

Companii

În 2003, funcționau 3222 întreprinderi pe ansamblul ramurii.

În subramura prelucrarea țițeiului, cocsificarea cărbunelui și tratarea combustibililor nucleari funcționau 23 întreprinderi, cu un total de 9,3 mii salariați. Primele 5 cumulau 91,8% din totalul cifrei de afaceri a sectorului, respectiv 79,3% din totalul salariaților, iar ponderea primelor 20 atingea aproape 100%, atât în ce privește cifra de afaceri, cât și numărul angajaților.

În același an, în subramura substanțe și produse chimice, figurau 1.208 întreprinderi, cu un total de 61,2 mii salariați. Primele 5 cumulau 33,7% din totalul cifrei de afaceri a sectorului, respectiv 30% din totalul salariaților, iar primele 20 dețineau o pondere de 56,3% în cifra de afaceri și 58,3% în efectivul salariaților.

În subramura produse din cauciuc și mase plastice, figurau 1.991 întreprinderi, cu un total de 41,8 mii salariați. Primele 5 cumulau 12% din totalul cifrei de afaceri a sectorului, respectiv 18,8% din totalul salariaților, iar primele 20 dețineau o pondere de 38,3% în cifra de afaceri și 40,1% în efectivul salariaților.

Cel mai mare angajator în ramură este PETROM, cu peste 50.000 de angajați, care a fost recent achiziționat de către OMV și a anunțat că va demara un amplu proces de restructurare, care va presupune externalizarea benzinărilor, unde

lucrează 13.000 de salariați. În domeniul petrolier, actori importanți mai sunt Rompetrol, RAFO (aflat în proces de reorganizare judiciară), Oil Terminal și CON-PET. Ca dimensiune a rezervelor de petrol, România este a treia țară din Europa (după Norvegia și Marea Britanie).

Pe piața produselor farmaceutice, primii trei operatori sunt Antibiotice Iași (se discută asupra privatizării acesteia), Sicomed București (privatizată) și Terapia Cluj, pentru privatizarea căreia și-a exprimat intenția Zentiva (Cehia).

Resurse umane

Numărul mediu de salariați în 2003: 110 mii persoane (din care 74,5% muncitori), în scădere cu -63,6% față de 1990.

2,4% din totalul salariaților din economie.

În 2003, în sectorul privat al economiei activau 79,8% din totalul salariaților ramurii.

Accidente de muncă

3‰ în 2003 (4,1% din totalul accidentelor de muncă din economie).

2,2‰ în 2004 (4,1% din totalul accidentelor de muncă din economie).

Imobilizări corporale

3,2 miliarde EUR 2003, reprezentând: 1,8% în total economie
29.084 EUR / un salariat.

Investiții

313,6 milioane EUR în 2003, reprezentând 3,3% din total economie (2.851 EUR pe un salariat).

3,7% din totalul investițiilor efectuate în România în perioada 1990-2003.

Productivitatea muncii

11.607 EUR/un salariat în 2002.

Salarii, cost salarial

Ponderea costului salarial în PIB-ul ramurii 36,1%.

Cost salarial lunar pe un salariat 349 EUR în 2003.

Salariul mediu net: Aprilie 2005 8.948.812 ROL , respectiv 247 EUR.

Sindicate

Rata de sindicalizare: 76% în 2002.

- **Federația Națională a Sindicatelor din Chimie-Petrochimie Lazăr Edeleanu (membră a UFS ATLAS)**, afiliată la CNSLR Frăția, iar, pe plan internațional la International Federation of Chemical, Energy, Mine and General Workers Unions, ICEM (federația a fost înființată în 1990 și are în componența sa 27 organizații sindicale, cumulând aproximativ 5.500 de membri)
- **Federația Sindicatelor Libere din Chimie și Petrochimie**, afiliată la Cartel Alfa, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivelul ramurii chimie și petrochimie
- **Federația Sindicatelor Libere și Independente PETROM, (membră a UFS ATLAS)**, afiliată la CNSLR Frăția, iar, pe plan internațional la International Federation of Chemical, Energy, Mine and General Workers Unions, ICEM și la EMCEF (European Mine, Chemical and Energy Workers Federation) – din iunie 2004 Președintele FSLI PETROM a fost ales Vicepreședinte EMCEF; înființată în 1990, FSLI PETROM are în componența sa 149 organizații sindicale, cumulând aproximativ 100.000 de membri)
- **Federația Sindicatelor Libere din Industria Cauciucului**, afiliată la CNS Meridian, înființată în 1994, reprezintă interesele a aproximativ 7700 de membri de sindicat.

Patronate

- **Federația Patronală din Ramura Industriei Chimice și Petrochimice, FEPACHIM**, afiliată la UGIR 1903 și CONPIROM, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivelul ramurii chimie și petrochimie
- **Asociația Industriei Vopselelor din România, AIVR**, afiliată la UGIR 1903
- **Asociația Patronală a Producătorilor de Mase Plastice, ASPAPLAST**, afiliată la UGIR 1903
- **Patronatul Producătorilor, Importatorilor și Distribuitorilor de Produse Farmaceutice și Parafarmaceutice, FARMA**, afiliată la UGIR 1903
- **Organizația Patronală a Industriei Cosmeticelor, OPIC**, afiliată la UGIR 1903
- **Patronatul Petrolului din România, PPR**, afiliat la UGIR 1903.

Dialog social – conflicte colective de muncă

La nivelul ramurii chimie și petrochimie se negociază și se încheie contract colectiv de muncă (ultimul datând din 4 mai 2005, 142 companii). Contractul expiră

în Ianuarie 2007.

În afara acestuia, sunt încă în vigoare alte două contracte colective de muncă:

- unul la nivel de grup de unități din industria petrolieră, încheiat în anul 2000 și valabil până în anul 2006, și
- un altul la nivel de grup de unități din industria chimică și petrochimică, datând din 2001 și valabil până în 2005.

Conflicte de muncă:

- 0 în 1993
- 0 în 2003
- 9 în 2004, care au antrenat companii cu un număr de 9.950 de salariați (9,6% din totalul salariaților ramurii, cu un grad de participare la nivelul companiilor de 74,8%).

6. Mașini și echipamente

PIB

619 milioane EUR în 2002, cu -68,7% mai mică decât în 1990.

Pondere în PIB 1,3% din total economie în 2002 (4,5% din total industrie).

În luna Aprilie 2005, comparativ cu aceeași lună a anului anterior, cifra de afaceri (ramura mașini și echipamente) a fost cu 3,3% mai mare.

Companii

În 2003, funcționau 1.345 întreprinderi pe ansamblul ramurii. Primele 5 cumulau 8,6% din totalul cifrei de afaceri a sectorului, respectiv 15,7% din totalul salariaților iar ponderea primelor 20 se ridică la 34,6% în ce privește cifra de afaceri, respectiv 36,8% din punctul de vedere al numărului de angajați.

Resurse umane

Numărul mediu de salariați în 2003: 138 mii persoane (din care 77,5% muncitori), în scădere cu -77,1% față de 1990 3% din totalul salariaților din economie
În 2003, în sectorul privat al economiei activau 67,4% din totalul salariaților ramurii.

Accidente de muncă

1,8‰ în 2003 (3,2% din totalul accidentelor de muncă din economie).
1,0‰ în 2004 (3,9% din totalul accidentelor de muncă din economie).

Imobilizări corporale

1,4 miliarde EUR 2003, reprezentând: 0,8% în total economie
10.177 EUR / un salariat.

Investiții

122,4 milioane EUR în 2003, reprezentând 1,3% din total economie (887 EUR pe un salariat).
1,3% din totalul investițiilor efectuate în România în perioada 1990-2003.

Productivitatea muncii

4.453 EUR/un salariat în 2002.

Salarii, cost salarial

Pondere costului salarial în PIB-ul ramurii 71,4% în 2002.
Cost salarial lunar pe un salariat 265 EUR în 2003.
Salariul mediu net: Aprilie 2005 7.312.838 ROL , respectiv 201 EUR.

Sindicate

Pentru industria grea în ansamblul său, rata de sindicalizare era de 83% în 2002.

- **Federația Sindicatelor Libere din Construcții de Mașini**, afiliată la CNSLR Frăția, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivelul ramurii construcții de mașini (înființată în 1990, federația reunește 58 de organizații sindicale, cu 30.000 de membri)
- **Federația Națională a Sindicatelor Solidaritatea Metal**, afiliată la Cartel Alfa, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivelul ramurii construcții de mașini¹
- **Federația Sindicatelor Libere din Industrie METAL**, afiliată la BNS, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivelul ramurii construcții de mașini
- **Federația Înfrățirea Brașov**, afiliată la BNS, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivelul ramurii construcții de mașini
- **Federația Automobilul Românesc**, semnatară a contractului colectiv

de muncă la nivelul ramurii construcții de mașini

- **Federația Lucrătorilor în Metal Henry Coandă – Frăția**, afiliată la CNSLR Frăția, iar, pe plan internațional, la International Metalworkers Federation, IMF (înființată în 1990, federația reunește 23 de organizații, cu 3.000 de membri)
- **Federația Sindicatelor Libere din Ramura Electronică Electrotehnică și Construcții de Mașini**, afiliată la CNS Meridian
- **Federația METAL DOREL RACOLTA**, afiliată la CNS Meridian.

Patronate

- **Asociația Constructorilor de Tractoare și Mașini Agricole din România, ACTMAR**, afiliată la UGIR 1903
- **Federația Patronatelor de Mediu din România, FEPIMEDIU**, afiliată la UGIR 1903
- **Asociația Patronală a Producătorilor și Utilizatorilor de Echipamente Industriale pentru Protecția Mediului din România, UNIMED**, afiliată la UGIR 1903
- **Federația Patronală FEPA-CM**, afiliată la CONPIROM, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivelul ramurii construcții de mașini.

Dialog social – conflicte colective de muncă

La nivelul ramurii construcții de mașini, se negociază și se încheie contract colectiv de muncă (ultimul datând din 7 Decembrie 2004, 363 de companii).

Contractul expiră în Decembrie 2005.

Conflicte de muncă:

- 54 în 1993
- 0 în 2003
- 10 în 2004, care au antrenat companii cu un număr de 10.373 de salariați (8,8% din totalul salariaților ramurii, cu un grad de participare la nivelul companiilor de 83,5%).

7. Mașini și aparate electrice și electronice

(inclusiv tehnică de calcul, aparatură medicală și echipamente de comunicații)

PIB

626 milioane EUR în 2002, cu – 34,2% mai mică decât în 1990.
Pondere în PIB 1,3% din total economie în 2002 (4,6% din total industrie).

În luna Aprilie 2005, comparativ cu aceeași lună a anului anterior, cifra de afaceri a fost cu 7,9% mai mare în subramura mașini și aparate electrice, cu 1% mai mare în subramura echipamente, aparate de radio, televiziune și comunicații și cu 88,2% mai mare în subramura aparatură și instrumente medicale, de precizie, optice și ceasornicărie.

Companii

În 2003, funcționau 2.202 întreprinderi pe ansamblul ramurii, din care: 447 în subramura mijloace ale tehnicii de calcul și de birou, cu un total de 2,7 mii angajați; primele 5 întreprinderi cumulau 46,2% din totalul cifrei de afaceri a subramurii, respectiv 37,5% din totalul salariaților iar ponderea primelor 20 se ridica la 63,5% în ce privește cifra de afaceri, respectiv 55,8% din punctul de vedere al numărului de angajați;

749 în subramura mașini și aparate electrice, cu un total de 63,2 mii angajați; primele 5 întreprinderi cumulau 26% din totalul cifrei de afaceri a subramurii, respectiv 29,9% din totalul salariaților iar ponderea primelor 20 se ridica la 54,5% în ce privește cifra de afaceri, respectiv 61,9% din punctul de vedere al numărului de angajați;

208 în subramura echipamente, aparate de radio, televiziune și comunicații, cu un total de 10 mii angajați; primele 5 întreprinderi cumulau 53,9% din totalul cifrei de afaceri a subramurii, respectiv 59,3% din totalul salariaților iar ponderea primelor 20 se ridica la 86,9% în ce privește cifra de afaceri, respectiv 85,5% din punctul de vedere al numărului de angajați;

798 în subramura aparatură și instrumente medicale, de precizie, optice și ceasornicărie, cu un total de 11,8 mii angajați; primele 5 întreprinderi cumulau 10,6% din totalul cifrei de afaceri a subramurii, respectiv 26,2% din totalul salariaților iar ponderea primelor 20 se ridica la 47,1% în ce privește cifra de afaceri, respectiv 55,6% din punctul de vedere al numărului de angajați.

Resurse umane

Numărul mediu de salariați în 2003: 87 mii persoane (din care 74,7% muncitori), în scădere cu -60,7% față de 1990.

1,9% din totalul salariaților din economie.

În 2003, în sectorul privat al economiei activau 92,1% din totalul salariaților ramurii.

Accidente de muncă

1,2‰ în 2003 (1,3% din totalul accidentelor de muncă din economie).

1,1‰ în 2004 (1,9% din totalul accidentelor de muncă din economie).

Imobilizări corporale

0,8 miliarde EUR 2003, reprezentând: 0,5% în total economie
9.642 EUR / un salariat.

Investiții

143,2 milioane EUR în 2003, reprezentând 1,5% din total economie (1.646 EUR pe un salariat).

1,3% din totalul investițiilor efectuate în România în perioada 1990-2003.

Productivitatea muncii

7.456 EUR/un salariat în 2002.

Salarii, cost salarial

Pondere costului salarial în PIB-ul ramurii 42,8% în 2002.

Cost salarial lunar pe un salariat 266 EUR în 2003.

Salariul mediu net: Aprilie 2005 7.538.268 ROL , respectiv 208 EUR.

Sindicate

Pentru industria grea în ansamblul său, rata de sindicalizare era de 83% în 2002.

- **Federația Sindicatelor din Apărare UNIREA**, afiliată la CNS Meridian, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivelul ramurii electrotehnică, electronică, mecanică fină, utilaje și apărare
- **Federația Națională a Sindicatelor Solidaritatea Metal**, afiliată la Cartel Alfa, rezultată prin fuziunea dintre Federația Națională Sindicală SOLIDARITATEA 90 și Federația U METAL; federația este semnatară a contractului colectiv de muncă la nivelul ramurii electrotehnică,

electronică, mecanică fină, utilaje și apărare

- **Federația Electron** – M III, afiliată la BNS, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivel de ramură
- **Federația Sindicatelor Lucrătorilor din Industrie METAL**, afiliată la BNS și semnatară a contractului colectiv de muncă1
- **Federația Națională a Sindicatelor din Industria de Apărare AVRAM IANCU**, afiliată la BNS.

Patronate

- **Asociația Firmelor de Proteze Auditive din România, AFFPAR**, afiliată la UGIR 1903
- **Patronatul de Articole Electronice și Electrocasnice, ELECTROROM**, afiliată la UGIR 1903
- **Patronatul Producătorilor, Importatorilor și Distribuitorilor de Aparatură Medicală, Dispozitive, Accesorii, Consumabile de Uz Medical și Servicii de Tehnică Medicală, IGEEA**, afiliată la UGIR 1903
- **Patronatul Producătorilor, importatorilor, Distribuitorilor de Aparatură Optică, Oftalmologică și Servicii de Optică Medicală, OPTICA**, afiliată la UGIR 1903
- **Patronatul Frigului și Aerului Condiționat din România, PFACR**, afiliată la UGIR 1903
- Patronatul Producătorilor, Importatorilor și Distribuitorilor de Centrale Termice și Echipamente de Instalații, PICTEI**, afiliată la UGIR 1903 (vezi și ramura Comerț, hoteluri și restaurante)
- Patronatul Producătorilor și Prestatorilor în Electrotehnică și Iluminat**, afiliat la CPISC
- Organizația Patronală APREL**, afiliată la CONPIROM, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivelul ramurii electrotehnică, electronică, mecanică fină, utilaje și apărare.

Dialog social – conflicte colective de muncă

Contract colectiv de muncă la nivelul ramurii electrotehnică, electronică, mecanică fină, utilaje și apărare 2003–2004 (datând din 7 Aprilie 2003, 179 companii). Contractul expiră în Iulie 2005, dar poate fi prelungit cu un an.

Conflicte de muncă:

- 7 în 1993
- 24 în 2003, care au antrenat companii cu un număr de 18.436 de salariați (21,2% din totalul salariaților ramurii, cu un grad de participare la nivelul

companiilor de 67,2%)

- 3 în 2004, care au antrenat companii cu un număr de 2.075 de salariați (2,3% din totalul salariaților ramurii, cu un grad de participare la nivelul companiilor de 66,7%).

8. Mijloace de Transport

PIB

Peste 759 milioane EUR în 2002, cu 7,1% mai mare decât în 1990.

Pondere în PIB 1,6% din total economie în 2002 (5,6% din total industrie).

În luna Aprilie 2005, comparativ cu aceeași lună a anului anterior, cifra de afaceri a fost cu 53% mai mare în subramura mijloace de transport rutier și cu 16,1% mai mare în subramura care produce alte tipuri de mijloace de transport.

Companii

În 2003, funcționau 826 întreprinderi pe ansamblul ramurii, din care:

372 în subramura mijloace de transport rutier, cu un total de 61,2 mii angajați (sfârșitul anului); primele 5 întreprinderi cumulau 52,2% din totalul cifrei de afaceri a subramurii, respectiv 34,9% din totalul salariaților iar ponderea primelor 20 se ridica la 67,7% în ce privește cifra de afaceri, respectiv 66,3% din punctul de vedere al numărului de angajați;

454 în subramura care realizează mijloace de transport neincluse la cele rutiere, cu un total de 67,8 mii angajați (sfârșitul anului); primele 5 întreprinderi cumulau 24,2% din totalul cifrei de afaceri a subramurii, respectiv 22,7% din totalul salariaților iar ponderea primelor 20 se ridica la 64,4% în ce privește cifra de afaceri, respectiv 63,2% din punctul de vedere al numărului de angajați.

Privatizări în curs: Tractorul Brașov, fabrica de automobile de la Craiova.

De asemenea, Premierul a angajat discuții cu General Electric, propunându-le preluarea Electroputere Craiova.

Resurse umane

Numărul mediu de salariați în 2003: 119 mii persoane (din care 79,8% muncitori), în scădere cu -65,7% față de 1990 2,6% din totalul salariaților din economie.

În 2003, în sectorul privat al economiei activau 80,2% din totalul salariaților ramurii.

Accidente de muncă

3,1‰ în 2003 (4,9% din totalul accidentelor de muncă din economie).

2,1‰ în 2004 (4,3% din totalul accidentelor de muncă din economie).

Imobilizări corporale

1,9 miliarde EUR 2003, reprezentând: 1,1% în total economie
15.940 EUR / un salariat.

Investiții

357,5 milioane EUR în 2003, reprezentând 3,8% din total economie (3.005 EUR pe un salariat).

2,5% din totalul investițiilor efectuate în România în perioada 1990-2003.

Productivitatea muncii

5.972 EUR/un salariat în 2002.

Salarii, cost salarial

Ponderele costului salarial în PIB-ul ramurii 61,0% în 2002.

Cost salarial lunar pe un salariat 303 EUR în 2003.

Salariul mediu net: Aprilie 2005 8.939.830 ROL, respectiv 246 EUR.

Sindicate

Pentru industria grea în ansamblul său, rata de sindicalizare era de 83% în 2002.

- **Federația Sindicatelor Libere a Reparatorilor de Material Rulant din România**, afiliată la Cartel Alfa
- **Federația Telcom CF România**, afiliată la Cartel Alfa
- **Federația Cartel Metal**, la care sunt afiliate sindicate ale ROMAN Brașov și ROCAR București
- **Federația Sindicatelor Automobilul Românesc**, afiliată la BNS, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivel de ramură; înființată în 1995, federația reunește 12 sindicate, având aproximativ 19.000 de membri
- **Federația Înfrățirea Brașov**, afiliată la BNS, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivelul ramurii construcții de mașini
- **Federația Sindicatelor din Industria Aeronautică Română**, afiliată la BNS; la această federație au aderat de curând următoarele federații:
- **Federația Sindicatelor din Industria Aeronautică Română, FSIAR**

- **Federația Sindicatelor din Industria Navală Română, FESINAR**
- și
- **Federația Națională a Sindicatelor din Industria de Apărare Avram Iancu.**

Noua federație are reprezentativitate și va negocia contractul colectiv de muncă pe două ramuri; federația numără aproximativ 30.000 de membri și s-a afiliat la Federația Europeană a Metalului (European Metal Federation, EMF) la 1 Iulie 2005 și este în curs de afiliere la Federația Internațională a Metalului (International Metal Federation, IMF).

Patronate

Organizația Patronală a Societăților Comerciale din Industria Aeronautică Română, OPIAR, afiliată la UGIR 1903.

Dialog social – conflicte colective de muncă

Nu au loc negocieri colective numai pentru ramura industriei producătoare de mijloace de transport. Totuși, companiile din domeniu beneficiază de un contract colectiv de muncă întrucât ele participă la negocierea contractului colectiv de muncă din ramura construcții de mașini (vezi și ramura construcții de mașini).

Conflicte de muncă:

- 0 în 1993
- 7 în 2003, care au antrenat companii cu un număr de 48.249 de salariați (40,5% din totalul salariaților ramurii, cu un grad de participare la nivelul companiilor de 52,7%)
- 3 în 2004, care au antrenat companii cu un număr de 1.481 de salariați (1,3% din totalul salariaților ramurii, cu un grad de participare la nivelul companiilor de 76,4%).

9. Industria alimentară, băuturi, tutun

PIB

3,2 miliarde EUR în 2002, cu 54,6% mai mare decât în 1990.

Pondere în PIB 6,6% din total economie în 2002 (23,6% din total industrie).

În luna Aprilie 2005, comparativ cu aceeași lună a anului anterior, cifra de afaceri a fost cu 18,2% mai mare în subramura industriei alimentare și a băuturilor și cu

-60,9% mai mică în industria tutunului.

Companii

În 2003, funcționau 10.731 întreprinderi pe ansamblul ramurii, din care:

- 10.707 în subramura industrie alimentară și băuturi, cu un total de 196,3 mii angajați (sfârșitul anului); primele 5 întreprinderi cumulau 9,3% din totalul cifrei de afaceri a subramurii, respectiv 5,6% din totalul salariaților iar ponderea primelor 20 se ridica la 19,9% în ce privește cifra de afaceri, respectiv 12,9% din punctul de vedere al numărului de angajați;
- 24 în subramura produse din tutun, cu un total de 3.983 angajați (sfârșitul anului); primele 5 întreprinderi cumulau 92,5% din totalul cifrei de afaceri a subramurii, respectiv 86,9% din totalul salariaților iar ponderea primelor 20 se apropia de 100%, atât în ce privește cifra de afaceri, cât și numărul de angajați.

Piața procesatorilor de carne este dominată de CrisTim București, Aldis Călărași, Tabco Campofrio, Angst Ro, Caroli și Kosarom. Recent, gigantul american Smithfield a preluat ComTim Timișoara și se așteaptă ca acesta să achiziționeze și un producător local. De asemenea, Reinert va începe construcția unei fabrici de 15 milioane de EUR la Brașov.

Resurse umane

Numărul mediu de salariați în 2003: 166 mii persoane (din care 75,9% muncitori), în scădere cu -37,4% față de 1990.

3,6% din totalul salariaților din economie.

În 2003, în sectorul privat al economiei activau 98,8% din totalul salariaților ramurii.

Accidente de muncă

2,1‰ în 2003 (4,4% din totalul accidentelor de muncă din economie).

1,3‰ în 2004 (4,0% din totalul accidentelor de muncă din economie).

Imobilizări corporale

3,2 miliarde EUR 2003, reprezentând: 1,8% în total economie
19.135 EUR / un salariat.

Investiții

487 milioane EUR în 2003, reprezentând 5,1% din total economie (2.934 EUR pe un salariat).

5,2% din totalul investițiilor efectuate în România în perioada 1990-2003.

Productivitatea muncii

19.276 EUR/un salariat în 2002.

Salarii, cost salarial

Ponderea costului salarial în PIB-ul ramurii 12,6% în 2002.

Cost salarial lunar pe un salariat 202 EUR în 2003.

Salariul mediu net: Aprilie 2005 5.987.669 ROL , respectiv 165 EUR.

Sindicate

Pentru industria ușoară în ansamblul său, rata de sindicalizare era de 50% în 2002.

- **Federația Națională a Sindicatelor din Industria Alimentară** (semnatară a contractului colectiv de muncă la nivelul ramurii),
- **Federația Sindicatelor Libere din Morărit și Panificație**, afiliată la CNSLR Frăția (semnatară a contractului colectiv de muncă la nivelul ramurii), iar pe plan internațional afiliată la International Union of Food, Agricultural, Hotel, Restaurant, Catering, Tobacco and Allied Workers' Associations, IUF (înființată în 1990, federația reunește 30 organizații sindicale, cu aproximativ 11.000 de membri)
- **Federația Națională a Sindicatelor din Industria Ușoară**, afiliată la Cartel Alfa
- **Sindicatul Liber Perla din cadrul Societății Naționale Ape Minerale**, organizație afiliată la CNS Meridian.

Patronate

- **Federația Patronală Română din Industria Alimentară, ROMALIMENTA** (semnatară a contractului colectiv de muncă la nivel de ramură), afiliată la UGIR 1903
- **Asociația Națională a Industriilor de Morărit și Panificație din România, ANAMOP**, afiliată la UGIR 1903
- **Asociația Patronală a Industriei Dulciurilor, APID**, afiliată la UGIR 1903
- **Asociația Română a Apelor Minerale, ARAMIN**, afiliată la UGIR 1903
- **Asociația Română a Cărnii, ARC**, afiliată la UGIR 1903
- **Organizația Patronală a Industriei Alcoolului și Băuturilor Alcoolice din România, GARANT**, afiliată la UGIR 1903
- **PLANTA ROMANICA**, afiliată la UGIR 1903
- **Patronatul Român din Industria de Morărit și Panificație și Produse**

Făinoase, ROMPAN, afiliat la UGIR 1903

- Patronatul Apelor Minerale, APEMIN, afiliat la CPISC
- Asociația Patronală Română a Industriei Laptelui, APRIL
- Asociația Patronală VINROM,
- Asociația Patronală ROMCONSERV,
- Patronatul Industriei Berii din România, PIBR,
- Patronatul Zahărului,
- Asociația Producătorilor de Tutun din România.

Dialog social – conflicte colective de muncă

Contractul colectiv de muncă la nivelul întregii ramuri a fost încheiat la 23 Martie 2004, expiră în Ianuarie 2005 (569 companii, din care: 65 din industria cărnii, 48 din industria laptelui, 11 din industria zahărului, 31 din industria berii, 62 din industria produselor fermentative, 42 din industria vinului, 47 din industria conservelor, 21 din industria uleiului, 50 din industria peștelui, 32 din industria dulciurilor și a băuturilor nealcoolice, 160 din industria de morărit și panificație și produse făinoase).

Pe lângă acest contract, sunt în vigoare alte două contracte:

- un contract colectiv de muncă la nivel de grupuri de unități din morărit și panificație (datând din anul 2000, cu termen de expirare Iunie 2005), și
- un contract colectiv de muncă la nivel de grupuri de unități din industria alimentară și a tutunului (încheiat în 2004, valabil până în 2005).

Conflicte de muncă:

- 18 în 1993.
- 6 în 2003, care au antrenat companii cu un număr de 749 de salariați (0,5% din totalul salariaților ramurii, cu un grad de participare la nivelul companiilor de 85,2%).
- 3 în 2004, care au antrenat companii cu un număr de 663 de salariați (0,4% din totalul salariaților ramurii, cu un grad de participare la nivelul companiilor de 95,0%)

10. Industria textilă, a confecțiilor, pielăriei și încălțămintei

PIB

1,4 miliarde EUR în 2002, cu 9,9% mai mare decât în 1990.

Pondere în PIB 2,8% din total economie în 2002 (10% din total industrie).

În luna Aprilie 2005, comparativ cu aceeași lună a anului anterior, cifra de afaceri a fost cu 7,1% mai mare în subramura produse textile, cu 20,3% mai mare în pielărie și încălțămintei dar a scăzut cu -2,2% în subramura articole de îmbrăcăminte.

Companii

În 2003, funcționau 9.684 întreprinderi pe ansamblul ramurii, din care:

- 5.242 în subramura articole de îmbrăcăminte, cu un total de 326,5 mii angajați (sfârșitul anului); primele 5 întreprinderi cumulau doar 3,2% din totalul cifrei de afaceri a subramurii, respectiv 4,3% din totalul salariaților iar ponderea primelor 20 se ridica la 9,9% în ce privește cifra de afaceri, respectiv 12,8% din punctul de vedere al numărului de angajați;
- 2517 în subramura produse textile, cu un total de 97 mii angajați (sfârșitul anului); primele 5 întreprinderi cumulau 5,2% din totalul cifrei de afaceri a subramurii, respectiv 8,5% din totalul salariaților iar ponderea primelor 20 se ridica la 17,5% în ce privește cifra de afaceri, respectiv 23,6% din punctul de vedere al numărului de angajați;
- 1925 în subramura produse textile, cu un total de 113,5 mii angajați (sfârșitul anului); primele 5 întreprinderi cumulau 5,7% din totalul cifrei de afaceri a subramurii, respectiv 7,9% din totalul salariaților iar ponderea primelor 20 se ridica la 16,9% în ce privește cifra de afaceri, respectiv 20,4% din punctul de vedere al numărului de angajați.

Textilele reprezintă peste un sfert din totalul exportului, dar concurența cu produsele similare provenind din China, la care se adaugă aprecierea cursului leului reprezintă o provocare majoră pentru companii și vor impune restructurări majore în sector, cele mai afectate fiind producătorii în sistem lohn.

Resurse umane

Numărul mediu de salariați în 2003: 489 mii persoane (din care 87,3% munci-

tori), în scădere cu -38,8% față de 1990.

10,7% din totalul salariaților din economie.

În 2003, în sectorul privat al economiei activau 99% din totalul salariaților ramurii.

Accidente de muncă

0,6‰ în 2003 (4,5% din totalul accidentelor de muncă din economie).

0,6‰ în 2004 (4,9% din totalul accidentelor de muncă din economie).

Imobilizări corporale

1,6 miliarde EUR 2003, reprezentând: 0,9% în total economie
3.328 EUR / un salariat.

Investiții

271 milioane EUR în 2003, reprezentând 2,9% din total economie (555 EUR pe un salariat).

2,6% din totalul investițiilor efectuate în România în perioada 1990-2003.

Productivitatea muncii

2.759 EUR/un salariat în 2002.

Salarii, cost salarial

Ponderea costului salarial în PIB-ul ramurii 66,3% în 2002.

Cost salarial lunar pe un salariat 152 EUR în 2003.

Salariul mediu net: Aprilie 2005 4.605.659 ROL , respectiv 127 EUR.

Sindicate

Pentru industria ușoară în ansamblul său, rata de sindicalizare era de 50% în 2002.

Federația PELCONTEX, afiliată la CNSLR Frăția (înființată în 1991, federația reunește 14 organizații sindicale, cu 3.000 de membri).

- **Centrala Sindicală din Industria Textilă și a Pielăriei**, afiliată la Cartel Alfa, care coordonează activitatea federațiilor din ramură care sunt afiliate la Cartel Alfa, respectiv:
- **Federația Națională a Sindicatelor din Industria Ușoară**, afiliată la Cartel Alfa
- Federația Sindicatelor din Confecții și Tricotaje București "Uniconf", afiliată la Cartel Alfa

- **Federația Sindicatelor din Pielărie-Încălțăminte "Pielarul"**, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivelul ramurii pielărie încălțăminte
- **Federația Națională a Sindicatelor din Industria Ușoară SINTEXTIL**, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivelul ramurii textile, afiliată la CNS Meridian,
- **Federația Sindicatelor Independente din Industria Pielăriei și Încălțăminte DERAMTEX**, afiliată la CNS Meridian,
- **Federația Națională a Sindicatelor din Textile CRAIMODEX**, afiliată la BNS, iar, pe plan internațional, la Federația Internațională a Lucrătorilor din Textile, Confecții și Pielărie (the International Textile, Garment and Leather Workers Federation, ITGLWF), semnatară a contractului colectiv de muncă la nivelul ramurii textile.

Patronate

- **Federația Patronală a Industriei Ușoare, FEPAIUS**, afiliată la UGIR 1903
- **Asociația Producătorilor de Confecții Textile din România, APCTR**, afiliată la UGIR 1903
- **Organizația Patronală Pielărie – Încălțăminte, PINC**, afiliată la UGIR 1903, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivelul subramurii pielărie încălțăminte
- **Asociația Producătorilor de Confecții Textile din România, ROMEXPORT**, afiliată la UGIR 1903
- **Organizația Patronală de Tricotaje, TRICONTEX**, afiliată la UGIR 1903.

Dialog social – conflicte colective de muncă

Există un contract colectiv de muncă numai pentru ramura pielărie încălțăminte (expiră în Decembrie 2006).

Conflicte de muncă:

- 23 în 1993
- 6 în 2003, care au antrenat companii cu un număr de 17.990 de salariați (3,7% din totalul salariaților ramurii, cu un grad de participare la nivelul companiilor de 83,8%)
- 6 în 2004, care au antrenat companii cu un număr de 4.608 de salariați (1,0% din totalul salariaților ramurii, cu un grad de participare la nivelul companiilor de 84,5%).

11. Prelucrarea lemnului

PIB

472 milioane EUR în 2002, cu -7,4% mai mic decât în 1990.

Pondere în PIB 1% din total economie în 2002 (3,5% din total industrie).

În luna Aprilie 2005, comparativ cu aceeași lună a anului anterior, cifra de afaceri a fost cu 29,7% mai mare.

Companii

În 2003, funcționau 5.931 întreprinderi pe ansamblul ramurii, cu un total de 86,5 mii angajați (sfârșitul anului); primele 5 întreprinderi cumulau doar 5,5% din totalul cifrei de afaceri a subramurii, respectiv 8,2% din totalul salariaților iar ponderea primelor 20 se ridică la 15,1% în ce privește cifra de afaceri, respectiv 20,3% din punctul de vedere al numărului de angajați; Ponderea companiilor private este aproape de 100%.

Resurse umane

Numărul mediu de salariați în 2003: 78 mii persoane (din care 83,3% muncitori), în scădere cu -17% față de 1990 1,7% din totalul salariaților din economie.

În 2003, în sectorul privat al economiei activau 98,8% din totalul salariaților ramurii.

Accidente de muncă

4,5‰ în 2003 (4,9% din totalul accidentelor de muncă din economie).

3,3‰ în 2004 (5,7% din totalul accidentelor de muncă din economie).

Imobilizări corporale

345 milioane EUR 2003, reprezentând: 0,2% în total economie
14.427 EUR / un salariat.

Investiții

144 milioane EUR în 2003, reprezentând 1,5% din total economie (1.841 EUR pe un salariat).

1,1% din totalul investițiilor efectuate în România în perioada 1990-2003.

Productivitatea muncii

6.207 EUR/un salariat în 2002.

Salarii, cost salarial

Ponderea costului salarial în PIB-ul ramurii 24,8% în 2002.

Cost salarial lunar pe un salariat 128 EUR în 2003.

Salariul mediu net: Aprilie 2005 4.480.990 ROL , respectiv 123 EUR.

Sindicate

- **Federația Sindicatelor Libere din Industria Lemnului** – semnatară a contractului colectiv de muncă la nivel de ramură - având în componență 122 organizații sindicale, cu un număr de aproximativ 75.000 salariați, afiliată la CNSLR Frăția, iar , la nivel internațional, la Federația Internațională din Construcții și Lemn (International Federation of Building and Wood Workers, IBWW)
- **Federația Sindicatelor Forestiere și de Mobilă din România**, prezentă în 12 companii, afiliată la CSDR (semnatară a contractului colectiv de muncă la nivel de ramură).

Patronate

- **Asociația Forestierilor din România, ASFOR**, (semnatară a contractului colectiv de muncă) afiliată la CONPIROM
- **Asociația Producătorilor de Mobilă din România, APMR**, (semnatară a contractului colectiv de muncă) afiliată la CONPIROM.

Dialog social – conflicte colective de muncă

Dialogul bipartit este apreciat ca pozitiv și util de ambii parteneri sociali, care colaborează încă din 1990 și au reușit să stabilească un climat de cooperare și respect reciproc.

Dialogul tripartit se desfășoară la solicitarea comună a sindicatelor și patronatelor din sector și privește în special dificultățile majore ale ramurii: corupția din sector, drepturi cu caracter reparatoriu pentru angajați și pentru cei care lucrează în condiții grele, evoluția nefavorabilă a prețurilor la utilități, energie, gaze, dinamica nefavorabilă a cursului de schimb, efectele acestor fenomene asupra exportului, care reprezintă aproximativ 80% din producția ramurii.

Ramura are încheiat un contract colectiv de muncă (14 Aprilie 2004, expiră în Aprilie 2007, cu posibilitate de prelungire cu încă un an).

Conflicte colective de muncă:

- 0 în 1993
- 5 în 2003, care au antrenat companii cu un număr de 1.588 de salariați (2% din totalul salariaților ramurii, cu un grad de participare la nivelul companiilor de 94,9%)
- 2 în 2004, care au antrenat companii cu un număr de 997 de salariați (1,4% din totalul salariaților ramurii, cu un grad de participare la nivelul companiilor de 88,3%).

12. Celuloză, hârtie, edituri și reproducerea înregistrărilor pe suporturi

PIB

467 milioane EUR în 2002, cu 71,5% mai mare decât în 1990.
Pondere în PIB 1% din total economie în 2002 (3,4% din total industrie).

În luna Aprilie 2005, comparativ cu aceeași lună a anului anterior, cifra de afaceri a fost cu -8,2% mai mică în ramura celuloză, hârtie și produse din hârtie, iar în edituri, poligrafie și reproducerea înregistrărilor pe suporturi a fost cu 1,2% mai mare.

Companii

În 2003, funcționau 3.502 întreprinderi pe ansamblul ramurii, din care: 2.955 în subramura edituri, poligrafie și reproducerea înregistrărilor pe suporturi, cu un total de 28,6 mii angajați (sfârșitul anului); primele 5 întreprinderi cumulau doar 12,7% din totalul cifrei de afaceri a subramurii, respectiv 9,4% din totalul salariaților iar ponderea primelor 20 se ridica la 29,9% în ce privește cifra de afaceri, respectiv 21% din punctul de vedere al numărului de angajați; 547 în subramura produse textile, cu un total de 17,7 mii angajați (sfârșitul anului); primele 5 întreprinderi cumulau 34,1% din totalul cifrei de afaceri a subramurii, respectiv 35,2% din totalul salariaților iar ponderea primelor 20 se ridica la 65,8% în ce privește cifra de afaceri, respectiv 62,9% din punctul de vedere al numărului de angajați.

Resurse umane

Numărul mediu de salariați în 2003: 44 mii persoane (din care 61,4% muncitori),

în scădere cu -36,2% față de 1990.

1% din totalul salariaților din economie.

În 2003, în sectorul privat al economiei activau 93,3% din totalul salariaților ramurii.

Accidente de muncă

2,8‰ în 2003 (1,3% din totalul accidentelor de muncă din economie).

1,8‰ în 2004 (1,4% din totalul accidentelor de muncă din economie).

Imobilizări corporale

607 milioane EUR 2003, reprezentând: 0,3% în total economie

13.814 EUR / un salariat.

Investiții

102,9 milioane EUR în 2003, reprezentând 1,1% din total economie (2.338 EUR pe un salariat).

0,9% din totalul investițiilor efectuate în România în perioada 1990-2003.

Productivitatea muncii

10.860 EUR/un salariat în 2002.

Salarii, cost salarial

Ponderea costului salarial în PIB-ul ramurii 29,7% în 2002.

Cost salarial lunar pe un salariat 269 EUR în 2003.

Salariul mediu net: Aprilie 2005 6.986.771 ROL , respectiv 193 EUR.

Sindicate

- **Federația Sindicatelor Libere din Celuloză și Hârtie**, afiliată la Cartel Alfa, semnatară a contractului colectiv de muncă pentru ramura celuloză și hârtie
- **Uniunea Sindicatelor Tipografilor din România, afiliată la BNS.**

Patronate

- **Asociația Difuzorilor și Editorilor – Patronat al Cărții, ADEPC**, afiliată la UGIR 1903
- **Asociația Difuzorilor de Presă din București, ADPR**, afiliată la UGIR 1903
- **Asociația Editurilor cu Profil Pedagogic, AEPP**, afiliată la UGIR 1903

- **Asociația Publicațiilor Literare și Editurilor din România, APLER**, afiliată la UGIR 1903
- **Societatea Editorilor din România, SER**, afiliată la UGIR 1903
- **Asociația Editorilor de Presă din România, AEPR**, afiliată la CoNPR
- **Federația Patronală ROMPAP, afiliată la CONPIROM**, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivelul ramurii celuloză și hârtie.

Dialog social – conflicte colective de muncă

Negocierile colective antrenează doar producătorii de celuloză și hârtie. Contractul colectiv din această subramură datează din 2003 și expiră în Decembrie 2005.

Conflicte de muncă:

- 0 în 1993
- 1 în 2003, care au antrenat companii cu un număr de 544 de salariați (1,2% din totalul salariaților ramurii, cu un grad de participare la nivelul companiilor de 68%)
- 0 în 2004.

13. Alte ramuri ale industriei prelucrătoare

Sindicate

- **Federația Sindicatelor din Industria de Sticlărie Geamuri și Ceramică STICEROM**, afiliată la CNSLR Frăția
- **Federația Sindicatelor Libere SINREF Ploiești** (produse refractare), afiliată la CNSLR Frăția (federația a fost înființată în 1994, și are în componență 8 organizații sindicale, cu 1.300 de membri)
- **Federația Sindicatelor Cimentiştilor din România**
- **Federația Sindicatelor Libere din Ramura Recuperării Materialelor Refolosibile**, afiliată la CNS Meridian
- **Federația Națională Sindicală COMAT**, afiliată la CNSLR Frăția (comerț en-gross și reciclarea materialelor re folosibile).

Patronate

- **Asociația Producătorilor Români de Jocuri, Jucării și Ornamente, ROM TOYS**, afiliată la UGIR 1903
- **Federația Patronală STICEF** (sticlă, ceramică fină), afiliată la CONPIROM
- **Federația Patronală PATROMAT** (materiale de construcții), afiliată la CONPIROM
- **Federația Patronală RECOMAT** (reciclarea materialelor re folosibile), afiliată la CONPIROM
- **Organizația Patronatelor din Industria Cimentului**
- **Asociația Bijutierilor din România, ABR**, afiliată la UGIR 1903
- **Organizația Patronală a Bijutierilor din România, PBR**, afiliată la UGIR 1903
- **Patronatul Diamantelor din România, PDR**, afiliată la UGIR 1903
- **Organizația Patronală a Producătorilor și Importatorilor de Mașini și Materiale de Ambalat din România, OPIMAR**, afiliată la UGIR 1903
- **Uniunea Cooperăției Meșteșugărești, UCECOM**, afiliată la UGIR 1903
- **Uniunea Națională a Cooperativelor de Consum CENTROCOOP**, afiliată la PR
- **Patronatul Producătorilor de Tehnică Militară PATROMIL**, afiliat la CPISC.

Dialog social

Dialogul social și negocierile colective nu au loc în mod sistematic, cu excepția ramurii industria producătoare de materiale de construcții, unde contractul colectiv de muncă a devenit deja o tradiție (ultimul a fost încheiat în Aprilie 2004).

Există de asemenea un contract colectiv de muncă la nivel de grupuri de unități producătoare de lianți și azbociment, datând din 2004 și valabil până în Decembrie 2005.

14. Construcții

PIB

3,6 miliarde EUR în 2004, cu 45% mai mare decât în 1990.

Pondere în PIB 6,1% din total economie în 2004.

În anul 2004, PIB a înregistrat o creștere cu 9% comparativ cu anul anterior, iar în primul trimestru al anului 2005, comparativ cu aceeași perioadă a anului 2004, PIB-ul ramurii a crescut cu 3,8%.

În prezent sunt în curs de derulare proiecte de investiții majore în transporturi (autostrăzi) și imobiliare.

Companii

20.628 agenți economici activi în 2003.

Agenți economici	Număr de salariați (clase de mărime)			
	0-9	10-49	50-249	250+
Număr	15.856	3.410	1.175	187
Pondere în total	76,9%	16,5%	5,7%	0,9%

Resurse umane

396 mii persoane ocupate în 2003 (cu -310 mii persoane mai puțin decât în 1990).

325 mii salariați (din care 79,4% muncitori), în scădere cu -53,8% față de 1990
4,8% din populația ocupată a țării.

7,1% din totalul salariaților.

în sectorul privat al economiei activează 87,6% din populația ocupată, respectiv 85,3% din salariați.

Accidente de muncă

2,6‰ în 2003 (11,2% din totalul accidentelor de muncă din economie).

1,7‰ în 2004 (11,6% din totalul accidentelor de muncă din economie).

Imobilizări corporale

12 miliarde EUR 2003, reprezentând: 6,7% în total economie
30.303 EUR / o persoană ocupată
36.923 EUR / un salariat.

Investiții

911,7 milioane EUR în 2003, reprezentând 9,6% din total economie (2.302 EUR pe o persoană ocupată, respectiv 2.805 EUR pe un salariat).
6% din totalul investițiilor efectuate în România în perioada 1990–2003.

Productivitatea muncii

7.683 EUR/o persoană ocupată în 2003.
9.361 EUR/un salariat în 2003.

Salarii, cost salarial

Ponderea costului salarial în PIB-ul ramurii 25% în 2002.
Cost salarial lunar pe un salariat 203 EUR în 2003.
Salariul mediu net: Aprilie 2005 6.020.611 ROL , respectiv 166 EUR.

Sindicate

Rata de sindicalizare: 40% în 2002.

- **Federația Generală a Sindicatelor "Familia"** (semnatară a contractului colectiv de muncă la nivel de ramură, aproximativ 50.000 membri de sindicat), afiliată la Cartel Alfa
- **Federația Sindicatelor Îmbunătățiri Funciare și Ingineria Mediului**, afiliată la Cartel Alfa
- **Sindicatul Național Profesional al Drumarilor**, afiliat la Cartel Alfa
- **Federația Națională a Sindicatelor din Construcții Montaj "Anghel Saligy"**, afiliată la CNSLR Frăția , semnatară a contractului colectiv de muncă la nivel de ramură (înființată în 1995, federația reunește 81 organizații sindicale și 12.000 de membri)
- **Federația Sindicatelor Constructorilor Feroviari și Căilor de Comunicații din România**, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivel de ramură
- **Uniunea Sindicatelor CCCF**, afiliată la CNS Meridian
- **Federația Sindicală ENERGOMONTAJ**, afiliată la BNS, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivel de ramură
- **Federația Sindicatelor ELECTROMONTAJ Transilvania**, afiliată la BNS.

Patronate

- **Asociația Română a Antreprenorilor în Construcții, ARACO**, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivel de ramură
- **Patronatul Societăților din Construcții, PSC**, afiliat la UGIR
- **Asociația Patronală a Societăților de Construcții Feroviare, CONFER**, afiliată la UGIR 1903
- **Patronatul Drumarilor din România, PDR**, afiliat la CNPR (ACPR)
- **Patronatul societăților Comerciale de Construcții Feroviare, CONFER**, afiliat la ARACO.

Dialog social – conflicte colective de muncă

Construcțiile reprezintă ramura în care dialogul social este cel mai dezvoltat în România. Conform acordurilor semnate între patronate și sindicate, în ramură funcționează deja Casa Socială a Constructorilor (finanțată atât de contribuțiile salariaților, cât și ale angajatorilor), care asigură plata drepturilor salariale în sezonul rece, când activitatea este întreruptă. În August 2005 urmează a fi semnat un Acord Social Sectorial (primul de acest fel din România), care va conduce la înființarea Casei Concediilor, care va plăti concediile angajaților din construcții, a Casei de Sănătate și Securitate în Muncă și a Casei de Meserii, care se ocupă de formarea profesională continuă. Pentru viitor, partenerii sociali au în vedere și o Casă de Pensii.

La nivelul ramurii se încheie contract colectiv de muncă (ultimul din 22 Iulie 2004, expiră în Iulie 2005).

Este de asemenea în vigoare un contract colectiv de muncă la nivel de grup de unități specializate în construcția și întreținerea drumurilor (încheiat în 2004 și prelungit ulterior).

Conflicte de muncă:

- 6 în 1993
- 2 în 2003, care au antrenat companii cu un număr de 229 de salariați (0,1% din totalul salariaților ramurii, cu un grad de participare la nivelul companiilor de 69%)
- 3 în 2004, care au antrenat companii cu un număr de 6.955 de salariați (2,2% din totalul salariaților ramurii, cu un grad de participare la nivelul companiilor de 18,8%).

15. Comerț, hoteluri și restaurante

PIB

5,4 miliarde EUR în 2003, cu -12,1% mai mic decât în 1990.

Pondere în PIB 10,7% din total economie în 2003 .

În primul trimestru al anului 2005, comparativ cu aceeași perioadă a anului 2004, cifra de afaceri a ramurii a crescut cu 36,1%.

Companii

194.717 agenți economici activi în 2003.

Agenți economici	Număr de salariați			
	0-9	10-49	50-249	250+
Număr	177.697	15.248	1.640	132
Pondere în total	91,3%	7,8%	0,8%	0,1%

80,6% din cifra de afaceri este realizată de întreprinderi mici și mijlocii (sub 250 de salariați).

Resurse umane

1.011 mii persoane ocupate în 2003 (cu 242 mii persoane peste efectivul din 1990).

669 mii salariați (din care 55,6% muncitori), în scădere cu -4,8% față de 1990.

12,2% din populația ocupată a țării.

14,6% din totalul salariaților.

În sectorul privat al economiei activează 97,3% din populația ocupată, respectiv 96,3% din salariați.

Accidente de muncă

0,6‰ în 2003 (3,9% din totalul accidentelor de muncă din economie)

0,4‰ în 2004 (5,1% din totalul accidentelor de muncă din economie)

Imobilizări corporale

6,3 miliarde EUR 2003, reprezentând: 3,5% in total economie
6.188 EUR / o persoană ocupată
9.351 EUR / un salariat.

Investiții

1,4 miliarde EUR în 2003, reprezentând 15,1% din total economie (1.418 EUR pe o persoană ocupată, respectiv 2.143 EUR pe un salariat).
9,6% din totalul investițiilor efectuate în România în perioada 1990-2003.

În prima jumătate a anului 2005, comerțul ocupă locul trei între ramuri din punctul de vedere al proiectelor de investiții majore semnalate, care cumulează 432 milioane USD (Cora, Profi, Carefour, Metro, Billa, Domo, Altex, Flanco etc.)

Productivitatea muncii

5.354 EUR/o persoană ocupată în 2003.
8.090 EUR/un salariat în 2003.

Salarii, cost salarial

Ponderea costului salarial în PIB-ul ramurii 25% în 2002.
Cost salarial lunar pe un salariat 177 EUR în 2003.
Salariul mediu net: Aprilie 2005 5.758.589 ROL , respectiv 159 EUR.

Sindicate

Rata de sindicalizare: 30% în 2002.

- **Federația Sindicatelor Libere din Comerț**, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivelul ramurii comerț, afiliată la CNSLR Frăția, iar, pe plan internațional, la Union Network International, UNI – din 1992 (înființată în 1990, federația reunește 57 organizații sindicale, cu 4.000 de membri)
- **Federația Sindicatelor Libere și Independente COMAT**, afiliată la CNSLR Frăția
- **Federația Sindicatelor din Turism, afiliată la CNSLR Frăția**, iar, pe plan internațional, la Union Network International, UNI – din 1993 (înființată în 1990, federația reunește 30 organizații sindicale, cu 4.200 de membri)
- **COSINCOOP, organizație** afiliată la CNS Meridian
- **Federația Sindicatelor din Ramura Comerț-Cooperație Turism**, afiliată la CNS Meridian

- **Uniunea Sindicatelor Libere Timiș**, afiliată la CNS Meridian.

Patronate

- **Asociația Națională a Patronatului din Comerț, Distribuție și Activități Imobiliare, ANPCDAI**, afiliată la UGIR 1903, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivelul ramurii comerț
- **Federația Industriei Hoteliere din România**, afiliată la UGIR
- **Federația Națională a Dealerilor de Automobile din România**, afiliată la UGIR
- **Patronatul Producătorilor, Importatorilor și Distribuitorilor de Produse Farmaceutice și Parafarmaceutice, FARMA**, afiliată la UGIR 1903
- **Patronatul Benzinarilor Particulari din România, PBPR**, afiliată la UGIR 1903, afiliată la CoNPR
- **Patronatul Furnizorilor de Materiale, Echipamente și Servicii pentru Industria • Energetică, PFMESIE**, afiliată la UGIR 1903
- **Patronatul Producătorilor, Importatorilor și Distribuitorilor de Centrale Termice și Echipamente de Instalații, PICTEI**, afiliată la UGIR 1903 (vezi și ramura Mașini și aparate electrice, electronice, echipamente de radio, televiziune și comunicații, aparatură și instrumente de precizie)
- **Asociația Națională a Patronilor Comercianți de Piese Auto din România**, afiliată la PR
- **Federația Patronală din Turism, FPT**, afiliată la CNPR (ACPR)
- **Asociația Națională a Exportatorilor și Importatorilor din România, ANEIR**, afiliată la CONPIROM.

Dialog social – conflicte colective de muncă

Contract colectiv de muncă la nivelul ramurii comerț 2003–2005, încheiat la 23 Decembrie 2002, expiră în Decembrie 2005.

Subramura hotelieră nu beneficiază în prezent de un contract colectiv de muncă, deși în trecut au avut loc negocieri colective și în acest domeniu, soldate cu semnarea mai multor contracte colective de muncă.

Conflicte de muncă:

- 4 în 1993
- 1 în 2003, care au antrenat companii cu un număr de 44 de salariați (cu un grad de participare la nivelul companiilor de 97,7%)
- 2 în 2004, care au antrenat companii cu un număr de 294 de salariați (0,05% din totalul salariaților ramurii, cu un grad de participare la nivelul companiilor de 52,0%).

16. Transporturi și comunicații

PIB

4,8 miliarde EUR în 2003, cu -6,2% mai mic decât în 1990.

Pondere în PIB 9,6% din total economie în 2003.

În primul trimestru al anului 2005, comparativ cu aceeași perioadă a anului 2004, PIB-ul ramurii a crescut cu 24%.

70,8% din activitate se realizează în sectorul majoritar privat (15% în transporturi pe calea ferată, 89,8% în alte transporturi terestre, 100% în transporturi pe apă, 21,1% în transporturi aeriene, 19,9% în activități de poștă și de curier, 65,6% în telecomunicații, 0% în transporturi prin conducte).

Companii

21.231 agenți economici activi în 2003.

Agenți economici	Număr de salariați			
	0-9	10-49	50-249	250+
Număr	18.913	1.792	422	104
Pondere în total	89,1%	8,4%	2%	0,5%

45,8% din cifra de afaceri a fost realizată de întreprinderile mici și mijlocii din ramură (sub 250 de salariați).

În domeniul transporturilor rutiere, pentru transportul de persoane există în România 2.063 operatori activi pe rute interne, cu un parc auto de 13.148 autobuze și microbuze, și 1.050 operatori pe rute internaționale, iar în transportul de marfă activează 18.887 operatori pe rute interne și 5.288 pe rute externe, cu un parc auto de 30.000 de autovehicule.

Primăria capitalei intenționează să privatizeze operatorul de transport în comun RATB.

Comunicațiile sunt sectorul în care au fost înregistrate cele mai importante investiții străine în prima jumătate a anului 2005 (proiecte majore în valoare de 972 milioane USD).

De curând, Vodafone a achiziționat cel mai mare operator de telefonie mobilă de pe piața românească, Mobifon, pentru suma de 1,8 miliarde EUR.s

Recent, guvernul a anunțat că intenționează să privatizeze Compania Națională

Poșta Română și a decis ca un pachet de 25% din acțiuni să fie repartizate Fondului Proprietatea (destinat despăgubirii pentru proprietăți naționalizate înainte de 1989). O decizie similară privește Romtelecom (unde statul deține 45% din acțiuni) și Compania Radiocomunicații SA.

Piața operatorilor de cablu este dominată de doi mari operatori, ambii fiind rezultatul unor fuziuni de dată recentă : RCS&RDS (o cotă de piață de 29,3%) și Astral Telecom – UPC Broadband (o cotă de piață de 35,7%); restul operatorilor dețin fiecare sub 3% din piață.

Resurse umane

402 mii persoane ocupate în 2003 (cu -362 mii persoane mai puțin decât în 1990).

344 mii salariați (din care 74,4% muncitori), în scădere cu -52,5% față de 1990 4,8% din populația ocupată a țării.

7,5% din totalul salariaților.

în sectorul privat al economiei activează 48,5% din populația ocupată, respectiv 39,6% din salariați.

Accidente de muncă

1,4‰ în 2003 (6,2% din totalul accidentelor de muncă din economie).

0,9‰ în 2004 (5,0% din totalul accidentelor de muncă din economie).

Imobilizări corporale

10,2 miliarde EUR 2003, reprezentând: 5,7% în total economie

25.485 EUR / o persoană ocupată

29.782 EUR / un salariat.

Investiții

1,2 miliarde EUR în 2003, reprezentând 12,3% din total economie (2.913 EUR pe o persoană ocupată, respectiv 3.404 EUR pe un salariat).

13,5% din totalul investițiilor efectuate în România în perioada 1990-2003.

Productivitatea muncii

12.040 EUR/o persoană ocupată în 2003.

14.070 EUR/un salariat în 2003.

Salarii, cost salarial

Ponderele costului salarial în PIB-ul ramurii 30% în 2002.

Cost salarial lunar pe un salariat 368 EUR în 2003.

Salariul mediu net: Aprilie 2005 9.960.324 ROL , respectiv 274 EUR.

Sindicate

În transporturi, rata de sindicalizare era de 57% în 2002.

- **Federația Sindicatelor din Telecomunicații**, afiliată la CNSLR Frăția
- **Federația Sindicatelor Șoferilor din România**, afiliată la CNSLR Frăția, iar, pe plan internațional, la International Transport Workers Federation, ITF – din 1990 (înființată în 1990, federația reunește 269 organizații sindicale, cu 5.000 de membri)
- **Convenția Sindicală Națională a Transportatorilor din România, CSNTR**, semnatară a contractului colectiv de muncă din ramura transporturi
- **Uniunea Sindicatelor Libere Metrou**, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivelul ramurii transporturi
- **Federația Sindicală TRANSLOC**, afiliată la BNS, iar, pe plan internațional, la Federația Internațională a Lucrătorilor din Transporturi (International Transport Workers Federation, ITF); Înființată în anul 1990, federația reunește 51 de sindicate și numără peste 23.000 de membri; de asemenea, este semnatară a contractului colectiv de muncă la nivelul ramurii transporturi
- **Uniunea Sindicatelor Independente Feroviare din România ATLAS, USIFER ATLAS**, afiliată la CNSLR Frăția (înființată în 1998, federația reunește 21 organizații sindicale, cu 1.800 de membri)
- **Federația Independentă a Sindicatelor Mișcare/Comercial din Transportul Feroviar**, afiliată la CNSLR Frăția (înființată în 1992, federația reunește 128 de organizații sindicale, cu 31.820 de membri)
- **Federația Sindicatelor Libere Căi Ferate Uzinale și Linii Industriale** afiliată la CNSLR Frăția (înființată în 1991, federația reunește 8 organizații sindicale, cu 800 de membri)
- **Federația Sindicatelor din Telecomunicații, membră a UFS ATLAS**, afiliată la CNSLR Frăția, iar, pe plan internațional, la Union Network International, UNI (înființată în 1991, federația reunește 62 organizații sindicale, cu 12.000 de membri)
- **Federația Sindicatelor Radiocomunicații, membră a UFS ATLAS**, afiliată la CNSLR Frăția (federația a fost înființată în 1991, cuprinde 4 organizații sindicale, cu 2.000 de membri)
- **Federația Sindicatelor EUROPA** (transporturi feroviare), afiliată la CNSLR Frăția și la International Transport Workers Federation, ITF

(înființată în 1992, federația reunește 8 organizații sindicale, cu 3.000 de membri)

- **Federația Sindicatelor din Transporturi și Activități Conexe AXA**, afiliată la CNSLR Frăția
- **Federația Națională „Drum de Fier”**, afiliată la CNSLR Frăția, iar, pe plan Internațional la International Transport Workers Federation, ITF – din 1996 (înființată în 1991, federația reunește 80 organizații sindicale, totalizând 5.000 membri)
- **Federația Sindicatelor din Ramura Vagoane**, afiliată la CNSLR Frăția, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivelul ramurii transporturi (federația a fost înființată în 1990 și reunește 60 de organizații sindicale, cu 6.600 de membri)
- **Federația Sindicatelor Transportatorilor Feroviari din România**, afiliată la CNS Meridian
- **Federația Sindicatelor Aeroportuare din România**, afiliată la CNS Meridian
- **Federația Sindicatelor navigatorilor din România**, afiliată la CNS Meridian
- **Alianța Sindicatelor transportatorilor din România**, afiliată la CNS Meridian
- **Federația Sindicatelor din Poștă și Comunicații**, afiliată la BNS, iar, pe plan internațional la UNI; este semnatară a contractului colectiv de muncă la nivelul ramurii; înființată în 1990, federația reunește 47 de sindicate, având 29.000 de membri
- **Federația Mecanicilor de Locomotivă, FML**
- **Federația Națională din SNCFR Elcatel**, afiliată la BNS, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivelul ramurii transporturi
- **Federația Națională a Sindicatelor Portuare**, afiliată la BNS, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivelul ramurii transporturi
- **Federația Națională a Personalului Aeronautic din România**, afiliată la BNS
- **Federația Transportatorilor Auto din România “Star”**, afiliată la Cartel Alfa
- **Centrala Sindicală a Transportatorilor “ALFA TRANSPORT”**, care coordonează activitatea federațiilor din ramură care sunt afiliate la Cartel Alfa, respectiv:
- **Federația Depouri CFR**,
- **Federația Națională Sindicală Tarom**,

- **Federația Sindicatelor Romtelecom.**

Patronate

- **Asociația Armatorilor și Operatorilor Portuari – Fluviali din România,** afiliată la UGIR
- **Asociația Căraușilor Particulari din România,** afiliată la UGIR 1903
- **Camera Națională a Taximetriștilor din România, CNTR,** afiliată la UGIR 1903
- **Organizația Transportatorilor Rutieri Holding Atlassib,** afiliată la UGIR 1903
- **Federația Națională Patronală a Transportatorilor Rutieri din România, FNPTRR,** afiliată la UGIR 1903
- **Asociația Transportatorilor Dâmbovițeni,** afiliată la PR
- **Uniunea Națională a Transportatorilor Rutieri din România, UNTRR,** afiliată la CNPR (ACPR)
- **Asociația Companiilor de Navigație din România, ACNR,** afiliată la CNPR (ACPR)
- **Organizația Patronală TRANS AUTO MUREȘ,** afiliată la CNPR (ACPR)
- **Organizația Patronală Comunicații, OPC,** afiliată la CNPR (ACPR)
- **Asociația Națională a Patronatului Operatorilor de Transport în Regim Taxi, ANPOTRT,** afiliată la CNPR (ACPR).

Din partea patronatului, contractul colectiv de muncă din ramura transporturi a fost negociat și semnat de CNPR.

Dialog social – conflicte colective de muncă

La nivelul ramurii transporturi este în vigoare contractul colectiv de muncă încheiat pentru anii 2002-2004, a cărui valabilitate a fost prelungită cu încă un an. De asemenea, mai sunt în vigoare:

Un contract colectiv de muncă la nivel de grup de unități din transportul feroviar, încheiat în 2003, care expiră în Septembrie 2005.

Un contract colectiv de muncă din transportul naval, încheiat în 2003 cu expirare în 2007.

Un contract colectiv de muncă din servicii aeroportuare, încheiat în Februarie 2005, cu valabilitate până în Martie 2006 și posibilitate de prelungire cu încă un an.

Un contract colectiv de muncă la nivel de grup de unități din transportul public, încheiat în 2003 și valabil până în Iulie 2006.

Conflicte de muncă:

- 55 în 1993
- 4 în 2003, care au antrenat companii cu un număr de 44.149 de salariați (12,8% din totalul salariaților ramurii, cu un grad de participare la nivelul companiilor de 35,9%)
- 11 în 2004, care au antrenat companii cu un număr de 84.410 de salariați (28,5% din totalul salariaților ramurii, cu un grad de participare la nivelul companiilor de 78,1%).

17. Intermedieri financiare

PIB

1,2 miliarde EUR în 2003, cu 49,6% mai mare decât în 1990.

Pondere în PIB 2,3% din total economie în 2003.

În anul 2004, PIB a crescut cu 22,9% comparativ cu anul anterior, iar în primul trimestru al anului 2005, comparativ cu aceeași perioadă a anului 2004, PIB-ul ramurii a crescut cu 10,4%.

Companii

3.183 agenți economici activi în 2003.

Agenți economici	Numărde salariați			
	0-9	10-49	50-249	250+
Număr	2.942	211	29	1
Pondere în total	92,4%	6,6%	0,9%	0%

Din punct de vedere al dimensiunii activelor, ierarhia primelor 10 bănci din România la sfârșitul anului 2004 arăta în felul următor:

Topul primelor 10 bănci din România din punct de vedere al dimensiunii activelor		Active	
		mild. EUR	% în total top 10
1	BCR	5,8	32,7

Topul primelor 10 bănci din România din punct de vedere al dimensiunii activelor		Active	
		mild. EUR	% în total top 10
2	BRD-GSG	2,9	16,3
3	Raiffeisen Bank România	2,0	11,4
4	CEC	1,3	7,1
5	ING Bank România	1,2	7,0
6	ABN Amro Bank	1,1	6,2
7	Bancpost	1,1	5,9
8	HVB Bank	1,0	5,8
9	Alpha Bank	0,7	4,0
10	Banca Transilvania	0,6	3,6
	Total primele 10	17,8	100,0

BCR și CEC sunt în plin proces de privatizare (la CEC, 90,1% din acțiuni vor fi vândute – din care 5 procente către salariați - iar 9,9% vor fi alocate pentru Fondul Proprietatea).

Pe piața asigurărilor, în August se va finaliza fuziunea dintre OMNIASIG-AGI-ASIRAG.

Resurse umane

72 mii persoane ocupate în 2003 (cu 33 mii persoane mai mult decât în 1990).
68 mii salariați (din care 7,4% muncitori), în creștere cu 78,9% față de 1990
0,9% din populația ocupată a țării

1,5% din totalul salariaților.

în sectorul privat al economiei activează 66,7% din populația ocupată, respectiv 64,3% din salariați.

Accidente de muncă

3,4‰ în 2003 (0,3% din totalul accidentelor de muncă din economie).

0,3‰ în 2004 (0,3% din totalul accidentelor de muncă din economie).

Imobilizări corporale

1,7 miliarde EUR 2003, reprezentând: 1% în total economie

23.836 EUR / o persoană ocupată

25.238 EUR / un salariat.

Investiții

443,3 milioane EUR în 2003, reprezentând 4,7% din total economie (6.157 EUR pe o persoană ocupată, respectiv 6.520 EUR pe un salariat).

3,4% din totalul investițiilor efectuate în România în perioada 1990-2003.

Productivitatea muncii

16.122 EUR/o persoană ocupată în 2003.

17.070 EUR/un salariat în 2003.

Salarii, cost salarial

Ponderea costului salarial în PIB-ul ramurii 50,5% în 2002.

Cost salarial lunar pe un salariat 743 EUR în 2003.

Salariul mediu net: Aprilie 2005 25.755.010 ROL , respectiv 710 EUR.

Sindicate

- **Federația Sindicatelor din Asigurări Bănci – România**, afiliată la Cartel Alfa
- **Federația Sindicatelor Democratice din Finanțe, Asigurări, Bănci și Burse de Valori**, afiliată la CNSLR Frăția
- **Federația Sindicatelor Libere a Salariaților CEC România**, afiliată la BNS.

Patronate

La nivel de ramură nu funcționează un patronat. Există totuși Asociația Română a Băncilor, ARB, organizație non-profit care promovează interesele profesionale ale băncilor.

Dialog social – conflicte colective de muncă

Este în vigoare un contract colectiv de muncă la nivel de grup de unități din sistemul caselor de ajutor economic reciproc, încheiat în 2004 și valabil până în 2008.

Conflicte de muncă:

- 0 în 1993

- 2 în 2003, care au antrenat companii cu un număr de 4.060 de salariați (6% din totalul salariaților ramurii, cu un grad de participare la nivelul companiilor de 59,4%).

18. Administrație publică

PIB

2,1 miliarde EUR în 2003, cu 20,6% mai mare decât în 1990.
 Pondere în PIB 4,1% din total economie în 2003.

Companii

23.764 agenți economici activi în 2003

Agenți economici	Număr de salariați			
	0-9	10-49	50-249	250+
Număr	13.572	6.638	3.248	306
Pondere în total	57,1%	27,9%	13,7%	1,3%

Resurse umane

155 mii persoane ocupate în 2003 (cu 67 mii persoane mai mult decât în 1990).
 152 mii salariați (din care 9,2% muncitori), în creștere cu 90% față de 1990.
 1,9% din populația ocupată a țării.
 3,3% din totalul salariaților.

Accidente de muncă

3,6‰ în 2003 (0,9% din totalul accidentelor de muncă din economie).
 0,4‰ în 2004 (0,9% din totalul accidentelor de muncă din economie).

Imobilizări corporale

103,7 miliarde EUR 2003, reprezentând: 57,9% în total economie
 669.124 EUR / o persoană ocupată
 682.330 EUR / un salariat.

Investiții

311,1 milioane EUR în 2003, reprezentând 3,3% din total economie (2.007 EUR pe o persoană ocupată, respectiv 2.047 EUR pe un salariat).
 3,2% din totalul investițiilor efectuate în România în perioada 1990-2003.

Productivitatea muncii

13.560 EUR/o persoană ocupată în 2003.
 13.828 EUR/un salariat în 2003.

Salarii, cost salarial

Ponderea costului salarial în PIB-ul ramurii 23,0% în 2002.

Cost salarial lunar pe un salariat 274 EUR în 2003.

Salariul mediu net: Aprilie 2005 10.348.021 ROL , respectiv 285 EUR.

Sindicate

În serviciile publice, rata de sindicalizare era de 30% în 2002.

- **Federația Sindicatelor Libere din Serviciile Publice**, membră a UFS AT LAS, afiliată la CNSLR Frăția, iar, pe plan internațional, la Public Servants International, PSI - din 1994, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivelul ramurii de gospodărie comunală, locativă și transporturi locale pe anul 2005-2006 (înființată în 1990, federația reunește 54 organizații sindicale, cu 35.000 membri)
- **Sindicatul Național al Funcționarilor Publici din România**, membru al UFS ATLAS (aproximativ 5.000 de membri)
- **Federația Salariaților din Administrația Publică Centrală și Locală din România COLUMNA**, afiliată la CNSLR Frăția
- **Federația Profesională „Dreptatea”** (funcționari publici), afiliată la CNSLR Frăția
- **Alianța Federativă a Sindicatelor Funcționarilor Publici SED LEX, Alianța SED LEX**, (semnatară a acordului cadru la nivel național pentru funcționarii publici) care cuprinde 64.320 de membri, provenind din mai multe organizații sindicale afiliate, după cum urmează:
 - **Federația Națională a Sindicatelor din Finanțe, FNSF,**
 - **Federația Națională a Sindicatelor din Administrația Publică Locală, FNSAPL,**
 - **Federația Națională a Sindicatelor Muncii și Protecției Sociale, FNSMPS,**
 - **Federația Sindicatelor Statisticienilor din România, FSSR,** afiliată la BNS,
 - **Federația Națională a Funcționarilor Publici din Agricultură, FNFA,**
 - **Federația Sindicatelor din Mediu și Gospodărirea Apelor, FSMGA.**

În perioada imediat următoare, alte patru sindicate se vor afilia la Alianța Sed Lex:

- **Sindicatul Național al Funcționarilor Publici din Protecția Consumatorilor, SNFPPC,**

- **Sindicatul Național al Funcționarilor Publici din Inspekția Muncii, SNFPIM,**
- **Sindicatul Național al Gărzii de Mediu, SNGM,**
- **Sindicatul Național Vamal Unirea, SNV Unirea**
- **Federația Națională a Sindicatelor din Serviciile Publice Sigol,** afiliată la Cartel Alfa, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivelul ramurii de gospodărie comunală, locativă și transporturi locale pe anul 2005-2006
- **Federația Națională a Sindicatelor din Administrația Publică Locală,** afiliată la Cartel Alfa
- **Federația Națională a Sindicatelor din Domeniul Protecției Copilului,** afiliată la Cartel Alfa
- **Federația Sindicatelor din Administrația Națională a Penitenciarelor,** afiliată la Cartel Alfa
- **Federația Sindicatelor Libere din Gospodărie Comunală, Administrația Locativă, Lucrări și Servicii Publice,** afiliată la Cartel Alfa
- **Federația Națională a Funcționarilor Publici,** organizație afiliată la CNS Meridian
- **Federația Sindicatelor Libere din Ramura Servicii Publice și Gospodărie Comunală,** afiliată la CNS Meridian
- **Federația Sindicatelor Gardienilor Publici BUREBISTA,** afiliată la BNS.

Patronate

- **Federația Națională a Patronatelor Serviciilor Publice de Interes Gen- eral din România, FNPSPR,** afiliată la UGIR 1903, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivelul ramurii de gospodărie comunală, locativă și transporturi locale pe anul 2005-2006
- **Asociația „Institutul pentru Servicii Publice”,** afiliată la PR
- **Patronatul Lucrătorilor din Salubritate,** afiliată la PR.

În procesul dialogului social și al negocierilor colective din administrația publică, un rol însemnat revine Ministerului Administrației și Internelor, MAI, Agenției Naționale a Funcționarilor Publici, ANAF, și Institutului Național de Administrație, INA.

Dialog social – conflicte colective de muncă

A fost negociat și semnat un contract colectiv de muncă la nivel de grup de unități din subordinea Ministerului Muncii, Solidarității Sociale și Familiei, MMSSF (semnat în Decembrie 2004, valabil un an cu posibilitate de prelungire cu încă un an).

Un contract colectiv de muncă la nivelul ramurii gospodărie comunală, locativă și transporturi locale a fost încheiat în Mai 2005 și expiră în Decembrie 2006. În data de 11 August 2004 a fost semnat primul acord-cadru la nivel național pentru funcționarii publici din România, care reglementează atât relațiile dintre administrația publică și funcționari publici, cât și raporturile dintre administrație și organizațiile sindicale ale funcționarilor publici. Acordul nu conține prevederi referitoare la salarii și creșteri salariale.

Conflicte de muncă:

- 31 în 1993
- 3 în 2003, care au antrenat companii cu un număr de 1.805 de salariați (1,2% din totalul salariaților ramurii, cu un grad de participare la nivelul companiilor de 45,9%)
- 1 în 2004, care au antrenat companii cu un număr de 560 de salariați (0,4% din totalul salariaților ramurii, cu un grad de participare la nivelul companiilor de 93,0%).

19. Învățământ

PIB

1,4 miliarde EUR în 2003, cu 37,1% mai mare decât în 1990.
Pondere în PIB 2,9% din total economie în 2003.

Companii

926 agenți² economici activi în 2003.

Agenți economici*	Număr de salariați			
	0-9	10-49	50-249	250+
Număr	835	83	8	0
Pondere în total	90,2%	9,0%	0,9%	0%

În anul școlar 2003/2004, la o populație școlară de 4.472.493 persoane, funcționau în România 18.012 unități de învățământ. Repartizarea lor pe niveluri de educație

2 Include numai întreprinderile cu activitate de învățământ organizate ca societăți comerciale.

și forme de proprietate era următoarea:

Niveluri de educație	Unități școlare		
	Total	din care private	
		Nr.	% din total
Învățământ preșcolar	7.616	147	1,9
Învățământ primar și gimnazial	8.714	24	0,3
Învățământ liceal	1.397	47	3,4
Învățământ profesional și de ucenici	79	7	8,9
Învățământ postliceal și de maiștri	84	56	66,7
Învățământ superior	122	67	54,9
Total	18.012	348	1,9

Resurse umane

420 mii persoane ocupate în 2003 (cu 9 mii persoane mai mult decât în 1990).

390 mii salariați (din care 8% muncitori), în creștere cu 6% față de 1990.

5,1% din populația ocupată a țării.

8,5% din totalul salariaților.

în sectorul privat al economiei activează 6,9% din populația ocupată, respectiv 1,5% din salariați.

Accidente de muncă

0,8‰ în 2003 (0,4% din totalul accidentelor de muncă din economie).

0,1‰ în 2004 (0,4% din totalul accidentelor de muncă din economie).

Imobilizări corporale

160,5 milioane EUR 2003, reprezentând: 0,1% in total economie

382 EUR / o persoană ocupată

411 EUR / un salariat.

Investiții

52,3 milioane EUR în 2003, reprezentând 0,6% din total economie (124 EUR pe o persoană ocupată, respectiv 134 EUR pe un salariat).

0,7% din totalul investițiilor efectuate în România în perioada 1990-2003.

Productivitatea muncii

3.452 EUR/o persoană ocupată în 2003.

3.718 EUR/un salariat în 2003.

Salarii, cost salarial

Ponderea costului salarial în PIB-ul ramurii 76% în 2002.

Cost salarial lunar pe un salariat 245 EUR în 2003.

Salariul mediu net: Aprilie 2005 7.696.600 ROL , respectiv 212 EUR.

Sindicate

- **Federația Sindicatelor libere din Învățământ, FSLI**, afiliată la CNSLR Frăția, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivel de ramură
- **Federația Sindicatelor Independente din Învățământ Spiru Haret**, afiliată la CNSLR Frăția, iar, pe plan internațional, la Confederation mondiale de L'Enseignement, CSME, și la Education International, EI, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivel de ramură (înființată în 1995, federația cuprinde 25 de organizații sindicale și 65.000 de membri)
- **Federația Educației Naționale, FEN**, afiliată la CNSLR Frăția și la Education International, EI, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivel de ramură (înființată în 1990, FEN reunește 32 organizații sindicale)
- **Federația Sindicatelor din Învățământul Superior "ALMA MATER"**, afiliată la Cartel Alfa, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivel de ramură
- **Federația Națională a Sindicatelor Sportive Școlare și Universitare**, afiliată la Cartel Alfa
- **Federația Sindicatelor Lucrătorilor din Cercetare Proiectare din România**, afiliată la CSDR, iar, pe plan internațional la Union Network International, UNI, semnatară a contractului colectiv de muncă din sub ramura cercetare proiectare (federația reunește 20 de organizații sindicale, cu 1.100 de membri)
- **Federația Sindicală UNITESA a salariaților fără normă didactică din învățământul superior**, afiliată la CNS Meridian

În afara organizațiilor sindicale propriu-zise, dialogul social din învățământ antrenează și organizații studențești, cum ar fi:

- **Uniunea Studenților din România, USR**, cu peste 50.000 de membri,
- **Alianța Națională a Organizațiilor Studențești din România, ANOSR**, cu aproximativ 200.000 de membri

- **Alianța Tineretului Universitar din București, ATU.**

Patronate

Ministerul Educației și Cercetării, MEEdC, este reprezentantul angajatorilor în cadrul dialogului social și negocierilor colective din domeniu.

În domeniul cercetării, funcționează Patronatul Român din Cercetare Proiectare, semnatar al contractului colectiv de muncă din subramură.

Dialog social – conflicte colective de muncă

La nivelul ramurii învățământ, ultimul contract colectiv de muncă datează din Ianuarie 2004 și expiră în Ianuarie 2005 (cu posibilitate de prelungire pentru încă un an).

Subramura cercetare-dezvoltare –proiectare beneficiază de un contract colectiv de muncă distinct (ultimul încheiat în 2005).

Este de asemenea în vigoare un contract colectiv de muncă la nivel de institute de cercetare proiectare în domeniul fizicii (încheiat în 2002, cu valabilitate până în 2007).

Conflicte de muncă:

- 9 în 1993

- 0 în 2003

- 2 în 2004, care au antrenat companii cu un număr de 6.530 de salariați (1,6% din totalul salariaților ramurii, cu un grad de participare la nivelul companiilor de 47,7%).

20. Sănătate și asistență socială

PIB

1 miliard EUR în 2003, cu 15,5% mai mare decât în 1990.

Pondere în PIB 2% din total economie în 2002.

Companii

5.503 agenți economici* activi în 2003.

Agenți economici*	Număr de salariați			
	0-9	10-49	50-249	250+
Număr	5.306	171	25	1
Pondere în total	96,4%	3,1%	0,5%	0,0%

În anul 2003, funcționau în România un număr de 35.185 de unități sanitare de toate tipurile, repartizate pe categorii și forme de proprietate după cum urmează:

Categorii	Total unități	din care private	
		Nr.	% din total
Spitale	427	5	1,2
Policlinici	208	168	80,8
Dispensare medicale	304	-	-
Centre de sănătate	65	-	-
Sanatorii TBC	9	-	-
Sanatorii balneare	5	-	-
Preventorii	6	-	-
Unități medico-sociale	18	-	-
Cabinete medicale	2.483	2.483	100,0
Cabinete medicale școlare	733	-	-
Cabinete medicale studențești	50	-	-
Cabinete medicale individuale	9.278	-	-
Societate medicală civilă	20	-	-
Cabinete stomatologice	4.934	4.934	100,0
Cabinete stomatologice individuale	3.275	-	-
Societate stomatologică civilă medicală	16	-	-
Laboratoare medicale	414	414	100,0
Laboratoare de tehnică dentară	1.194	1.194	100,0

Categorii	Total unități	din care private	
		Nr.	% din total
Creșe	294	-	-
Farmacii	4.428	3.933	88,8
Puncte farmaceutice	519	494	95,2
Centre de diagnostic și tratament	9	-	-
Centre medicale de specialitate	24	-	-
Cabinete medicale de specialitate	3.962	3.962	100,0
Cabinete medicale de specialitate individuale	1.196	-	-
Societate civilă medicală de specialitate	24	-	-
Ambulatorii de specialitate ale spitalelor	373		
Centre medicale	113	113	100,0
Depozite farmaceutice	475	475	100,0
Alte tipuri de cabinete medicale	329		
Total unități	35.185	18.175	51,7

Resurse umane

359 mii persoane ocupate în 2003 (cu 39 mii persoane mai mult decât în 1990).
313 mii salariați (din care 17,3% muncitori), în scădere cu -0,9% față de 1990.
4,3% din populația ocupată a țării.

6,8% din totalul salariaților.

În sectorul privat al economiei activează 15,6% din populația ocupată, respectiv 4,1% din salariați.

Accidente de muncă

0,9‰ în 2003 (0,8% din totalul accidentelor de muncă din economie).

0,2‰ în 2004 (1,0% din totalul accidentelor de muncă din economie).

Imobilizări corporale

101,3 milioane EUR 2003, reprezentând: 0,1% în total economie

282 EUR / o persoană ocupată

324 EUR / un salariat.

Investiții

76,3 milioane EUR în 2003, reprezentând 0,8% din total economie (213 EUR pe o persoană ocupată, respectiv 244 EUR pe un salariat).

0,7% din totalul investițiilor efectuate în România în perioada 1990-2003.

Productivitatea muncii

2.771 EUR/o persoană ocupată în 2003.

3.178 EUR/un salariat în 2003.

Salarii, cost salarial

Ponderea costului salarial în PIB-ul ramurii 86% în 2002.

Cost salarial lunar pe un salariat 236 EUR în 2003.

Salariul mediu net: Aprilie 2005 6.601.763 ROL , respectiv 182 EUR.

Sindicate

În domeniul asigurărilor sociale, rata de sindicalizare era de 61% în 2002.

- **Federația SANITAS**, afiliată la CNSLR Frăția, iar, pe plan internațional, la Public Servants International, PSI, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivelul ramurii sănătate și asistență socială și a celui încheiat la nivel de grup de unități sanitare din rețeaua proprie a Ministerului Transporturilor, Construcțiilor și Turismului pe perioada 2004-2005 (federația a fost înființată în 1990 și reunește 47 organizații sindicale, cu 100.000 de membri)
- **Federația Națională AMBULANȚA**, afiliată la BNS, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivelul ramurii sănătate și asistență socială
- **Federația HYPOCRAT**, afiliată la CSDR, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivelul ramurii sănătate și asistență socială
- **Federația sindicatelor cadrelor TESA din unitățile sanitare și balneare**, afiliată la CNS Meridian, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivelul ramurii sănătate și asistență socială
- **Centrala Sindicatelor din Sănătate și Asistență Socială "ALFA SAS"**, care coordonează activitatea federațiilor de ramură afiliate la Cartel Alfa, respectiv:
- **Camera Federativă a Medicilor din România**,
- **Federația Sindicatelor Medicilor Anatomico-Patologi "Dr. V. Babes"**, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivelul ramurii sănătate și asistență socială
- **Federația "Solidaritatea Sanitară" din România.**

- **Sindicatul Medicilor, Stomatologilor, Farmaciștilor și Fiziokinetoterapeuților Stagiari, Rezidenți și de Familie din România (S M R)**
- **Asociația Medicilor Rezidenți din România.**

Patronate

- **Patronatul Medicinii de Laborator, LABSMED**, afiliat la UGIR, semnatar al contractului colectiv de muncă la nivelul ramurii sănătate și asistență socială
- **Asociația Spitalelor din România, ASR**, afiliată la UGIR 1903
- **Organizația Patronală Medico-Farmaceutică UGIR 1903, OPMF**, afiliată la UGIR 1903
- **Patronatul Național al Medicilor de Familie, PNMF**, afiliat la UGIR 1903
- **Patronatul din Sănătate HIPOCRAT**, afiliat la UGIR 1903
- **Federația Patronatelor din Sănătate, FPS**, afiliată la UGIR 1903
- **Federația Națională a Patronatului Medico – Farmaceutic Român, FNPMFR**, afiliată la CNPR (ACPR), semnatară a contractului colectiv de muncă la nivelul ramurii sănătate și asistență socială
- **Asociația Română pentru Dezvoltarea Asistenței Medicale Particulare**, afiliată la CNIPMMR
- **Asociația Furnizorilor de Produse Medicale, AFPM** – o asociație profesională afiliată la European Diagnostic Manufacturers Association (EDMA).

La negocierea și semnarea contractului colectiv de muncă la nivel de ramură au participat, din partea patronală, CNPR, CoNPR, UGIR și UNPCPR.

Dialog social – conflicte colective de muncă

Prin specificul său, dialogul social al ramurii are loc prin participarea reprezentanților guvernului (Ministerul Sănătății, Casa Națională de Asigurări de Sănătate), care joacă rolul de actor principal, fiind cel mai important angajator din ramură.

La nivelul ramurii se încheie următoarele contracte colective de muncă:

Un contract colectiv de muncă la nivel de grup de unități sanitare din rețeaua proprie a Ministerului Transporturilor, Construcțiilor și Turismului pe perioada 2004-2005, încheiat la data de 20 Februarie 2004.

Un contract colectiv de muncă la nivel de ramură (ultimul, valabil până la 31 Decembrie 2003)

Conflicte de muncă:

- 8 în 1993
- 15 în 2003, care au antrenat companii cu un număr de 18.960 de salariați (6,1% din totalul salariaților ramurii, cu un grad de participare la nivelul companiilor de 57,1%).

21. Mass-Media

Sindicate

- **Federația Sindicală din Mass-Media "ALFA 2004"**, afiliată la Cartel Alfa
- **Federația Media Sind**, formată din:
 - **Federația Sindicatelor Jurnaliștilor și Tipografilor din România, FSJTR**, membră a UFS ATLAS, afiliată la CNSLR Frăția, iar, pe plan internațional, la Union Network International, UNI – din 2002, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivel de ramură (federația reunește 10 organizații sindicale, cu 1.000 de membri)
 - **Federația Sindicatelor Unite din Televiziune și Radio**, afiliată la CNS Meridian, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivel de ramură
 - **Societatea Ziariștilor din România – Federația Sindicatelor din Întreaga Presă**, afiliată la CSDR, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivel de ramură
 - **Federația Sindicatelor din Societatea Română de Radiodifuziune**, afiliată la Meridian, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivel de ramură
- **Federația Sindicatelor din Radiodifuziunea Română**, afiliată la CNSLR Frăția, iar pe plan internațional, la EUROCADRE – din 2005 (federația a fost înființată în 1998 și reunește 13 organizații sindicale, cu 1.200 de membri).

Patronate

- **UNPR, confederație patronală reprezentativă la nivel național**, semnatară a contractului colectiv de muncă la nivel de ramură
- **UGIR 1903, confederație patronală reprezentativă la nivel național**,

semnatară a contractului colectiv de muncă la nivel de ramură

- **Patronatul Presei din România ROMEDIA**
- **Uniunea Producătorilor de Film și Audiovizual din România, UPFAR**, afiliată la UGIR 1903
- **Asociația Română de Comunicații Audiovizuale, ARCA**, afiliată la CoNPR.

Dialog social – conflicte colective de muncă

În 21 Mai 2004 a fost încheiat pentru prima dată un contract colectiv de muncă la nivelul ramurii (506 companii). Contractul a fost prelungit pentru încă un an.

22. Alte ramuri ale economiei naționale

În această categorie sunt cuprinse activități din domenii variate, care nu fac parte din ramurile tratate anterior (tranzacții imobiliare, servicii diverse, alte activități neclasificate). Dintre acestea, sectorul IT&C înregistrează o creștere de două ori mai mare decât restul economiei, iar prognozele prevăd o continuare a acestui trend încă cel puțin patru ani, însă din punct de vedere al relațiilor industriale și dialogului social acest domeniu este încă neacoperit. Există peste 6.000 de companii românești de profil dar se prevede că după aderarea la Uniunea Europeană vor mai rămâne doar 1.500.

Sindicate

- **Federația Sindicatelor Lucrătorilor din Cercetare-Proiectare din România**, afiliată la CSDR
- **Federația Națională a Sindicatelor Pensionarilor din România**, afiliată la CNSLR Frăția
- **Federația Sindicatelor Libere din Protecția Plantelor**, afiliată la Cartel Alfa
- **Federația Lucrătorilor din Cultură și Artă**, afiliată la Cartel Alfa
- **Sindicatul Național al Experților Contabili, Contabililor Autorizați și Alte Profesii Economice din România "SPER"**, asociat la Cartel Alfa
- **Alianța Pensionarilor din România**, organizație asociată la

Cartel Alfa

- **Federația Națională Sindicală JUSTIȚIA**, singura organizație care reprezintă personalul auxiliar de specialitate din cadrul instanțelor judecătorești și al parchetelor de pe lângă acestea din România, afiliată la CNS Meridian
- **Federația SILVA**, reprezentativă la nivelul ramurii silvicultură, economia vânatului apelor și protecția mediului, afiliată la CNS Meridian
- **Federația Foresta Construct**, afiliată la CNS Meridian
- **Alianța Sindicatelor Libere Timiș**, afiliată la BNS
- **Asociația Națională a Scafandrilor**, afiliată la BNS
- **Asociația Fotbaliștilor Amatori și Non-amatori - AFAN**, afiliată la BNS
- **Federația Sindicatelor Libere din Rețeaua de Distribuție-Difuzare a Filmelor din România (FSLRDFR)**, afiliată la BNS
- **Uniunea Sindicatelor din Ramura Cultură - USRC**, afiliată la BNS, este singura structură reprezentativă la nivel de ramură cultură, conform Legii 130/1996 prin Sentința civilă nr. 5 din 14 martie 2005 a Tribunalului București, Secția a III-a Civilă. Uniunea este formată din următoarele federații:

- **Federația Sindicatelor Artiștilor Interpreți din România - FAIR** a fost creată în anul 1990, este afiliată la BNS din anul 1998, iar în plan internațional la Federația Internațională a Muzicienilor - FIM din anul 1994. Reunește 21 de organizații sindicale din toate orașele cele mai importante ale României și este semnatară a Contractului colectiv de muncă unic la nivel de ramură cultură. FAIR reunește artiști liber profesioniști precum și salariați permanenți din domeniul muzicii culte, teatrului, spectacolului de balet, operă, operetă, varietăți.
- **Federația Sindicatelor din Bibliotecile din România - FSBR**, afiliată la BNS, semnatară a contractului colectiv de muncă unic la nivel de ramură cultură.
- **Uniunea Sindicatelor din Instituțiile de Spectacole - USIS**, afiliată la BNS, semnatară a contractului colectiv de muncă unic la nivel de ramură cultură.

Patronate

- **Asociația pentru Calitate a Furnizorilor Forțelor Armate din România, ACFFAROM**, afiliată la UGIR 1903
- **Asociația Generală a Industriilor Prestatoare de Servicii**, afiliată la UGIR 1903
- **Asociația Patronală de Cadastru, Geodezie și Cartografie, APCGC**, afiliată la UGIR 1903
- **Asociația Patronală a Firmelor de Consultanță și Industrie, INDCON SULT**, afiliată la UGIR 1903
- **Patronatul Serviciilor de Securitate, PSS**, afiliat la UGIR 1903
- **Uniunea Cooperăției Meșteșugărești, UCECOM**, afiliată la UGIR 1903
- **Asociația Profesională pentru Măsurători Terestre**, afiliată la PR
- **Uniunea Națională a Cooperativelor de Consum CENTROCOOP**, afiliată la PR
- **Asociația Meșteșugarilor și Comercianților Privați din România, AM CPR**, afiliată la CoNPR
- **Asociația Patronală de Cadastru și Geodezie, APCG**, afiliată la CoNPR
- **Patronatul Român din Cercetare și Proiectare, PRCP**, afiliat la CNPR (ACPR)
- **Patronatul Agenților Economici Acreditați pentru Ocuparea și Plasarea Forței de Muncă**, afiliat la CNPR (ACPR)
- **Patronatul Antreprenoriatul Național Român, ANROM**, afiliat la CNPR (ACPR)
- **Patronatul Serviciilor de Spălat și Curățat Chimic și Furnizorilor de Utilaje din România**, afiliat la CNPR (ACPR)
- **Uniunea Națională a Agenților Imobiliari**, afiliată la CNIPMMR.

Dialog social – conflicte colective de muncă

Cu excepția subramurii cultură, dialogul social are loc în special la nivel de întreprindere sau grupuri de întreprinderi, nefiind consemnate negocieri sau semnări de acorduri colective de importanță mai mare.

În 1999 a fost încheiat pentru prima dată un contract colectiv de muncă la nivelul ramurii cultură. Uniunea Sindicatelor din Ramura Cultură – USRC a solicitat renegocierea contractului colectiv de muncă unic la nivelul ramurii cultură depunând la Ministerul Culturii și Cultelor propriile observații încă din luna iulie 2005.

Ultima ședință a comisiei de dialog social la nivelul Ministerului Culturii și Cultelor a avut loc în anul 2003.

Pe parcursul anilor 2003 și 2004 Federația Sindicatelor Artiștilor Interpreți din România – FAIR și Uniunea Sindicatelor din Instituțiile de Spectacole – USIS au inițiat și desfășurat ample acțiuni de protest împotriva proiectului Legii instituțiilor de spectacole și concerte. În aceste acțiuni, în afara salariaților din ramura cultură din România, s-au implicat și Federația Internațională a Muzicienilor – FIM precum și Federația Internațională a Actorilor – FIA.

În anul 2001 Federația Sindicatelor Artiștilor Interpreți din România – FAIR, în susținerea Sindicatului Operei Naționale din București, sindicat afiliat FAIR, a intervenit cu succes în soluționarea crizei din Opera Națională din București.